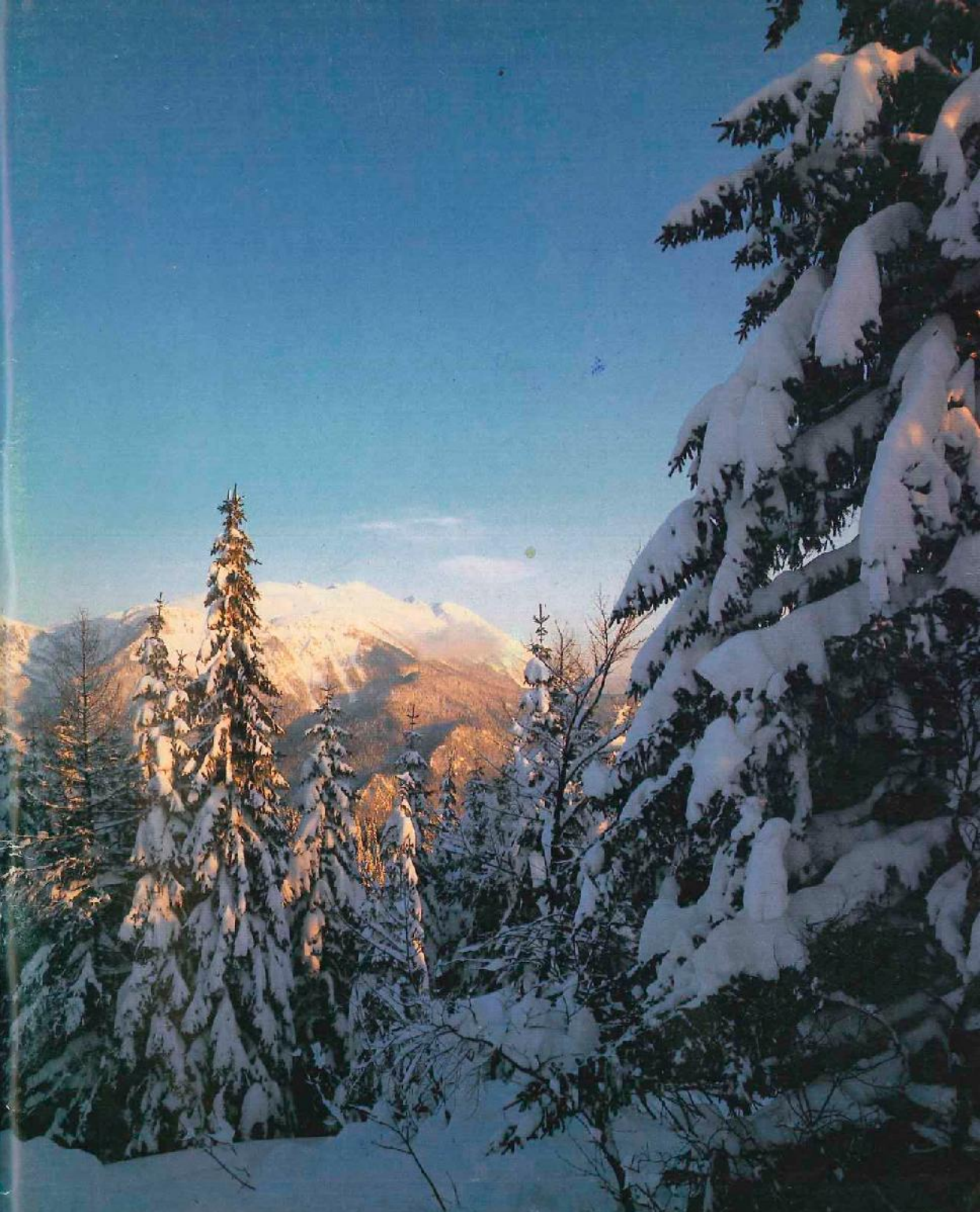

Planinski vestnik 2

glasilo Planinske zveze Slovenije

februar 1981

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

februar 1981

2

letnik LXXXI izhaja od leta 1895

vsebina

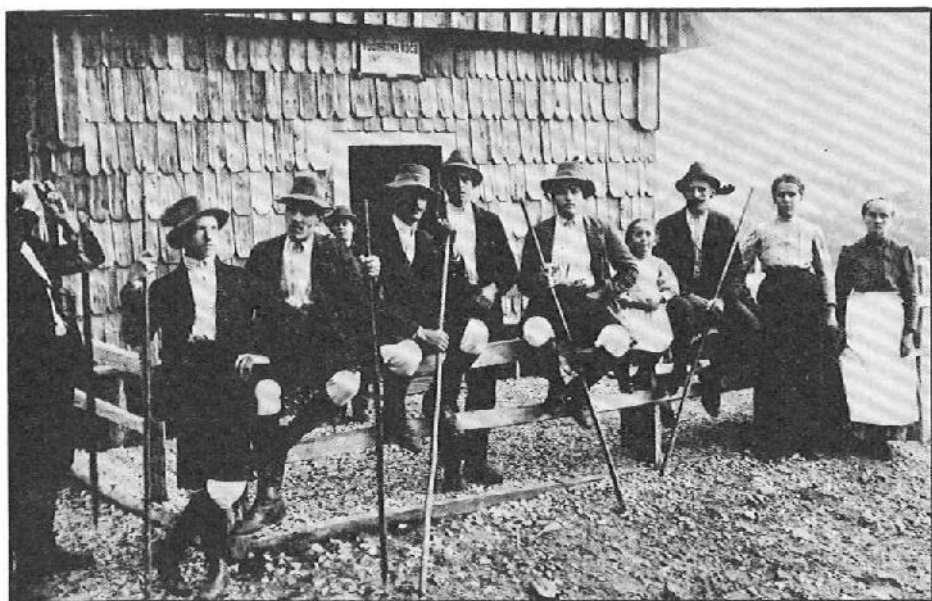
Pavle Šegula	Srečanje veteranov	53
Sročko Podbevšek	Šestdeset let Bineta Vengusta	57
Peter Skoberne	Zavetje v Varvajnu*	63
Daša Maretič	Kocbekova koča na Molički planini	67
Irena Markuš	Mala Paklenica	70
Uroš Župančič	Padec	71
Janez Benkovič	Gamsove riže	72
Ivan Kurinčič	Bobnarjev plaz	73
Marko Čibej	»V tišini uživaj krasote planin«	75
Silvo Kristan	Triglavske vizije	77
	Nekateri problemi v zvezi s planinsko vzgojo najmlajših	80
	Društvene novice	85
	Varstvo narave	94
	Iz planinske literature	97
	Alpinistične novice	99
	Razgled po svetu	102
	Na kratko...	108

Naslovna stran:

Franc Sluga: Odtiski zime (dia 6 × 9 color)

uredniški odbor

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marijan Krišelj, naslov: 61000 Ljubljana, p. p. 44 61109 Ljubljana. Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Bizjak, Aleš Doborlet (fotografija), Stanko Hribar, dipl. oec. Božidar Lavrič, prof. Evgen Lovšin, prof. Tina Oreš (tehnični urednik), Iztok Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franc Savenc, ing. Albert Sušnik (fotografija), Franc Vogelink, dr. Tone Wraber — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50105-678-47046, telefon 312 553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 350 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 550 din (28 \$). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrnič« v Ljubljani.

Tudi tole fotografijo nam pošilja Jakob Ciglar iz Maribora, prikazuje pa skupino planincev pred Vodnikovo kočo na Velem polju. Avtor seveda ni znan. Vabimo vse, ki bi karkoli mogli vedeti o tej zanimivi planinski fotografiji, naj nam podatke pošljejo. Tako bomo spet mogli dodati kamenček k bogati planinski zgodovini, ki tudi v takihle na videz manj pomembnih prizorih skriva v sebi še nič koliko neznank.

SREČANJE VETERANOV

Letošnje srečanje veteranov je bilo eno izmed številnih, ki jih organizira Planinska zveza Slovenije za svoje dolgoletne in zaslužne člane — sodčlavce že vrsto let. Na tokratno srečanje, bilo je 12. decembra lani, je organizator povabil predsednika predsedstva SRS tovariša Viktorja Avblja, člana predsedstva SRS Toneta Boleta, sekretarja RK SZDL Miloša Prosenca, navzoči pa so bili tudi predstavniki PZS, častni predsednik Miha Potočnik, sedanjí predsednik Tomaž Banovec in drugi.

Decembrski dan lani je bil tak, kot so drugi pozno jesenski dnevi. Navadno mokri, hladni pa temačni, ker se pač dan stiska na zapečku, ljudje pa hite, da ne bi ujeli konca, ki so ga srečali že zjutraj, šele zvečer. Hite pa pogosto, niti ne vedo, kam ...

Tisti december, ko je bilo v knjižnici na PZS, kot navadno na kratko rečemo, kjer se srečujejo planinci, vse svetlo in pospravljeno, praznično, tistega dne je bilo vreme še bolj mokro, kot je bilo navadno, še bolj brez vsake vzpodbude, kot je že sicer tako vreme, ki tišči k tlom in ne dá, da bi zadihali ...

Pa je vendarle bilo nekaj, kar se je razlikovalo od vsakdanjosti. V knjižnici se je tisto dogajalo. Tam, ja, kjer so se zbirali planinski veterani iz vse Slovenije na skupnem tradicionalnem srečanju, ki ga Planinska zveza Slovenije pripravlja za svoje člane že

Dr. Marijan Breclj

nekaj let in vabi v goste ter klepet prav tiste, ki prestopajo življenjsko važne obletnice, pa so za planinstvo mnogo dali; tiste, ki so svoje ime darovali za uspeh na planinskem področju; tiste planinske delavce, ki se jim življenjska nit neprestano srečuje z našo, planinsko in z njo večajo ugled te velike družčine, obenem pa vlečejo vrv napredka s svojo predanostjo, zagnanostjo in s svojim prepričljivim pripadništvom planinski stvari.

Zbralo se nas je kar za veliko družino, čeprav je čisto res, da bi v ta mali prostor spadali še in še nekateri, ki jih tokratni seznam ni zajel, pa so po zaslugah nič manj pomembni kot tiste možje, ki so zasedli svoje prostore okoli dolge črne mize, na kateri je bilo razvrščeno nekaj priložnostnih dobrot, tako za slovesno vzdušje, za podporo, ne samo duhu, pač pa tudi telesu...

Mislilim takole: Tistega dne se pravzaprav ni dogajalo nekaj takega, kar bi mogli reči: Glejte, planinci se shajajo, da bi se pogovorili o svojem delu; glejte, in veliko jih je, samih znanih obrazov... Ne, tistega dne planinci niso prišli skupaj, da bi se pogovarjali o svojem delu, ampak zato, da bi se preprosto — pogovarjali.

Kako malo priložnosti pravzaprav je za take reči, ko pa vendar čaka na vsakem vogalu delo. Tega nikoli ne zmanjka in če je zraven še marljivost, velika zavest, planinska, taka, ki ji rečejo tudi idealizem, potem pa moraš res izbrati prav poseben trenutek, da bi se pogovoril tudi o takih rečeh, ki ne zadevajo prav »dela«, tistega opravila, tistih skrbi, od katerih si se za trenutek odtrgal in prišel sem, v Ljubljano, k prijateljem, na obisk, da bi v sproščenem trenutku zaživel in začutil v sebi spet svojo res pravo planinsko pripadnost, bi se znašel v planinski »koži« takorekoč...

In zavoljo tega dne tudi petja ni manjkalo... Kol'kor kapljic tol'ko let... Pa tudi ne besede, tiste, ki počastí, ki vzpodbuja in nehoče postavi planinstvo v tisto luč, kamor sodi, na tisto mesto, ki mu gre...

»Vesoljno moč v ljubavah,
ki za planine se je vnela,
za nje in dom na vek gori,
kjer sled ljubezni in pa dela
je sneg na moji glavi...
Vsak junak za dom naj osivi.«*

* Pesem je bila zložena ob otvoritvi Kadičnikove kočé na Golici leta 1905 in jo je ob tej priliki povedal Matija Klinar navzočim planincem, ko jo je vokal v svoj izvirni nagovor. Gornji odlomek predstavlja le del te pesmi, saj je bila menda dolga za 14 kitic.

M. Prosenc, sekretar RK SZDL izroča visoko odlikovanje D. Škerbineku

Foto Dokument. PV

Matija Klinar iz Gorij je dejal v svojem »prispevku« temu večeru.

»Slovenci smo stisnjeni v čudoviti svet med Alpe,« je dejal sekretar RK SZDL M. Prosenc »in vajeni smo gora že od zibelke. S Triglavom so postale del našega narodnostnega ponosa in simbol Titove socialistične Jugoslavije, ki vztrajno in pošteno gradi družbo svobodnih ljudi...«

Skupna vera v človeka in uresničevanje naših družbenih ciljev, to je sestavina planskih organizacij in njihovega poslanstva. Pri nas je veliko društev in organizacij, ki

Od leve proti desni: Danilo Škerbinek, Tone Bole, Tine Orel, Drago Kozole

Foto Dokument. PV

na podlagi različnih interesov povezujejo ljudi. Imajo pomembno mesto v političnem sistemu, so njegov neločljivi del. Brez njihovega delovanja bi bilo življenje osiromašeno in veliko manj pestro. Zelo ozka in toga pa bi bila tudi SZDL, če ne bi svoje množične in frontne družbene vloge nenehno gradila tudi na društveni aktivnosti. Seveda s tem društva še zdaleč niso stranske, pomožne metode delovanja SZDL. Tako izkrivljanje njihove funkcije bi pričalo tudi o nerazumevanju tako vloge društev kot socialistične zveze. Na to je opozoril tovariš Kardelj, ko je dejal: »Nič ne daje tem organizacijam močnejšega impulza za delo kot njihova avtonomnost in neposredna povezanost z aktivnostjo najširših množic...«

V našem političnem delovanju ter razvijanju in uveljavljanju ustavne vloge SZDL upoštevamo te napotke tovariša Krištofa. Znotraj SZDL je tako trdno zakoreninjena tudi planinska organizacija s svojim velikim družbenim pomenom in ugledom, ki si ga je pridobila z desetletji svojega obstoja in delovanja. Njena množična zgradba stoji na trdnih temeljih prostovoljnega družbenega dela tisočih delavcev ne glede na socialne, izobrazbene, generacijske, nazorske in druge razlike. Tovariš Mitja Ribičič je zapisal, »da jo naša splošna telesno kulturna, vrhunsko športna in razvedrilna, narodno obrambna in reševalna, ljubiteljska in humana organizacija«. Delovanje v njenih vrstah zato nima samo ljubiteljskega značaja, ampak je tudi družbeno pomembno dejanje.

Tokratno srečanje veteranov je organizator — Planinska zveza Slovenije — povezal tudi s podelitvijo visokih državnih odlikovanj. Prejeli so jih: Tine Orel, Red republike s srebrnim vencem; Janko Ravnik, Red republike s srebrnim vencem; Milan Zinaver, Red zaslug za narod s srebrnimi žarki; Lojze Motore, Red dela z zlatim vencem; Danilo Škerbinek, Red zaslug za narod s srebrno zvezdo in Tine Lonarčič, Red dela s srebrnim vencem. Odlikovanja je podelil M. Prosenec, sekretar RK SZDL. Med jubilarji pa so bili štirje stari nad 80 let (Evgen Lovšin 85 let, Alojz Klemen 85 let, Matija Klinar 80 let, Jože Mulej st. 80 let), deset jubilaritov nad 70 let — Marjan Breclj, 70 let, Anton Jurhar 70 let, Stane Koselj 70 let, France Avčin 70 let, Viktor Pergar 75 let, Jože Čadež 75 let, Boris Pertot 70 let, Božo Štraus 70 let, Tone Mulh 70 let, Jože Košorok 70 let; osem 60-letnikov — Marjan Keršič, Miha Finžgar, Jože Gasparič, Jan Carnelutti, Jože Adamič, Peter Batistič, Lojze Motore, Ignac Prašnikar in en 50-letnik — Miro Črnivec. Planinci štejejo to srečanje veteranov za enega izmed osrednjih slovenskih planinskih dogodkov, saj gre pri tem za potrditev opravljenega dela na planinskem področju pa tudi za neformalno verifikacijo planinskega delovanja v okviru družbe, v kateri živimo, ko se s tem dejanjem potrjuje tudi tradicionalnost, dejstvo, da je planinstvo pri nas družbeno ovrednoteno in da je razvoj, razrast in uspeh sam tisto, kar sodi v jedro

»Veterani« 1980

Foto Dokument, PV

Matija Klinar je nagovoril planinske sotovariše

Foto Dokument. PV

skupnih planinskih nalog, ki nas vse skupaj čakajo, ne v prihodnosti, ampak so že kar pred vrati. Mnogo rok, še več dobre volje, razumevanja bo potrebno, da bi planinski množični, ki je iz leta v leto več, zmarkirali tako planinsko pot, po kateri želi hoditi zato, da bi se na njej razvedrila, duhovno odpočila in da bi tako vsi skupaj lahko rekli — pri nas imamo take gore, kot si jih samo želimo, taka pota, kot smo si jih nadelali, take planinske koče, kot smo si jih zgradili, in tako planinstvo, kot smo si ga sami ustvarili in smo želeli, da ga imamo.

M. K.

ŠESTDESET LET BINETA VENGUSTA

PAVLE ŠEGULA

Triindvajsetega februarja 1921 so rojenice ob zibelki napovedovale fantiču, da bo iz njega zrasel zvedav in ukažljen fant, ki ga bo v življenju zanimalo vse od kraja, posebno veselje pa bo imel s smučanjem in s hojo v gore. Dobre vile se niso zmotile, njihove napovedi še veljajo. Bine pa je do današnjih dni doživel dosti lepega, mnogo nenavadnega in izjemnega ter dodobra spoznal tudi volne grozote, prenašal napore in odrekovanja. Planinci ga poznajo kot planinskega aktivista, predvsem reševalca, člana in načelnika komisije za Gorsko reševalno službo, ki jo vodi od leta 1965 dalje. Poznajo ga tudi smučarji; rad je na dilcah v lastno zabavo, najdemo pa ga tudi med priložnostnimi tekmovalci, udeleženci tekov ter na raznih sindikalnih tekmovanjih in nastopih veterinov.

Med smučarji ni nič manj znan kot organizator, ki si prizadeva, da bi jim priboril kakšno novo smučišče, pri čemer ne dela napak, ki so nekaterim prešle že v kri: če kje zastavi svoj vpliv, se poprej zagotovo prepriča, da s tem ne bo oškodoval narave za kako njeno vrednoto in še, da nad smučarji ne bo visela grožnja snežnih plazov. Za te stvari ima prirojen občutek, trezno presojo in nemalo izkušenj.

Tudi sicer je izbor Binetovih dejavnosti širok. Poleg poklica, ki se ga je izučil še kot mladenič, obvlada fotografijo, dobro se spozna na kemijo in je hkrati tudi uspešen radioamater, ki si marsikaj naredi sam. V življenju je bil zadožben s številnimi nalogami,

Izkazal se je tako v gospodarstvu kot v upravi ter v družbenopolitični dejavnosti. Dolga leta je vodil tovarno Telekomunikacije v Pržanju, še dalj pa Paplirnico Vevče. Kasneje je bil nekaj let predsednik Izvršnega sveta Skupščine mesta Ljubljana, sedaj opravlja pomembno družbenopolitično nalogo v občini Ljubljana-Center.

Navedel sem le nekatere naloge, ki jih je opravljal v svojem delavnem življenju; v podrobnosti se ne bom spuščal pa tudi povšeči bi mu ne bilo. Za naprej bomo ostali pri Binetu, planincu, marsikaj nam bo povedal kar sam.

»Kakšna so bila tvoja planinska mlada leta?«

»V stari, klasični Kamniški Bistrici sem bil prvič leta 1929 na izletu kot osemleten šolarček. Pristop, poti in okolje je bil še planinsko prvobiten. Ko smo prišli v Bistrico, sem začutil željo, da bi prišel še in se podal tudi više.

To se je potem leto za letom tudi uresničevalo, že leta 1936 sem bil član PD Kamnik, ki so ga tiste čase vodili Benkoviči, Kemperli in Janežiči.

Bil sem zelo podjeten, v gore sem odhajal, če je le bila kaka možnost. Do vznožja sem se ponavadi pripeljal s kolesom, naprej so me ubogljivo nosile noge. Že leta 1938 sem šel čez Hudi prask prvič na Mrzlo goro, kar je bila za fanta mojih let lepa storitev. Na ta vzpon sem bil zelo ponosen. Preplezal sem tudi Zeleniške špice ter sčasoma spoznal skoro vsa pota in steze v tem delu Kamniških Alp. Kraljevi lovci, gospoda svoje sorte, so me pogosto preganjali, uspeli pa nikoli. Prihajal sem spet in spet.

Hodil sem veliko sam, dosti z bratom Štefanom, nekaj časa s prijateljem, s katerim sva se kasneje razšla.«

Bine Vengust
Foto P. Šegula

»Če se ne motim, sega v te čase tudi tvoje smučanje. Kje si osvajal prve veščine?«

»Smučanje me ni vleklo nič manj kot planinstvo. Smučal sem za zabavo in tekmoval na Krvavcu, Veliki in Mali planini, kamor smo zahajali peš in ne z žičnicami, kot to počnemo danes. Pobude sem dobil v sebi samem, močni so bili seveda vplivi okolja — tovarne, šole. Nisem bil eden takih, da bi me k prvim korakom navajal oče.«

»Bine, kot prvoborec, spomeničar in še sedaj aktiven planinec boš lahko objektivno povedal, koliko ti je tvoja planinska dejavnost koristila v partizanih!«

»Partizan sem bil po vsej Sloveniji, tudi na območju Kamniških Alp.

Izkušnje s planinskih podvigov so mi v celoti koristile v partizanih, posebno v začetku, ko med nami ni bilo veliko poznavalcev terena — domačinov. Po planinski navadi sem si vsepovsod najprej ogledal posebnosti kraja, ugotovil, kako je s potmi, kam držijo steze. Tudi branje kart mi ni bilo več tuje, zaradi potrebe sem se v njem še posebej izuril, niti v povsem tujem okolju se nisem izgubil.

Prav sta mi prišli odpornost in zdržljivost, izkušnje in znanje smučanja so se mi posebno obrestovale v trdih zimskih razmerah. Na Mokrcu sem v zimi 1941/1942 partizanil že tudi na smučeh.«

»Kaže, da tvoje izkušnje potrjujejo trditve o zelo pozitivni vlogi planinstva v obrambnem usposabljanju ljudstva.«

»Vsi spomini na minulo vojno in vse izkušnje potrjujejo, da je planinska dejavnost zelo pomembna, če računamo na splošni ljudski odpor. To velja seveda le za planinstvo v pravem pomenu besede. Prizadevanja, ki teže ponekod za storitve v smeri hotelske ponudbe, mi niso pri srcu.

Planinec potrebuje le suho in varno zavetje s skromno hrano in pijačo. To zadošča za osnovne potrebe človeka in obenem vsem daje enake pogoje. V takem režimu smo vsi enakopravni in odpade delitev na navadne in izbrane planince. Mislim na planince brez prednosti in take, ki jih oskrbnik postreže posebej v kuhinji ali ločeni sobi in jim daje še druge ugodnosti. Pravilno vzgojen planinec, planinec, ki ni razvajen in se vzgaja v šoli narave, bo vedno in povsod dober pripadnik SLO, tega ne pozabimo!«

»Nekaj let naju je družilo skupno delo. Od tedaj se spominjam, da si mnogo nedelj preživel v gorah ali pa si se s kajakom prevažal po brzicah Save med Drulovko in Medvodami. Včasih si prinesel v popravilo prenosno kratkovalno radijsko postajo GRS. Zgovoren pa nisi bil preveč, komaj da smo vedeli, da si član te organizacije. Kako je bilo s tvojim planinstvom po vojni?«

»Ko je bilo vojne konec, sem se seznanil s številnimi znanimi planinci. Med temi so bili France Avčin, Lev Bebler, Ciril Praček, Franc Novak-Luka in še nekateri. Službene dolžnosti so mi takrat dajale možnost, da sem se smel gibati v obmejnem pasu, na voljo sem imel džip. In tako sem z novimi planinskimi prijatelji že prva leta po osvoboditvi prekržaril zlasti Julijske Alpe in zahodno mejo, Kaninsko skupino in še druge gore. Na nek način sem nadaljeval vojna romanja, tokrat po gorah, ki smo si jih sami izbirali. Imeli smo srečo, gore so nam dajale v obilju tisto, kar smo si od njih želeli, kar smo bili sposobni sprejemati.«

»Nič čudnega, da si se vključil še v Gorsko reševalno službo. Kdaj je bilo to?«

»Temelje mi je dala vojna, izkušenj mi ni manjkalo. Mislim, da sem bil reševalcem kar dobrodošel. Delal sem vse, kar je bilo potrebno, v vrste GRS sem bil sprejet leta 1953 v času, ko se je ta preurejala in se organizirala v obliki, kakršna je še danes. Bil sem v ljubljanski postaji, ki je bila tedaj med najbolj urejenimi in usposobljenimi. Imel sem veliko dobrih tovarišev, da omenim samo Zupana, Belača in Levstka.

Prednost te postaje je bila, da je bila kadrovske mlada, brez motečih dediščin in tako rekoč ni čutila tegob ob menjavi generacij. Te so bile ponekod izredno občutne, ne pa povsod. Taka izjema je bil na primer Tržič, kjer je delo teklo v najlepši slogi.

Sodeloval sem v akcijah postaje ter se čutil kot enakovreden član.«

Bine Vengust je na položaju načelnika komisije za GRS pri Planinski zvezi Slovenije od leta 1965, ko je nasledil dr. Miho Potočnika. Kot njegov predhodnik je tudi Bine vedno izkazoval polno zaupanje do sodelavcev ter tako ustvaril dobro utečeno in učin-

kovito delovno skupino. Vsak načelnik, tako načelniki podkomisij kot načelniki postaj je bil vselej v širokem obsegu svoboden pri delu in odločanju, vezan na skupaj dogovorjeno politiko in sklepe ustreznih forumov. Taka svoboda sprošča — če so ljudje zanj zreli — pobudo posameznikov, njihovo ustvarjalnost in odgovornost v polni meri. Vsak prispeva največ kar more in rezultat je spet delo celote. To je nesporno, seveda pa je tudi res, da mora iz dela celote nekako odsvetati tudi delo načelnika komisije. V čem vidi Bine posebno pomembne dosežke GRS, ki jih je pomagal ustvariti?

»Mislim, da je bilo posebno koristno, da smo začeli izvajati zamisel o uvedbi statusa izrednega člana GRS. Gre za člane GRS, ki iz različnih razlogov — zlasti starostnih in zdravstvenih — niso več sposobni opravljati zahtevnega reševanja na terenu. Izredni člani imajo še vedno vse pravice gorskega reševalca, nimajo pa več poprejšnjih obveznosti. Lahko se posvete manj težkim nalogam in stvari služijo še naprej, kolikor hočejo in morejo.

Ukrep naj bi preprečil prehodne motnje in aktivna jedra obvaroval pred stagniranjem zaradi nepotrebnih sporov. Stvar je bila ponekod boleča, a povsod realna. Marsikje so jo izvedli brez težav.

Problem v resnici ni majhen. Tisti naš reševalec, ki je videl svojo veljavo in družbeno težo predvsem zaradi delovanja v GRS, je ob slovesu od aktivnega dela v GRS resnično lahko zadel na probleme; bilo je boleče.

Drugače je, kadar je tak član prilagodljiv in lahko uspešno opravlja še kako drugo dejavnost, pač glede na sposobnosti in okoliščine. V tem primeru ni motenj in vse teče gladko.

No, bilo je eno in drugo, stvar pa je sedaj dejstvo, ki je vsakomur vnaprej jasno in sestavni del kadrovske prakse v GRS. Res so člani, ki se boje, češ: »Kaj bo, če popustim?«, a tako sklepanje je kljub razumljivosti napačno. GRS je bila ustanovljena zaradi potrebe in ne zaradi članov in funkcionarjev. Zadosti je trdna, da z odhodom posameznikov ne bo propadla, četudi zaradi tega lahko trpita njeno delo in razvoj.«

»V delu komisije so močno opazne podkomisije, pri postajah na terenu pa reševalne skupine. Kaj praviš o tem? Kaže, da se stvar uveljavlja!«

»Res je, delo po podkomisijah se je lepo uteklo. Na novo je bila ustanovljena podkomisija za letalsko reševanje. Bilo je pač treba slediti potrebam. Prav rešitve v zvezi s podkomisijo za letalsko reševanje kažejo tudi to, da je potrebna tudi prilagodljivost. Ne moremo namreč mimo dejstva, da delo te podkomisije brez mecenata — lastnika in upravljalca helikopterjev in delodajalca pilotov — ne bi bilo mogoče, saj mi dajemo le letalce-reševalce, tehnika pa ni naša, niti ni na voljo le nam. Zato je razumljivo, da letalsko podkomisijo vodi tovariš iz Republiškega sekretariata za notranje zadeve SR Slovenije. Problemov ni, povezava in enotnost v akciji sta brezhlbni.

Podobno je do neke mere z namernim proženjem plazov. Zaradi značaja dela in pripomočkov, ki jih uporabljamo v te namene, smo nujno vezani na Civilno zaščito pri Republiškem sekretariatu za ljudsko obrambo SR Slovenije, na Teritorialno obrambo in redno armado. Vsak daje, kar zna in more, ne da bi za to kaj zahteval. V tej prostovoljni brezplačnosti je bistvo naše GRS. To vodi njeno usmerjenost.

V tem smislu je treba dojeti tudi pojav reševalnih skupin na terenu. So neposredni odraz zahteve, da naj bo GRS tam, kjer jo potrebujemo, po drugi strani pa razumnega dojemanja dejstev. Ni nujno, da v nekem kraju postavimo postajo GRS z vsemi stvarmi, ki sodijo k temu. Če so na voljo reševalci, ki se združujejo v neki večji, četudi razmeroma oddaljeni postaji GRS in če ta skrbi za njihovo opremo, za šolanje, je stvar v najlepšem redu. Teren je oskrbljen in v tem je tudi smoter naše organiziranosti. GRS skrbno sledi potrebam in se jim prilagaja, le to vodi njen razvoj in organizacijske ukrepe. Več tudi ni potrebno.«

Pomenek z jubilarantom se je iztekel. Lahko bi ga še nadaljevala, a zašla sva preveč na območje razmišljanja in sklenila, da z modrovanjem raje prenehava. Tudi čas je bil že nekam pozen.

Seveda bi Bine lahko povedal še marsikaj, a zato bo imel še dosti priložnosti, saj je še vedno z vsemi koreninami med planinci.

Naj mu ob njegovem jubileju izrazimo hvaležnost za opravljeno prostovoljno delo in mu zaželimo, da bi še dolgo čil, vever in zdrav hodil po naših gorah, smučal, sooblikoval razvoj našega planinstva, posebej GRS, in bil uspešen tudi na vseh tistih delovnih področjih GRS, katerim se posveča.

VOJNA POD ZEMLJO

(Batognica — Krn Plateau — Monte Rosso 2163 m)

JAKOB CIGLAR

Tam gori, v oblačnih višavah nad menoj je krnski čudež. Misel na nadčloveške napore in uspehe naše vojske pa mora naš zarod spremljati na bodočih potih življenja, mora prihodnjim rodovom posvetiti spomin na one, ki so se za domovino, za domačo grudo vzpeli tja gor do oblakov, kamor le sokole ponesejo peroti. Med sinovi prenovljene domovine naj se vedno dviga do nedoseženih višav: Čudež na Krnu! Izvršili so ga slovenski polki!

Tedenske novice — 1915

Popotnik, ki se s Krna napoti čez Krnsko sedlo proti Bohinjskemu grebenu ali Tolminu, preči tudi Batognico; ta se kot dolga pognjena miza razteza proti jugu, proti zahodu in vzhodu pa se v strmih skokih spušča do melišč.

Ob poti zijajo žrela temnih kavern, med travo in kamenjem se zvija še bodeča žica, oko išče drobne kroglice šrapnelov za spomin na leta krvave prve vojne, ki se je zavlekla tudi v te tihe, visoke kraje.

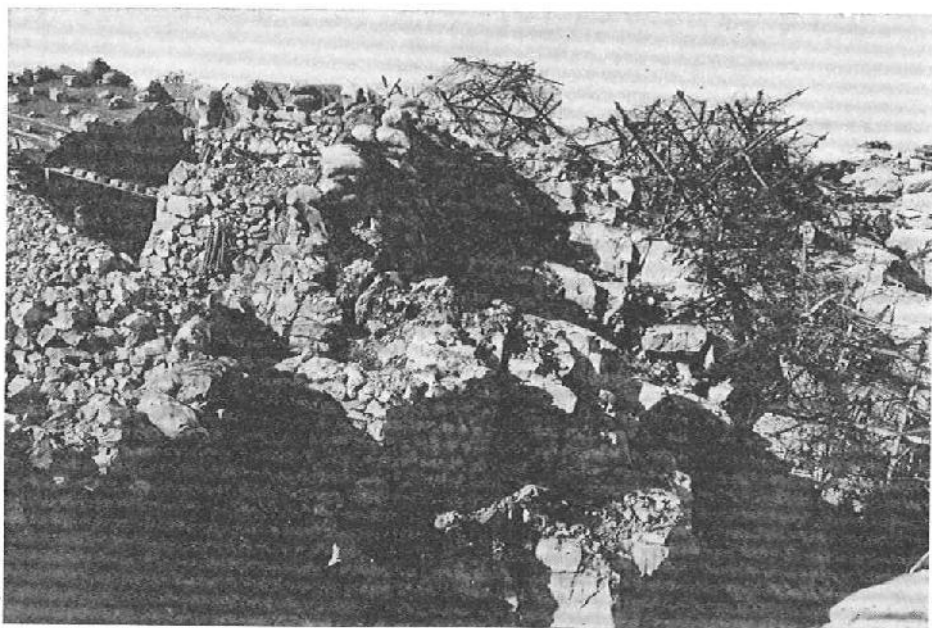
Kaj več ni mogoče razbrati iz teh čudnih vojnih hieroglifov. Tudi velikanski kameniti bloki, razmetani na južnem delu planote, ne povedo ničesar. Grušč počasi zasipava kaverne, jarke, leta poskušajo zabrisati s pozabo takratno vojno viхро. Vendar to ni prav. Po teh skalah je takrat tekla tudi slovenska kri in med kostmi, ki se še belijo na prodiščih, je mogoče katera naših prednikov.

Suhoparna zgodovina vojnih let govori o tem, da so se po italijanski vojni napovedi avstroogrsko čete umaknile na greben, ki se iz Bovške kotline dviguje od Javorščka, Vršiča in Vrata do samega vrha Krna, odtod pa se čez Batognico, Sleme ter Mrzli in Vodil vrh na jugu spusti do Tolmina.

Zaradi nepazljivosti ter šibkosti avstroogrskih enot je uspelo gora vajenim Italijanom kaj kmalu zasesti vrhova Vršič in Vrata, potem pa tudi sam vrh Krna. Členovitost terena je Italijanom sama določala smer napada — Batognico.

Batognica: odtod so Avstrijci kopali protirov. Vhod rova je pokrit s pločevinasto streho. Nad dolinico je razpeta kovinasta mreža zaradi padajočega kamenja.

Batognica: avstrijski položaji, pred njimi španski jezdeci — žične ovire

Že julija 1915 so Italijani z artilerijo razbili ter nato še vedno s težavo osvojili bližnji vrh Batognice in se tam zasidrali. Tej veliki in krvavi bitki, ki je trajala ves mesec in je zahtevala samo na avstrijski strani 1300 žrtv, je sledilo še nekaj neuspešnih poskusov napada z obeh strani, potem pa sta se sovražni sili umirili in pričeli utrjevati. Pred durmi je čakala ostra alpska zima, na katero se je bilo treba temeljito pripraviti. Utrjevalna dela so na obeh straneh tekla s polno paro. Saperji so se zagrizli v skalovje in vrtali kaverno za kaverno, pred rovi so rastle žične ovire. Iz zaledja so kolone nosačev tovorile gradbeni material, municijo, težja orožja, gorivo in hrano. Batognica se je spreminjala v trdnjavo.

Zima je z mrazom in snežnimi viharji onemogočila vsak boj. Zasuti pod snegom so se morali boriti proti skupnemu sovražniku — hladni, beli smrti. Dolgi so bili ti ledeni dnevi, še daljše pa noči, ki so jih prebili v temnih, vlažnih kavernah. Ostajalo je le upanje — čakati na tople, sončne dni.

Končno so premražene, lačne in od uši ožrte pojave dočakale sonce, ki je tako prijetno gredo. Pomladi je sledilo poletje, jesen; spet se je vrnila zima. Globoko vkopani položaji so ves čas omogočali idealno obrambo, napad na te skalne utrdbe pa bi pomenil nesmiselno, blazno početje.

Zato je bilo treba za napad uporabiti nove, v tirolskih hribih že preizkušene metode boja — minsko vojno. Pravila tega boja so bila zelo preprosta, zato pa toliko bolj krvava. Izkopati je bilo treba čim bolj neopazno rov pod sovražnikove položaje, ga napolniti z eksplozivom, nato pa vse skupaj spustiti v zrak.

To pot so ubrali Italijani, ki so vztrajno po tej strani skušali priti za hrbet sovražniku pri Tolminu in si tam odpreti pot proti Ljubljani.

Oglejmo si ta podvig, saj predstavlja na našem ozemlju edinstven primer tega pošastnega načina borbe.

Prve julijske dni 1917. leta je bilo možno zaznati iz smeri prednjih italijanskih položajev vrtna in razstreljevalna dela, ki pa jih je bilo težko preverjati, kajti Italijani so razstreljevanja maskirali s hkratnim ognjem iz minometov. Večdnevna prisluškovanja so potrdila domnevo, da nameravajo Italijani podkopati avstrijsko bojno črto in jo minirati. Zato so Avstrijci pričeli nemudoma kopati proti rovi. Vrtali so neprekinjeno, z vso silo, v večnem strahu, da jih Italijani prehitijo in svojo mino sprožijo pred njimi.

Iz dneva v dan sta se rova vedno bolj bližala drug drugemu. Ko pa so sapeurji pri odstranjevanju zminiranega kamenja, na stropu lastnega rova, ki je sedaj potekal že devet metrov pod površino zemlje, zagledali deske, je postalo jasno, da so v neposredni bližini italijanskega rova. Po previdnem in hitrem kopanju so se znašli v komori,

napolnjeni z 2000 kg eksploziva. Z največjo naglico so odstranili vžigalnike ter tako tudi nevarnost eksplozije.

Od Italijanov jih je ločil le nasip iz vreč, napolnjenih s kamenjem. Straže v rovu so prisluškovale, kdaj bodo Italijani prišli gledat, zakaj mina ni moč aktivirati. Čez nekaj dni so res prišli in pričeli odstranjevati vreče. Napetost je rasla. Zadnjo vrsto vreč so Avstrijci sami prevrgli in skozi nastalo odprtino pričeli streljati na presenečene Italijane, ki so se sprva hitro umaknili. Boj v temi se je nadaljeval v italijanskem rovu. Ozračje je bilo od strelnih plinov zadušljivo, soj baterij ni več predrl dima in prahu. Boj je postal nemogoč.

Medtem so Avstrijci odkrili v stranskem rovu še eno komoro, napolnjeno z eksplozivom. Tudi tega je bilo potrebno čimprej odstraniti. Delo je potekalo v tesnih, s smodnikovimi plini napolnjenih rovih, po večurnem razburjenju in napetostih minulih bojev neverjetno naporno in izčrpavajoče. Vojake je bilo potrebno zamenjavati.

Minski rov so nato zazidali in ga minirali. Rov se je sesedel, posadka Batognice pa je bila končno rešena grozljive podzemeljske nevarnosti.

Septembra so Italijani spet začeli kopati rov. Igra se je ponovila. Avstrijci so izkopali protirov in ko je bila razdalja ocenjena na dva metra, so rov napolnili s štirimi tonami razstreliva, rov zasuli, mino pa prižgali. Nastal je deset metrov globok in dvajset metrov širok lijak.

Čez mesec dni se je pričela za Avstrijce odredilna ofenziva, vojaštvo se je z naših gora umaknilo. Mir je pokrila razmesarjena planota Batognice.

Prihodnjič, ko boste hodili spet po Batognici, stojte ob razstreljenih skalah, ob tem čudnem spomeniku vojne nesmiselnosti in trenutek posvetite spominu na moše, ki so prišli iz Italije, Češke, Bosne, Dalmacije, Slovenije, Avstrije in Ogrske, da bi žrtvovali na tem skalnem oltarju svoja življenja ali pa vsaj svojo mladost.

ZAVETJE V VARVAJNU*

SREČO PODBEVŠEK

Sedim na polici pred votlino v Varvajnu in gledam v dolino Bistrice, ki spokožno tone v mrak. Hiše na Kopskih je že objela senca, sonce se počasi bliža obzorju. Popoln mir vlada tu v strmih pečeh. S prijateljem sva pravkar priplezala sem gor po Grdem grabnu, kjer navadno domujejo le gamsi. Iz gnezda Za cerkvijo je pravkar odjadral orel čez dolino Bele, v meni pa se dramijo predstave o legendarnih junakih, ki so po ljudskem izročilu obiskovali ta svet; o Sivem Jurju in Rjavem Martinu, o rokovnjačih, belem macesnu in nenadkriljivem Bôsu. Sicer revni pastirji in drvarji, ubežniki pred oblastjo mesta in gospode, so bili drugačne vrste gospodarji v teh roboh ne glede na to, ali so držali v rokah državno ali svojo »ravbšičarsko« puško. Malo je o njih zapisanega in kar je ohranjenega, je v glavnem zasluga ustnega izročila. Z njihovih poti so ostala krajevna imena s svojim posebnim pomenom in skrivnostne pripovedi.

Ko tako premišlujem o teh ljudeh, se zavem, da pravzaprav sedim pred partizanskim bunkerjem. Strateško čudovito izbran prostor, ki kraljuje nad vso okolico, videti pa ga je mogoče le iz neposredne bližine; kaže da so ga izbrali domačini, vajeni terena. Čudovit razgled nama odkriva Grintovce v posebni perspektivi, včasih pa je partizanom omogočal izreden pregled nad dolino in vsem, kar se je dogajalo tam spodaj.

Danes je tu tiho in spokožno; nič ne moti najinega užitka. Razpadajoča baraka v kotlini pa buji domišljijo. Spominjam se, kaj mi je o tistih časih pripovedoval tovariš Mirko Štern iz Stranj:

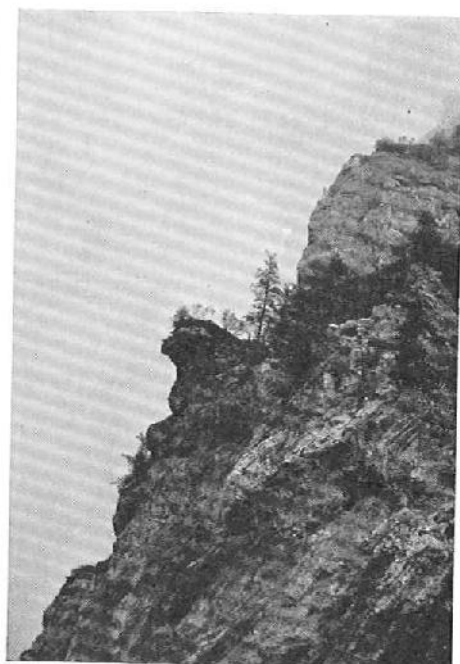
»Jesen leta 1943, ko so zaživele gospodarske dejavnosti NOB na tem terenu, so osnovali na področju Kamniške Bistrice tudi čevljarstvo delavnico. Zanj so spomladi 1944 izdelali bunker v bližini Kopskih, na kraju, ki mu pravimo »Ta visoka griča«, v smeri Požarja. Delavnica je bila opremljena s šivalnimi stroji, druga dela smo opravljali ročno. Material za izdelavo obutve je v glavnem dobavljala specialna četa, ki je bila zadolžena, da na Veliki planini sprejema material od zaveznikov. Ti so ga z letal odmetavali na Veliko planino. V delavnici smo največ izdelovali škornje.

* Zapisano po avtorju

Luknja v Vervajnu s partizanskim bunkerjem

Foto S. Podbevšek

Varvajne nad Kopišči v Kamniški Bistrici

Foto S. Podbevšek

Poleti 1944 so zgradili za potrebe omenjene delavnice še dodatni bunker, ki naj bi rabil za skladišče materiala in za umik delavcev med morebitno hajko. Ta dodatni bunker je bil zgrajen nad Martin stezo oziroma v Varvajnu.

Decembra 1944 ob sovražnikovi ofenzivi na osvobojeno Savinjsko dolino so tudi dolino Kamniške Bistrice »prehajkali«, ker so se enote iz Savinjske doline umikale v smeri Velike Planine—Lučke Bole—Volovljeka in drugih prehodov.

Delavnico so v noči 11. na 12. december delno izpraznili, osebje pa naj bi se umaknilo v bunker v Varvajne. Dopoldne 12. decembra so jih Nemci presenetili, prav tedaj, ko so praznili delavnico. Sovražna enota, ki je našla bunker in delavnice, je prišla s strmine Požar, to je iz nasprotnne smeri, kot pa je bilo pričakovati. In zato tam sploh ni bilo zavarovano. To kaže, da je bil bunker izdan. Zanj je vedelo več ljudi, zato je težko dokazati, kdo bi ga bil izdal.

Sovražnik nas je presenetil, saj smo ga opazili šele v neposredni bližini, približno dvajset metrov stran. Na srečo smo bili zunaj. In smo bili tako bolj uspešni. Hoteli so nas potisniti na Kopišča, mi pa smo se umaknili čez skoke v hudourniku. Od tam smo se umaknili Pod Turnom na Martin stezo in v naš bunker Varvajne. Snega takrat še ni bilo. V tem bunkerju smo ostali en dan. Hrane nismo imeli, zato smo se drugo noč želeli prebiti iz doline Bistrice. Ta premik nam ni uspel, ker smo v Dolskem grabnu pod Mušo naleteli na nemško zasedo. Spet smo se umaknili v bunker. Naslednjo noč smo se, tik za kopiškimi bajtami, med samo nemško vojsko umaknili skozi obroč. Šli smo za Kopišči in za drevnico, pod Kraljevim hribom in na Tratah čez cesto in strugo proti županjim njivam, kjer smo dobili stik z našimi ljudmi.

Po končani hajki so se osebje spet vrnilo v dolino Kamniške Bistrice.

Po Novem letu, v noči od 6. na 7. januar 1945, je Karel Štirn, vodja delavnice (moj oče), na poti med drvarsko kočjo pri Jerinčku in med mostom čez Sedelšček v koloni, nesrečno padel in dobil pretres možganov. Po nekajurnem počitku v planinskem domu pri oskrbnici Franci Uršič in na Kopiščih, pri logarju Slavku Benkoviču, smo ga z veliko težavo spravili v bunker Varvajne. Samo od Kopišč do bunkerja smo hodili deset ur. Imel je notranje krvavitve in kljub počivanju, gretju ter vsej pomoči, ki smo jo v teh razmerah lahko nudili v upanju, da bo ozdravel, je 9. januarja umrl.

Potem smo se spustili v dolino. Šel sem iskat človeka, ki bi svetoval, kaj storiti. Oglasili smo se v partizanski tehniki v dolini Korošice. Iz te skupine sta mi šla pomagat Ivo in Karel Kumer. Zavili smo ga v ovojni papir, zašili v odeje ter ga zakopali v plaz pred zijalko, v kateri je bil bunker. Ko je sneg skopnel, smo truplo navezali in ga spustili

nekako 100 metrov nižje, kjer je bilo v sosednji zijalki še skoraj pol metra zemlje, toliko, da smo ga lahko zakopali.

Po osvoboditvi, 9. junija, smo ga prekopal in to z vsemi častmi.

Poleti 1945 sem se namenil, da bom med dopustom obiskal bunker. Že med potjo sem naletel na opanke; previdno sem se približal. Našel pa sem vse nedotaknjeno, čeprav so se na tem področju tedaj pojavili skrivači oziroma sovražni ubežniki.

Oba bunkerja so delali drvarji iz Kamniške Bistrice, lokacijo pa je izbral tovariš Tine Uršič iz Precvetnice pri Dedkovem pruhu. Vsi ti drvarji so bili med vojno zanesljivi sodelavci našega gibanja.»

Pogovor je nanesele tudi na II. grupo odredov, ki se je prebijala na Štajersko, on pa je bil kot domačin za vodnika.

»Grupo sta sestavljala Simonov in Kranjčev bataljon. Savo sta prekoračila na Gorenjskem. Kranjčev bataljon je nato krenil čez Koroško na Pohorje, Simonov pa čez naše področje na Štajersko.

Že v Kokri smo se udarili z Nemci. Bili smo izdani. Od tam smo se pomikali v smeri Krvavec—Za vrati—dolina Korošice. Ko smo se spustili po dolini Korošice, pa nismo hoteli čez Bistrico po normalnem prehodu pri Brsniških, ampak smo jo hoteli prekoračiti pri Naravnem mostu pri Predoslju. Na zgornjih Brsniških so nas čakali Nemci, vendar smo jih na srečo mi prvi opazili. Razvila se je borba; razbili so nas v dve skupini. S svojo skupino sem se prebijal levo proti Predoslju, desna skupina pa je šla čez Dol in Veliko Planino proti Volovljeku in proti Kostanjski planini; moja leva skupina pa po dolini Bele proti Presedljaju. Bil sem vodnik, Dolenjci pa niso bili vajeni gora, zato so se bali, da smo jih zapeljali. Tudi sam sem se bal, da bo zaseda še na Presedljaju in v napetem pričakovanju sem hodil pred kolono. Šele na Presedljaju sem se globoko odahnil, saj sem vedel, da bom zdaj lahko srečno izročil tovariše štajerskim tovarišem.»

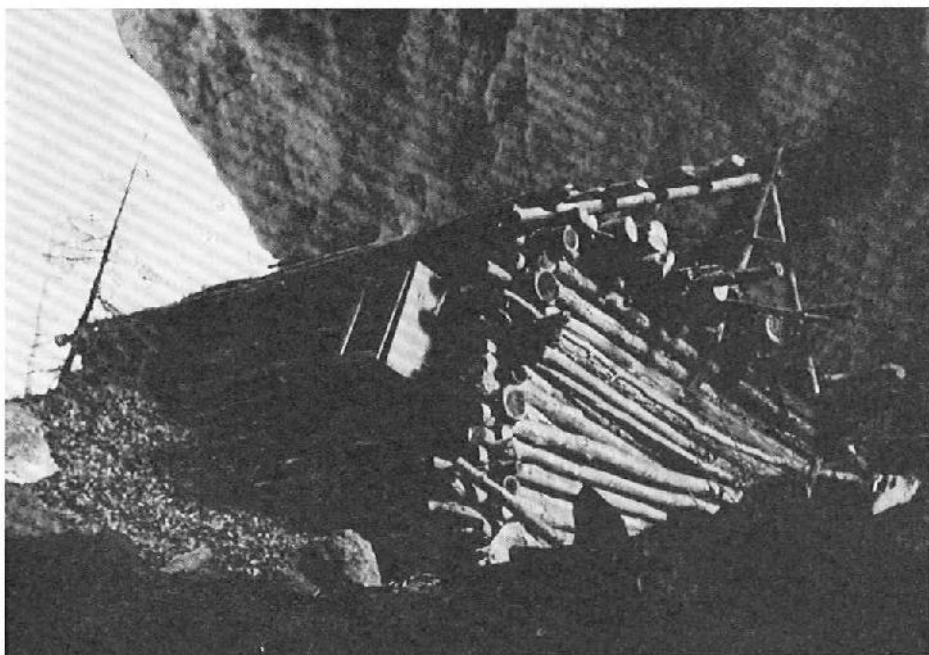
* * *

Ta pohod ima mladinski odsek Kamniškega PD že od leta 1963 za tradicionalno akcijo, ki je, poleg prvomajskega tabora, dobila prav posebno vrednost in pomen.

Da bi obnovili spomin na hude dni v NOB, gredo kamniški mladi planinci vsako jesen na dvodnevni pohod. Pot izbirajo glede na vreme in glede na druge razmere; tako so že

Ostanki bunkerja

S. Podbevšek

Na vrhu Varvajna

Foto S. Podbevšek

prehodili precejšen del našega pogorja in to v prav zanimivih kombinacijah. Na pohodu obiščejo spominska obeležja in naravne zanimivosti. Tedaj je Dom v Kamniški Bistrici njihov, saj zvečer ob tabornem ognju in pesmih borci pripovedujejo svoja doživetja. Ob takih priložnostih je veselo, sklepajo se nova poznanstva, tudi pravi planinski krst ni redek. Dobra volja, tovarštvo, planinsko doživetje privabljajo številne udeležence. Zberejo se osnovnošolci, pa tudi taki, ki so začetniki v planinstvu, ne manjka pa tudi izkušenih starih znancev z gora, alpinistov, reševalcev, ki poznajo planinske poti in nevarnosti. Čprav niso nikoli na široko razglašali tega pohoda in nimajo značk in izkaznic, je vedno živahno. Srečanje pomeni pravo doživetje in je prisrčno. Pripoved o razmerah in dogodkih med vojno je bolj neposredna, kljub temu pa teh pripovedi tisti, ki vojne ni doživel, ne bo mogel nikdar do kraja razumeti. Zato pa jih veže skupaj nekaj drugega, kar jim je bliže in je bolj razumljivo. To je svobodno doživljanje gora, ljubezen do gora in domovine, ki jo predramijo taki pogovori.

Po skoraj pozabljenih bistriških stezah in prehodih so kurirji prenašali pošto, drvarji — domačini so postavljali skrite bunkerje, v odmaknjenih dolinah so se zdravili ranjenci. Vsi pa so s tem pravzaprav opravljali prave planinske ture in reševalne akcije. V soncu, dežju in snegu, včasih v obupnih razmerah. Preživljali so hude ure na strmih poteh, pod težkim nahrbtnikom, na zahtevnih turah.

Brez žigov, brez popivanja po kočah in predvsem brez hvalisavega obnašanja. Prav gotovo pa je, da so bili to globoko doživeti časi. In ob jasnih dneh so, kakor mi, doživljali opoj gora. Potrebovali so ta svet, kakor so bili oni potrebni njemu, da so mu vdihnili življenje in smisel. V tej globoki povezanosti ni moglo biti drugače, kot da so ga branili z vso močjo; živeti brez svobode v takem okolju ni mogoče.

Kakor so se rokovnjači umaknili v te zadnje obronke svoje svobode, kakor so si tu divji lovci pisali svoja pravila in kakor so že ob začetku turizma nastopili proti potujčevanju v gorah, so morali tudi med vojno prijeti za puško, da ohranijo ta svet.

Pravijo, kolikor bolje poznaš svojo domovino, toliko bolj jo ljubiš. Tudi z gorniki je tako. Kdor spozna in ljubi te vrhove, ga ne izpuste več. Tu veljajo drugačna merila kot v dolini, strasti in vezl so močnejše, svoboda in prostost imata tu svoj pomen.

Zato je gotovo prav, da nas pohod po spominskih poteh včasih pripelja tudi na Martin stezo in v Varvajne, kjer nam že skoraj pozabljena in razpadajoča baraka nemo priča o svojem nekdanjem velikem namenu...

KOCBEKOVA KOČA NA MOLIČKI PLANINI

(Posvečeno spomenu Frana Kocbeka ob 60-letnici smrti)

PETER SKOBERNE

Ko sem pred leti iskal v arhivu celjskega planinskega društva podatke o prizadevanjih planincev za zavarovanje Logarske doline in Okrešlja, mi je pod roke prišla tudi dopisnica s podpisom Frana Kocbeka:

»Podpisanec je izvedel iz zanesljivega vira, da je pustila Savinjska podružnica SPD v Celju iz Kocbekove kočice na Molički planini odnesti pod, stenske deske in polovico stropa, tako da je ta kočica za turiste nerabna.

Ker je podpisana sram, da bi ta planinski brlog še naprej nosil njegovo ime, prosi SPD, naj prekrsti Kocbekovo kočico v Moličko kočico, katero ime je bilo do leta zaznamovano v špijalki.

O tem naj se obvestijo:

1. Občina Luče v razglasitev,
2. Uredništvo Planinskega Vestnika in Hrvatskega planinarja v Zagrebu,
3. Uredništva slovenskih novin,
4. Generalni štab v Beogradu, oddelek za mapiranje.

Gornji grad, december 1929.«

Zakaj je začela kočica propadati in je razjezila tega gorogranskega nadučitelja iz Slovenskih gor, zaslužnega za razmah slovenskega planinstva v Savinjskih ali Kamniških Alpah?

Najprej si oglejmo, kako je ta planinska postojanka, ki je mimogrede rečeno, ena izmed prvih slovenskih koč v naših Alpah, nastala. Morda se bo komu zdelo nenavadno, da venomer poudarjam besedico »slovensko«. Začetki našega planinstva so bili namreč zelo narodnostno obarvani: od ustanovitve leta 1893 pa do prve svetovne vojne se je SPD borilo za vsako pot, za vsako kočico in za vsak slovenski napis z nemškim in avstrijskim planinskim društvom (DÖAV — Deutscher und Österreichischer Alpen-Verein), ki naj bi odigral pomembno vlogo pri ponemčevanju našega prostora. V Savinjskih ali Kamniških Alpah se je temu upirala Savinjska podružnica SPD. Ustanovil jo je Fran Kocbek in sicer 20. avgusta 1893 v Mozirju in jo nato tudi uspešno vodil do leta 1927.

Načelniku Franu Kocbeku je bilo jasno, da se planinstvo brez planinskih postojank ne more razraščati. V visokogorju savinjskega porečja je obstajalo le dvojce zavetišč in sicer na Korošici in na Okrešlju. Obe je postavil Joanes Frischauf leta 1876, potem pa prevzela celjska sekcija DÖAV.

S tem je gradnja kočice na najprimernejšem prostoru v skupini Ojstrice, na Korošici, odpadla, Kocbek se je odločil za nekoliko odmaknjeno in manj ugodno Moličko planino, vrtačasto zelenico med Malo Ojstrico in Žvižgovcem. Na planini je že bila opuščena pastirska bajta. Podružnica je od lastnika Jurija Moličnika iz Krnice za pet goldinarjev odkupila dva ara in pravico do markiranja poti na njegovem posestvu ter se lotila gradnje kočice in sicer na nadmorski višini 1770 metrov.

Iz kamenja in lesa grajena kočica je imela dva prostora, prvi je bil namenjen za Moličnikovega pastirja, drugi pa planincem. Zavetišče je bilo dograjeno julija 1894. leta, istega meseca pa je pesnik Anton Aškerc na občnem zboru podružnice predlagal, da se kočica imenuje po načelniku Franu Kocbeku. Tako so 16. avgusta 1894 svečano odprli prvo slovensko planinsko postojanko v Savinjskih in Kamniških Alpah — Kocbekovo kočico na Molički planini.

Kocbekovo kočico so poleti redno oskrbovali, v njej je lahko prenočilo 20 do 30 planincev. Do leta 1912 jo je oskrboval Jurij Planinšek, nato pa dve leti njegova hči Marija Erjavc.

Po Kocbekovi zamisli je podružnica leta 1898 zgradila na skali nad kočico kapelico sv. Cirila in Metoda. Tako se je povečal obisk domačinov, saj so nekateri hodili k maši naravnost po grapi iz Robanovega kota! Koča je postajala pretesna, zato so iskali primernejšo lokacijo za novo kočico. Pripravljeni so bili načrti za nov dom na Pragu pri Dedcu, vendar je prva svetovna vojna ta prizadevanja prekinila.

Ko je bilo konec vojne, je bilo tudi konec delovanja tujih planinskih društev v naših krajih. Nastopili so drugačni časi, kar je čutili tudi v Kocbekovih besedah, ko je na 26. občnem zboru Savinjske podružnice, spomladi leta 1919, dejal: »Kakšna velika razlika med lanskim in letošnjim letom! Ako bi bili lani odstranili nemške napise, bi bili

lahko občutno kaznovani. Letos pa je vlada sama zaukazala, naj se vsi nemški napisi povsod odstranijo. Lahko si mislite, s kakšnim veseljem smo to opravili v Logarski dolini in drugod. Za naše planinstvo je nastopila povsem nova doba delovanja. Podružnici ne bodo več treba braniti slovenski značaj naših planin, pač pa bodo imela mnogo dela v pravem turističnem smislu...»

Zaseženo kočo celjske sekcije DÖAV na Korošici je vlada s posredovanjem SPD prenesla v upravo Savinjske podružnice. Marljivi člani so se takoj lotili obnove zapuščenec koče, ki so jo do leta 1929 razširili in temeljito obnovili. Kocbekovo kočo je tako v senci Korošice predstavljala le še pomožno in neoskrbovano zavetišče; začela je polagoma propadati. Gotovo je botrovala temu tudi odmaknjenost postojanke od glavnih planinskih poti.

V ta čas sodi tudi v začetku prispevka citirano sporočilo, verjetno eno zadnjih planinskih prizadevanj neutrudnega Kocbeka; umrl je leta 1930.

Kocbekovo pismo je povzročilo živahno dopisovanje in preverjanje stanja. Novi načelnik Savinjske podružnice sodni svetnik Franc Tiller iz Gornjega grada je poslal 4. januarja 1930 oskrbniku doma na Korošici Francu Dežmanu, po domače Suhcu, pismo, v katerem je prosil za opis stanja Kocbekove koče. Dežman je načelniku odgovoril z dvema poročiloma. Med drugim pravi: »...vsaka koča, ki ni oskrbovana, je zguba, to je ker v takih kočah sploh taki nepridipravi prenočujejo in pokvarijo, pokradejo in uničijo, kar se le da! ...dotična koča je za Društvo le v škodo, klir mora v isti prenočevati, noče nobeden nič plačati. To so sami stroški, nič dohodkov! ...Kakor sem nekoliko slišal da je Kocbek zaradi razvratje njegove koče razžaljen? Pa to lahko potolažite s tem, ako Vi nikakor nečete da bi bil Tillerjev dom na Korošici (ki bi bilo isto najbolj prav) pa naj bi bil Kocbekov dom...»

Iz pisma je razvidno, da je Kocbekova koča bila v nezavidljivem stanju, hkrati pa tudi, da je ob večjem domu na bolj ugodnem mestu izgubila svoj nekdanji pomen. Odprto je ostalo tudi poimenovanje doma na Korošici. Na sestanku odbora Savinjske podružnice 17. junija 1930 so se odborniki s pet proti štirim glasovom odločili, da se bo planinska postojanka imenovala Kocbekov dom na Korošici. Natanko dva meseca pozneje so to planinsko postojanko slovesno odprli.

Spuščal sem se po slikoviti poti po vzhodnem grebenu Ojstrice. Zaradi ovč mu pravijo domačini tudi Bleki. Razpet med zeleno Korošico z značilnim Dedcem in prepadno globino Robanovega kota sem pomežiknil svoji podobi z glorio prikovani na urne

Kocbekova koča na Mollčki planini — pred leti

Foto Fr. Peršak

Kocbekova koča na Molički planini — danes

Foto P. Skoberne

meglice. Obnovljena markirana pot je zavila po novem proti Korošici, jaz pa sem sledil redkim in blede rdečim črtam stare Kocbekove poti, enega najlepših pristopov na Ojstricl. Zavil sem okoli stene in zagledal ostanke Kocbekove koče. Kar domača mi je postala, odkar sem iz arhiva izkopal njeno zgodbo. Pogledal sem proti Krofički, postal na mestu, kjer je stala nekoč kapelica, in se spet spustil do koče, ki je že 86 let priča, kako je nastajalo slovensko planinstvo.

Misli so mi ušle daleč nazaj... Fotograf je namestil mogočno trinogo škatlo na skalo in skrit za črno ponjavo opazoval narobe obrnjeno dogajanje na medlici. Okoli koče je bilo vse živahno. Dame in gospodje so se razmeščali ter premeščali za slavnostni posnetek. Še malo potrpljenja — in trenutek je zmrznil na občutljivi želatini. Ta trenutek je še dogo rumenel v albumih in škatlah spominov, danes se z njim srečujejo tudi obiskovalci preddverja Kocbekovega doma na Korošici. Do konca me je predramil šele vrisk iz današnjega časa. V hipu so izginile lepo oblečene dame in brkati gospodje, streha se je poveznila in sesula. Pred mano je spet stala čisto navadna ruševina.

Izza Žvižgovca se je prikazala večja gruča planincev. Ukaje ali bolje — glasno deroč se — so pozdravili uravnavo Moličke planine, strmi rob Robanovega kota je bil končno za njimi. Živobarvne pike so se pomikale po poti naprej, naprej proti čaju, šnopsu, pivu in — žigu! Časi so se spremenili, planinstvo je postalo množično, mogočna truma z zelo različnimi motivi, željami in cilji. Pa vendar, kdo ve, kako bi se vse zasukalo, če ne bi pred skoraj devetdeset leti navdušeni piparji sprožili nastanek Slovenskega planinskega društva in če se ne bi Aljaži, Kocbeki, Tominški in Robleki postavili po robu nemškemu nacionalizmu.

Viri:

Kocbek, F.: Savinjske Alpe, Celje 1926.

Orožen, 1963: Zgodovina PD Celje (1893—1963) v tiskopisu.

Arhiv PD Celje.

Zahvaljujem se mgr. ph. Dušanu Gradišniku, ki mi je omogočil vpogled v arhiv društva in v rokopis prof. Orožna.

MALA PAKLENICA

DAŠA MARETIČ

Podoba, kot iz preteklosti vzeta. Na dnu soteske, tam kjer se konča raj za alpiniste; ta čudni nemirni neizpolnjeni čas, ko so stene blizu in predaleč in je 1. maj oaza časa in Paklenica oaza kraja.

Trop ovac in za njimi pastir, na levi in desni strma pobočja. Klasična kompozicija. Pa vendar privlačna in dražljiva. Zabisane meje in hkrati oster lik moža v raševinastih oblačilih in usnjenih opankah, ki se ziblje v počasnem starem ritmu in hkrati neverjetno hitro izginja med brstečim drevjem.

Oster obrat, čez potok in naravnost navzgor po blagih serpentinah. Obilni kupi volne na tankih nožicah oživijo stezo. Sredi strmine pogled nazaj. Na travnati jasi pod Anica Kukom, pod silkovito in drzno igro narave, tam je naselje. Tam je toplota in prijetno vzdušje. Tam je važno, da imaš vsak hip v žepu žlico, da lahko počepneš k polnemu loncu. Tam je sreča in nevoščljivost in strah in pogum in sanje in pohlep in občudovanje in nežnost in še cela paleta čustev in občutij. Vse skupaj ustvari značilno vzdušje in utrip.

Na vrhu strmine stopim v drug svet. Krčevita prelomnica, ki me pretrese. In zbudi iz sna. Tam zeleneča drevesa in šumenje potoka, strme odsekane stene. Tu kraški ravniki. Brezmejno prostranstvo kamenja, neprehodnega bodljikavega grmovja. Valoviti gorski hrbti blizu in v daljavi. Razločno valovite plasti kamenja in trave in grmov. Kras. Vedno isto zaporedje. Planota brez vode. Tu je pomlad že minila in poletje že uhaja v ozke razpoke, ki žalostno zevajo. Ozka stezica drži v vas. Pravzaprav v ruševine vasi, okoli katerih so še vedno majhna polja, obdana z visokimi zidovi, iz kamenja, ki so ga nekoč ljudje iztrgali zemlji in jo prisilili, da jim je dala nekaj žita in krompirja. Vseeno so se ljudje uklonili. Zemlja tu je pretrda in preveč izsušena. Rože še rastejo okoli hiš. Čudno, da ljudje povsod gojijo rože, te iluzije živih toplih barv in omamnih vonjev. Kot bi se hoteli skriti v njihov cvetlični obroč.

Ovce so že prispele na svoje mesto. Ustavile so se. Pa se vendar ne zapodijo vsaka na svojo stran, kot bi se bale daljav tega pustega sveta, nobena ne prestopi meje nevidno začrtanega območja, ki še zagotavlja občutek neke varnosti.

Suhe trave, poležane in zmečkane, sunki burje so zaznamovali svoj teritorij. Povsod zidovi, ozki, visoki, nihče več jih ne bo podrl, niti burja ne. Velebitski vrhovi čisto zadaj, pokriti s snegom ždijo tam, umolkni so, kdaj že.

Koliko poti gre skozi to samoto! Pa se vseeno bližam pastirju in se pastir bliža v isti smeri. Natančno določena pot. Človek k človeku. Nekaj toplega se razlije v meni, ko se zavem tega.

Dober dan.

Dober dan.

Njegov obraz je zelo star, razbrazdan in neznansko miren. Ožgan od sonca in neznansko miren. Le kaj premišljuje vse te dneve? Ali mogoče podzavestno pade v stanje popolne apatičnosti in čudnega miru? Ali ustvarja zgodbe in domišljajske predstave? Vprašanja brez odgovorov. Ne morem prodreti ali vsaj malo pokukati v njegovo dušo. Pravzaprav ga nočem spraševati in nasilno vdirati v njegov svet. Saj imam tudi jaz svoj svet.

Lepo vreme je.

Lepo vreme je. Prikima in dih zadovoljstva prešine obraz. Imaš vodo? Dam mu čutarico in pije.

Lopa je Mala Paklenica, veš. Le kako je mogel uganiti, kam grem. Sicer pa, kam naj grem? Mnogo lepša kot Velika. Posebno zdaj, spomladi...

Potem odidem.

Končno se ravniki porazgubi in spet je pobočje, navzdol. Hiter spust v pomlad. Komaj slišno šumenje se nenadoma spremeni v bučanje. Dno. Mala Paklenica. Med visokimi bukvami presenečena obstojim. To hipno zelenje in razkošje. Spet ista krčevita prelomnica. Brezčasni mir ravnika, brezkončnost in pustinja, verjetno so to le minljivi občutki, ki pretresejo človeka in postavijo druge razsežnosti pa spet uhajajo kot kapljice skozi razpoke. Majhen kos paradiža, zelenja in cvetja in žvrgolenja in igrivi šumi potoka. Verjetno zato, ker tu voda ne presahne; izvir je blizu. Izvir življenja, ta preprosta spojina, ta čista opojna tekočina, da kar planem na kolena in potopim potni in hkrati izsušeni obraz. Žlahten balzam.

Poti ni več. Pot je ena sama. Ob potoku navzgor ali po potoku navzdol. Nekaj čudno privlačnega je v tej tesni dolinici. Da mi zaigrajo vsa vlakna telesa in kar poskakujem čez bele zlizane skale in kamne. Kriki, sproščeno se zlivajo s šumi. V mestu, sredi ljudi, krlik vedno pomeni nekaj slabega ali vsaj nekaj takega, kar brez izjeme vzbudi pozornost. Tukaj je pa tako lahko kričati.

Tolmuni. Bistri, zeleni, globoki. Slapovi. Vseh oblik, majhni, veliki, razpršeni, enotni. Prehodi, čudovite oblike sten, skal. Žični mostovi, dve žici pravzaprav. Na spodnjo sedeš, zgornjo primeš in ročkaš čez potok. Prečnice tik nad tolmunji, cvetlice na krpicah zemlje sredi skal. Grmičje. Cvetenje. Stalno menjavanje. Življenje. Stalno pretakanje, stalno šumenje. Težko si predstavljam, da bo tu že čez dva meseca ali še prej narava navidezno mrtva, pusta, izsušena. In bo sonce razbelilo dno te soteske. Pa čeprav je to sestavni člen kroga. Pekel, pravijo nekateri domačini, mogoče imata vzporedni dolini ime zaradi neživiljske vročine poleti, ko umre in izgine vse. Drugi spet pravijo, da je dobila Paklenica ime po smoli »pakleni«, ki naj bi jo kmetje nekoč nabirali. Mogoče je izvor imena čisto drugačen, pa ta hip sploh ni važno.

Globok skok. Spet se od nekod pojavi stezica. Ozek prehod med stenama. Na drugi strani se dolina odpre.

Na levem bregu je ogromna zev sredi strmine. To mora biti jama! Zbudi se jamarska strast in pohitim nekaj deset metrov navzgor. Odprtina me spominja na domovanje praljudi. Jama je raziskana, saj preberem na skali — Kapljarka in 200 m nadmorske višine. Jama ne more imeti boljšega imena. Z visokoga stropa vsepovsod kaplja, voda se nabira v ponvice, latvice iz apnenca. Jama se dviguje strmo v gorski hrbet, vsaj petdeset metrov je dolga, v bistvu pa je to ogromna polmračna dvorana z zanimivim razjedenim stropom. Kapnikov je zelo malo, zato pa je tu veliko drugih oblik, ki mogoče nudijo še več estetskih užitkov.

Jama je tudi naseljena in sicer z različnimi vrstami žuželk, netopirji in majhnimi črnimi pupki v bazenčkih. Potegne me spet na sonce.

Mala Paklenica se odpira. Vidim in čutim to. Strmi bregovi se položijo. Blaga toplota, blag pritisk sonca. Potok šumi, vendar veliko manj šumi kot prej. Voda je še, pa je je veliko manj. Skoraj neopazno se vse porazgublja. Vroče je. Rastline so nizke in dajejo vtis neke zanikrnosti.

Obstojim pri zadnjem tolmunčku, iz katerega voda ne odtoka več. Kje je zdaj tista sila in moč, razigranost in divja volja? Medlo potrkanje kapljic.

Grem naprej. Kamenje, suha trava, izsušena zemlja. Vonj po morju. Sol. Zatočnost, slabo diham.

Vas. Pejsaž. Ženska v črnem, s klobko volne pod pazduho, plete. Sredi breskovih dreves. Še trije kilometri asfalta do mesta, ura hoje po znani poti, »penjanje 15 minuta«. Večer je in na jasi poleg potoka sem.

Kljub prijetnemu ritmu, ki me spet uklene, čutim bogastvo doživetja Male Paklenice. In minljivost. Zakon, ki ga brezobzirno postavlja narava vedno znova. Kljub navidezni brezčasnosti ponekod. Težko ga je sprejeti.

PADEC

IRENA MARKUŠ

Beli hermelin je pokrival gore okrog Kamniške Bistrice. Vse je prekril, tudi Svetelovo v Planjavi. In moje krvi v njej zdavnaj ni bilo več. Spojila se je z zemljo. Nobenih sledov o mojem padcu ni več. Gora jih vedno znova zabriše.

V domu mrgoli ljudi. Dances jo sprejem alpinistov. Dolga in naporna je pot do alpinista. Klešejo te izkušnje in porazi, ljudje in gore. Tudi moja pot je bila pestra: vsaka smer je kamen na tej poti. Veliko jih je in različne so. Danes bom pobrala enega, ki je manj bleščeč. Zakaj, tu sem doživela prvi padec.

Vsak človek se v življenju najbolj boji porazov. Tudi jaz sem se jih. Padec je bil zame poraz, hud udarec.

Planjavski stena je žarela v soncu in jaz sem žarela z njo. Sredi maja je bilo in plezalna šola je šla na turo. Končno tu! Kolikokrat sem se zaman ozirala proti severu, kolikokrat so me pahnili na dno, ko sem želela v nebo. Komur ni do daljav, so mu tudi bližine tuje. Jaz pa sem si želela daljav, neskončne modrine neba, krika samotnega ptica... Govorice gora.

»Naveži se!« Resnica je butnila vame kot dih gore. S Cenetom sva šla prva, zadaj pa sta šla Metod in Tatjana. Smer ni bila težka; po nekaj raztežajih se je Cene odločil, da me spusti naprej. Dajal mi je še navodila, jaz pa ga nisem več slišala.

»Prva v navezi, končno prva!« Samo to mi je vrtalo v glavi. Tudi kladivo, ki poje nekje sporaj, poje v ritmu tega stavka. Nič nisem gledala, kod drži smer, kar šla sem. Kar bo, pa bo. Pred seboj zagledam kamin. Vzpenjal se je, zdi se mi, nekam v nebo, v vertikalo, ki me je vedno znova privlačevala. Klina, ki ga je omenil Cene, pa ni bilo. Šele

v kaminu sem spoznala, da sem se zaplezala. Nazaj! Toda kako? Z zaupanjem sem zgrabila za lusko, z obema rokama sem se je oklepala kot brodolomec. Zazdelo se mi je... Pa saj ne more biti res... In vendar: luska se je majala. Tedaj se je zgodilo. Obe sva se odlepili od stene, jaz in luska namreč. Ta se je kmalu ustavila nokje na ravnini pod kaminom, jaz pa sem se še prekopicovala. Zdelo se mi je, da že dolgo padam. Pravzaprav me ni bilo strah, le začudena sem bila. Zbrala sem vse odlomke, ki sem jih kdaj prebrala o padcu, in čakala na teg vrvi, ki ga ni bilo. Seveda. Svet je bil tu položen in ustavila sem se sama, na vseh štirih, z obrazom proč od stene; nekam na gruč je bil usmerjen moj pogled, kamor se je zvelila moja čelada. Tja bi lahko držala tudi moja pot. Počasi sem se pobrala. Nič mi ni bilo, le iz ustnice in izpod brade mi je tekla kri. Te je bilo začuda zelo veliko. Besnela bi in jokala hkrati. Vse v meni se je podrla. Vsi upi, načrti! Vse! Nikoli ne boš alpinistka, je zaključevalo v meni. Neroda! Vse, kar sem s tako muko dosegla, je zbežalo, izginilo. Spot bom le začetnica, neumna šolarka s pečatom: padec.

Hotela sem nazaj, da poravnam račun s steno. A Cene me ni več pustil; ni mi več zaupal, sem z grozo ugotovila. Nič nisi, vajenka si in vajeniška doba bo dolga. Zdaj sva morala s Cenetom to prikriti. Metod ne sme zvedeti. Cene je našel pravo pot in nadaljeval, jaz pa sem varovala, kot da ni nič. Za sem bila na vrsti, ko se je prikazal Metod. Opazil je krvav sneg. Izdali so me sledovi, neme priče moje tragedije. Kot kriminalca so me obsojale krvave sledi. Metoda sem na vse načine prepričevala, da mi ni nič in da lahko nadaljujemo. Z očetovsko strogostjo me je svaril, naj takoj povem, če se ne počutim dobro. Zdaj pa še to! Saj nisem iz sladkorja!

Nobenega veselja nisem čutila na vrhu. Preplezali smo jo pa le, sem si dejala. A tolažba je bila zlagana. Gora me je odrinila. Sem jo mar podcenjevala?

Zdaj me ni sram priznati, da sem padla. Padec je kot neuspeh v življenju. Moraš ga znati preboleti. In zd se mi, da sem se naučila tudi tega. To je bila moja šola spoznanj, šola življenja, ki sem jo plačala v borbi s steno. Z vsakim vzponom me veže neka trajna vez, neki spomin, dogodek. S smerjo Svetelove me veže — padec. Bitka je bila izgubljena, toda vojna...

Vojna me čaka v domu v Kamniški Bistrici. Že pripravljajo »rekvizite« za sprejem med alpiniste. To bo vojna, ki sem jo pa že dobila.

Alpinistka bom!

GAMSOVE RIŽE

UROŠ ŽUPANČIČ

V starem Tamarju, sredi Zelja pod Poncami, Malim Slemenom in Travnikom, so rateški pastirji nekoč pasli velike trope drobnice. Zgodaj jutraj, še v mraku, so ovce gnali mimo Lop pod Peči ali pa čez Siljivec v Siljico, kjer so potem zvonci in zvončki pozvanjali vos dan, do poznega popoldneva.

Sirarji in spravniki so v Tamarju skrbno prali in čistili kotle in drugo sirarsko posodje in orodje, dokler se tropi ovac zvečer niso vrnili v stan. Paše je bilo v Belem potoku, Gruntih, na Ovčji strani pod Pečmi in v Brdcih do Velikega kota vse poletje dovolj Jalo vo drobnico pa so zgodaj pomladi zgnali mimo Črne vode skozi Sneženjak na Privat pod Lope in v Kumljah, pa tudi čez Požganje in Sovatnice na Sleme in na Malo sleme. Jalo vci so se na Gamsovih rižah pomešali med trope brez zvoncev, med divjad.

Nad Lopami in pod Skednji in Pečmi so imeli skrbni pastirji ovac številne solnice. Za to našo alpsko dolino ali »slovensko Sibirijo« so se poleg domačinov že zelo zgodaj zanimali tudi znanstveniki in raziskovalci. Tudi ti so bili očarani nad prepadno gorsko rajdo od Mojstrovk mimo Travnika in Šit do Jalo vca in od Kotove špice, Struge do Ponc.

To pa je obenem mogočen skalni zid, ki obkroža Planico in s tem »zidom gora« so se prvi spoprijeli pastirji in lovci; bili so prvi, ki so si z Zelja ogledovali gorski svet in možne prehode v njem. Poseben strah so vzbujale strme previsne stene na južni strani Planice, kjer se dvigajo v nobo Mojstrovka, Travnik in Šite, Jalo vca, Kotova špica, Struga in Ponc. Tu so tudi Gamsove riže, stečine divjadi, čez katere beže tropi gamsov od Rateškega slemena na Malo Sleme. Gamsove riže povezujejo številne smeri in vstopne plezalne možnosti, ki držijo z Gamsovih riž na dolg, nazobčan greben, od Mojstrovk, Travnika, Šit do Jalo vca.

Po Gamsovih rižah mimo Kumljah in Lop tečejo tvegane in izpostavljene police pod strehastimi previsi na Malo Sleme in na razgledno Rateško Sleme pod Mojstrovko. Ta del planinskega sveta je zanimiv, saj Gamsove riže niso le sprehajališča z enkratnimi pogledi na Jalo vca, na Zelje s Tamarjem ali pa na Šite, Travnik in Mojstrovke.

BOBNARJEV PLAZ

JANEZ BENKOVIČ

Kot edina potnika sva se z zadnjim avtobusom pripeljala v Kamniško Bistrico. Še vpis, dve imeni in ena sama kratka beseda: Bobnar. Znajdeva se pred vrati. Ozirava se po znanih oblikah, temnih in veličastnih v luninem siju. Nebo je temno, a čisto kot jezero ob izviru Bistrice. Tema in sinja barva se prelivata v biserno bledem siju nešteti zvezd. Kreneva v gozd. Mrzli žarki lune prodirajo nad drevesi do tal, brišejo temo in odkrivajo toplo rjavo listje, ki šumi pod nogami. Razvejana drevesa se prepletajo s strahotno črnimi piramidami smrek. Vsa pa silijo le gor, tja pod brezkraini skrivnostni nebesni svod. Tudi midva greva gor — v Brano. Zakaj? Mar zato, ker so Bobnarja prvič preplezali šele pred dobrimi osemindesetimi urami? Mar zato, ker je bila ta grapa, ki jo prekinjajo strmi skoki, ki izrazito para JJZ pobočje Brane od vrha do tal, že dolgo problem v tem delu? Tudi zato.

Mar zato, ker Bobnar skoraj sleherni zimski dan bičajo plazovi? Greva izzivat nevarnost? Greva!

Toda midva sva se pripravljala in čakala vso zimo. Čakala sva mnogo nedelj; danes so razmere idealne. Že dolgo ni snežilo, temperatura je že dva dni precej pod ničlo, luno imava vso noč do šeste ure zjutraj. Zato sva krenila kar sredi tedna. Dule je šel na avtobus naravnost iz šole.

Pol ure je minilo. Že sva na Lepem Kamnu. Pred lovsko barako »Žmavco«, kakor ji pravimo. Gledava steno in oba čutiva spoštovanje pred njo. Mika naju spanec v bajti, toda tokrat sva odločno zavila med drevesa pod steno.

Skoraj bi se zaplezala, še preden sva našla smer. Po strmih travah, posejanih z majnimi skalami, se spustiva k velikemu stožcu snega, ki ga je nasul Bobnar. Spomnim se zgodbe, ki pravi, da je kmet Bobnar iz Tunjic po tej grapi spuščal macesne, spodaj pa so od grčavih debel ostale samo še trske. Dopovedujem si, da plazu danes ne bo, da so razmere idealne, midva pa dovolj pripravljena. Še za hip naju obidejo ti občutki. Takoj jih spet zamenja prejšnje zdravo, bojno razpoloženje.

Ob vznožju kiklopskega stožca se pripraviva, in nekaj pojeva. Nadeneva si opremo. Pri tem ugotovim, da pri svoj derezi Interalp manjka spojni vijak. »Mar bova morala odnesti, še preden sva sploh začela?« se smeje vpraša Dule.

Pustim ga pri miru in vtaknem v luknjo pomožno vrvico. Za silo bo nadomeščala vijak. Toda, kako dolgo?

In sva šla. Ura je 20.00. Najprej vstric po snežnem stožcu, nato drug za drugim v ozko grapo. Lahka nahrbtnika, v katerih nimava nič drugega kot prvo pomoč, svetilko in nekaj hrane, ter treningi zadnjih tednov, nama omogočajo, da napredujeva hitro, zraven pa imava prekrasen občutek lahkotnosti.

Začenja se Bobnar. Grapa je tu spodaj položna, južni sneg prekinjajo strmi skalni pragovi. Greva hitro, osredotočiva se le na plezanje, z ničimer ne vznemirjava nočnega miru.

Po manj kot eni uri prideva do skalnega skoka. Kopen je pa previsen tudi. Opreme nimava dovolj, zato se mu ogneva v levo. Snameva dereza in se naveževa. Skala je dobra pa tudi precej nerazčlenjena je. Dule gre naprej. Potem greva po kopnem, nekoliko krušljivem svetu rahlo v levo še dva raztežaja. Nad sabo spet zagledava grapo, tokrat že lepo zalito s povsem trdim snegom. Še vedno je precej položna (35°).

Spet zvijeva vrv in pri tem oceniva spodnji del z II, kopne raztežaje pa IV. Ozreva se po okoliških vrhovih, ki so jim vrhovi v luninem siju belo leskečejo, in prisluhneva gamsjim žvižgom. Tu v Brani imajo res svoje kraljestvo, v strmi steni, med travami, rušjem in osamljenimi macesni so suvereni gospodarji. Gledava dol in poslušava, če bi zaslišala glasove prijateljev, ki sta bila tudi namenjena v Bobnarja. Nič ni bilo čuti. Dovolj počitka. Do vrha je še daleč. Položni del je za nama. Ura je polnoč in moja dereza se je prvič pokvarila. Žal to ni bilo tudi zadnjič, saj se je do vrha vsaj še trikrat. Vstavim nov konec »prusika«. Spet se naveževa. Nad sabo vidim skok in hočem naprej. Toda varljiva je lunina svetloba, kajti moj raztežaj se izteče tik pod skokom, ki se ga potem loti Dule. Visok je kakih 15 m in je zelo strm, gotovo ima 80° naklonine.

V srednjem delu je nekaj metrov povsem navpičen. »Dober trening za Francijo bo tole,« meni Dule. »Ja,« kratko pritrdim.

Zabijem klin. Odlično drži. Kljub temu mu pridružim sotrpina. Duletov cepin ne prijema, zato mora za eno roko kopati oprimke. Ledno kladivo Interalp, za katerega so nama na odseku rekli, da je preveč ukrivljeno, pa odlično prijema. Na srečo sva z enakimi oborožena oba. Počasi nama gre. Ekstremno težkih mest v ledu nisva vajena.

Jugozahodna stran Brane —
Bobnarjev plaz
Foto V. Kregar

Naposled sva čez. Počutiva se dobro; nekako ponosna sva sama nase. Nič ne govoriva, le strmiva v noč in v ozebnik nad nama. Če ne bi bila dva, bi bil občutek kar malo moreč.

Do vrha sva imela še dva malo manj strma (70—75°) toda daljša skoka. Zadnji je bil visok okrog 30 m in je bil povsem leden. Prvikrat sva občutila, kaj se pravi biti v stiku s steno le s štirimi zobmi derez ter konico cepna in kladiva. Ko sva premagala tisti prvi strah, sva se počutila nekako svobodna in neskončno lahka. Tak občutek morajo imeti ptice. Leteti — davna želja človeka. Če bi moja dereza v teh skokih kdaj popustila, bi najbrž na svoji koži občutil tako »letenje«. Na srečo ni.

Grapa se je spet položila (okrog 45°), ni pa je hotelo biti konca. Poleg vsega sem moral še popravljati derezo, ki je neprestano nagajala. Naposled sva stala na grebenu. Prav pod nam se spušča k Pastirjem Bosova grapa.

Nemo sediva na vrhu. Jeva rozine. »Še daleč je do vrha,« godrnjam. Spet greva. Že stokrat prekleto derezo si pripnem k pasu. Dovolj mi je neprestanega popravljanja.

To noč sva šele videla, kako je Brana lahko visoka in dolga. Na vrhu sva. Sprejme naju veter. Prav tedaj se skriva tudi luna. Zdi se, da jo je pregnal mrzli sever s svojimi valovi.

S pogledom še zadnjič objameva Planjavo, Zeleniške špice, Vežico in mogočni Rzenik tam v ozadju. Pogled objame stene, misel beži... Toda treba je naprej. Po počitku ob soju svetilk in ob škripanju ledenega vetra sestopiva po Šiji. Sestop traja dve uri.

Pred kočo na Kamniškem sedlu si krepko stisneva roki. Srečna in ponosna sva, ker sva zmogla Bobnarja. Nato vstopiva v zimsko sobo. Edini prenočevalec nama gostoljubno skuha čaj. Iz Borovnice je. Daleč ima do gora, ne kot midva, ki jih imava pred nosom. Ura je šest zjutraj. Zdani se je, midva pa, drsajoč se, sestopiva s Kamniškega

sedla. Meni se mudi na avtobus. Rad bi izkoristil opravičilo, ki ga bom dobil za ta dan, zato grem smučat na Veliko planino. Dule nima te sreče. Odpelje se domov, poldne pa na šest dolgočasnih ur v šolo.

Grapo Bobnar so prvi preplezali — Franc Bergant, Janez Vodlan in Rado Mrdjenovič v noči od 26. na 27. februar 1977. Osrednjemu delu so se umaknili v desno (250 m). V noči od 1. na 2. marec 1977 sta opravila prvo ponovitev Dušan Podbevšek in Janez Benkovič. Umaknila sta se le največjemu skoku nekoliko levo (80 m).

Ocena spodaj II, zgoraj III, IV, mesta V; povprečna naklonina 40°; naklonina skokov 70—85°; višina 900 m; čas plezanja 6 ur in še ura do vrha Brane.

»V TIŠINI UŽIVAJ KRASOTE PLANIN«

(Moj prvi in nepozabni vzpon na Triglav)

IVAN KURINČIČ

Po 58 letih življenja se mi je 1. avgusta 1968 izpolnila davna želja, ko smo si pri Aljaževem stolpu v lepem sončnem jutru na vrhu Triglava segli v roke; bili smo to, hčerka Majda, Ančka in seveda jaz — vsi trije pa — novinci. Veseli smo občudovali triglavske prepade, stene, Triglavski ledenik, Triglavski dom na Kredarici, Planiko, Vodnikov dom na Velem polju, Stanlčevo kočo in pa Gorenjsko in Primorsko, kolikor daleč se je videlo. Za spomin smo se še podpisali v knjigo obiskovalcev, odtisnili triglavski žig v planinsko izkaznico in že smo se morali posloviti in se spustiti proti Planiki, kjer me je čakal 68-letni brat Franc in še nekaj drugih planincev, ki so bili že na vrhu Triglava. Tako se je pravzaprav zaključilo vse to skupaj, začelo se je pa točno zadnjega dne v juliju 1968, ko smo se namenili, da bomo prvič osvojili vrh Triglava: bili smo to Ančka Manfreda, Bruna in Toni Hrast in jaz. Dovolj nam je bilo zbadljivk češ, kdor ni bil vsaj enkrat na Triglavu — ni pravi Slovenec. Odpeljali smo se do Trente, si v koči Zlatorog še odtisnili prve žige in se po poti skozi Zadnjico začeli približevati triglavskim stenam. Neskončno vijugava pot nas je pripeljala do Tržaške koče na Doliču. Ko se v opoldanskem času vzpenjamo po teh ovinkih, Bruna naenkrat zakriči: »Glejto osla!« Sprva sem menil, da je ta vzklík namenjen nemu izmed nas, zato sem opozoril razigrano Bruno, naj ne zbija takih šal. Bruna pa se ni dala. Mahala je z rokami ... In res, tam na ovinku gre proti nam — pravi osel. Bilo je pač srečanje s to ljubko živalico in s prazno embalažo, ki jo je očitno tvorila v dolino. To malo karavano je vodil oskrbovalec Tržaške koče na Doliču, zgovoren in prijazen možakar, Jože Cuder iz Trente. Privoščil sem si z njim kratek razgovor, osliček pa je ta čas izkoristil za — malico. Mulil je suho travo ob poti. »Vidva z osličkom oskrbujeta kočo na Doliču, kaj ne?« »Ja, midva.« Kolikokrat na teden pa gresta gor. Ja, skoraj vsak dan, vsak dan s sto kilogrami. Hodiva pa — gor pet ur, dol pa tri ure. Že dolgo takole merita tole vijugavo pot? Ja, devet let bo. Lahko oslička fotografiram? Ja, lahko njega, mene pa ne, ni važno. Pogovoru se je pridružila še Bruna: »Joz, koliko ur pa imamo še do Doliča?« »Če boste hodili, kot hodi moj osel, ki ima 100 kilogramov na hrbtu, boste prišli do koče v dveh urah.« Zaželeli smo si srečno pot in odšli dobre volje vsak na svojo stran. In še eno srečanje nas je na poti zmotilo. Ančka je zagledala planiko. Opazovala nas je s svojega rastišča kot bi hotela reči: »Skrivam se zdaj tu zdaj tam, utrgati se pa ne dam.« Kmalu nas je sprejela do kraja nabita Koča na Doliču. Tisto o dveh urah hoje, kolikor nam je napovedal Jozov osliček, se je razpotegnilo na — štiri.

Naročili smo šipkov čaj, ga hitro dobili in že smo skušali navezati prve planinske stike. Zraven nas je namreč sedel prbližno 70 let star možakar; bil je z ženo in s sinčkom. »Kako kaj? Ste že bili gor?« »Niks, niks verstehen,« je bil odgovor in tako smo se moral sprilazniti z dejstvom, da smo od Zadnjice do Doliča srečali čez 30 planincev, med katerimi je bilo največ Avstrijcev, Nemcev, bili pa so tudi Tržičani, večinoma pa je pred-

stavljala naša mladina. Bili so iz Ljutomera. Tistega dne nismo nameravali ostati v Tržaški koči na Doliču; tistikrat je bila naš cilj Planika, zato smo se poslovili od prijazne mlade strežnice na Doliču in odšli proti Planiki. Večer je že bil, ko smo potrkali na vrata te planinske kočice. Tam smo našli nekaj prijateljev, s katerimi nam je večer prav hitro minil.

Prvi dan v avgustu je veljal — Triglavu. Skozi podstrešno okno nas je pozdravljala vrh. Obljubljal nam je lep dan brez megle. Odločili smo se, da gremo najprej do Kredarice in šele od tam na sam vrh Triglava. Ura še ni minila, ko smo bili že na Kredarici. Tam smo si napasli radovednost. Opazovali smo meteorologa, pa smučarje na Ledeniku, pa planince, ki so se vzpenjali po stenah s klini in vrvmi... Bili smo vznemirjeni. Spreletela nas je negotovost. Bomo zmogli ta vzpon tudi mi? Kaj pa, če se nas loti vrtoglavica? In če že pridemo na vrh, kako bo šlo nazaj. Pa smo si rekli: »Korajža velja, kdor jo ima« — in vstopili smo v steno. Bruna, doslej pogumna in zmeraj pripravljena za humor, je zaskrbljeno rekla: »Jaz ne bi šla tja gor, vas bom raje v Planiki počakala, rada pa bi v planinski izkaznici žig z vrha...« Spogledali smo se, nismo se še znašli, ko je nekaj podobnega izjavil tudi njen mož Toni. Pričelo se je poganjanje. Vse življenje že sanjam o Triglavu pa bi zdajle odnehal. Pritegnila mi je še Ančka. Vse zaman. Strah pred triglavskimi stenami je bil močnejši. Poslovili smo se, Bruna in Toni sta se vrnila na Planiko, Majda, Ančka in jaz pa smo previdno začeli plezati proti vrhu. Kmalu smo bili na cilju. Stisnili smo si roke in si drug drugemu čestitali.

Ob vračanju smo srečevali planince mnogih narodnosti, od Jugoslovancev do Avstrijcev, Nemcev, Angležev, Čehoslovakov, Italijanov, Francozov, Argentincev. Bilo pa je tudi mnogo naših, Slovencev, starejših že, pa tudi otrok, posamezniki ali cele družine. Ko smo opazovali ta pisani tok planincev, smo si nehote mislili: »Saj to je romarstvo, mednarodno romarstvo...«

Od Planike nas je potem peljala pot po Dolini sedmerih jezer. Občudovali smo to Dolino. Pred nami so se vrstile slike kot na filmskem platnu. Od golega skalovja, do skalnih pečin, poraščenih z zelenim ruševjem in z nizko zeleno travo. Dolina je bila tudi polna vonja po rožah; rododendron je rdel v plahtah, zelena jezerska voda pa je bila za dopolnilo vsemu temu. »V tišini uživaj krasote planin« — res je in ne gre drugače. Tišina je potrebna, da se ohranja ta krhka lepota, sicer bi zbledela.

Do večera smo prišli do Koče pri triglavskih jezerih. Spet je bila gneča, pa kljub temu polna planinskega razpoloženja.

Tretjega dne je bila pred nami Komarča, Bohinj. Tudi ta del narodnega parka ima svoje zanimivosti. Zadnje od sedmerih jezer spokojno počiva sredi temnega gozda; s steze, ki te pelje skozi deviške gozdove, se naenkrat odpre pogled na jezero, na mogočno steno, ki sili naravnost navzgor in po njej je treba prav — v dolino.

Po tridnevni planinski turi smo si zaželeli udobja, ki ti ga lahko ponudi le — avtobus. Odpeljala smo se do Zlatoroga, od tam naprej pa do železniške postaje v Bohinjski Bistrici. Konec. Triglavski izpit smo tako opravili in še dolgo se bomo spominjali lepote Triglava in Triglavskega narodnega parka.

Razgled s Triglava, levo Kanjavec, junij 1973 (panoramska kamera Gorizont)

Foto A. Sušnik

TRIGLAVSKE VIZIJE*

(Tehnokratsko pismo Matjažu Kmcu)

MARKO ČIBEJ

Dragi Matjaž,

nekam poredko si piševa o najinijh srčnih zadevah, takole na vsakih sedem let enkrat. Mendar je ravno dovolj pogosto, da se naju urednik Planinskega Vestnika ne naveliča. Opravičujem se za pozen odgovor: spet hodim križemsvet in tako sem PV s Tvojo »Triglavsko vero« prejel z dokajšnjo zamudo. Pa je v tej poštarški počasnosti tudi nekaj dobrega, kajti lansko novembrsko številko s Šušteršičevim triglavskim krivoverstvom sem tudi dobil šele letos in mi tako ni pokvarilo že tako »tujinskih« novoletnih praznikov.

»Vero« sem torej prebral in kaj bi del, če bi znal tudi sam besedo tako postaviti, kot jo ti. Pa ni kaj, sem pač samo zagovoden inženir, zagrizen v »enkratenaesamoena«, po modernem sociološkem pravopisu torej zaprisežen tehokrat. (Ne ve se prav, kakšna žival je to, za vsak primer, je pa nevarna.)

Ja, pa če že sem, naj bo! Iz tega je torej možno sklepati, da bom, kot se temu reče, igral na svojem terenu. V omenjenem PV namreč ni objavljeno samo tisto zasebno krivoverstvo, pač pa tudi (nepodpisan) proračun za najnovejšo in ožičeno Kredarico. Zaradi boljše preglednosti ti bom kar na tem primeru pojasnil, kako deluje ta nemarna, cinčna tehnokratska logika in v kakšne nezaslišane zaključke vodi:

Izhodišče: Predvidena razširitev koče na Kredarici pomeni dodatnih 100 ležišč in kar 400 novih restavracijskih prostorov.

Logični spor: Problem je vendar v prenočitvenih zmogljivostih. Kam bo šlo spet tistih 400 manj 100 je 300 gostov?

Dedukcije: a) Sploh ne bodo šli spat, vsaj ne na Kredarici.

b) Torej se bodo vrnili v dolino. Gre torej za enodnevne goste.

c) Enodnevni gostje lahko dosežejo Kredarico in se vrnejo v dolino istega dne samo — z žičnico.

č) Restavracija Kredarica in tovorna žičnica predstavljata tehnično osnovo za izgradnjo gondolske žičnice na Triglav. Že pred leti načrtani gondolski koridor v mejah nacionalnega parka nad Krmo daje legalno osnovo za pridobitev gradbenega dovoljenja.

SKLEP: Investitor že več let pripravlja in izvaja dolgoročni hotelirski investicijski načrt. Žičnica in restavracija sta glavni postavki načrta. Namen investicije je torej turistično

* Stališča PZS in UO PV so o problematiki, ki rabi avtorju M. Čibeju za gradivo v pričujočem zapisku, slovenski planinski javnosti znana; zavoljo tega je treba šteti vsebino sestavka le za avtorjevo razmišljanje.

in ne planinsko izkoriščanje gorskega prostora. Po konceptu in obsegu je zunaj okvirov dejavnosti planinske organizacije.

Ja, je hudo z nami tehnokrati. Povrhu takihle pomislekov imamo še nekake hladne, rentabilniške, skratka, praktične vizije, ki ob zgodovinski romantiki »naše najvišje planinske koč« in »najzaslužnejšega PD« sploh nočejo prijazno z repom pomahati. Ker me bodo že tako opljuvali in izobčili, ti jih bom pa kar naštel.

Prva vizija: Ugotovili smo, da se dajo triglavske gostinske zmogljivosti najboljše povečati z obnovo nekdanje kasarne na Triglavskih podih. Solidni, še obstoječi zidovi so zastoj, obdelava z lahkimi, modernimi materiali ob skrbni pripravi dela omogoča izgradnjo v eni sami sezoni. Prenos materiala bomo opravili s helikopterjem. In že sledi gromovito zgražanje: helikopterski transport je drag, nosilnost helikopterjev je premajhna in sploh — helikopterjev ni.

Samo zadnja trditev drži. Torej, če jih ni, jih je treba ali kupiti ali kako drugače pridobiti. Da ni denarja? Kdo od duševnih očetov kredariške razširitve je pa že kdaj izračunal, če niso denarji za tovarno žičnico na Kredarico le morda »težji« od helikopterske ideje? Dalje, obstaja cela vrsta helikopterjev z nosilnostjo tja do 15 ton. Tudi v Jugoslaviji so jih že uporabljali za montažo visokih jeklenih konstrukcij. Dalje, ena tovarna žičnica lahko oskrbuje in obnavlja samo Kredarico (in morda še Planiko), helikopter pa praktično vse naše koč. Dalje, srednje dobro obiskana koč »porabl« v trimesečni sezoni okoli 40 ton različnega materiala. Glede na število koč in ceno tovarnine ocenjujem, da znašajo sedanji sezonski transportni stroški v Julijcih okoli 7,5 milijonov N din. V tem ni vključena tovarnina za gradbeni in pomožni material za vzdrževanje. Nikakršnih podatkov nimam o ceni helikopterskega prevoza, toda recimo, da stane ura letenja helikopterja z nosilnostjo 5 ton celih 10 000 dinarjev. Z zgoraj navedeno tovarnino bi torej krili na leto 750 ur letenja, kar pomeni:

$750 \text{ ur} \times 5 \text{ ton} = 3750 \text{ ton} : 40 \text{ ton} = \text{oskrba } 90 \text{ koč skozi tri mesece ali okoli } 20 \text{ koč skozi vse leto.}$

Skozi vse leto, tako je! Oskrbovanje s helikopterjem je namreč edino, ki nam lahko zagotovi, da so koč odprte tudi pozimi in je tako omogočen obisk gora skozi vse leto. Tak transport bi ob poprejšnji adaptaciji rešil tudi večni problem kurjenja (ogrevanja) in kuhanja v naših kočah z dovozom izmenljivih plinskih ali oljnih cistern. Rešil bi tudi — kar pošteno povejmo — marsikateri rušev grm ali drevo, ki gre zdaj iz narodnega parka v štedilnik.

Tako bi lahko ustvarili primerno osnovo za celoletno planinsko-turistično ponudbo, neprekinjeno zaposlitev profesionalnih oskrbnikov, vodnikov in reševalcev in najbrž tudi za oskrbniški oddelček pri kaki gostinski šoli. Tak celoletni gorski promet bi tudi nujno povečal obseg turistične dejavnosti v alpskih dolinah, na primer v Bohinju, ki ga Šušteršič tako navdušeno rešuje z žičnico mimo triglavskih jezer. (Bogami, kdo je zdaj tu pooblaščen tehnokrat, on ali jaz?) Meni se pa vseskozi zdi, da bi Bohinjci raje sprejeli tako pomoč, ki bi jim omogočila zaslužiti denar na njihov lasten, preizkušen način. Recimo takole.

Druga vizija: Sprejmimo take družbene odločitve, da bodo lahko bohinjske pašne planine znova zaživele. Spet bodo postale pomemben del tradicionalnega in planinsko-turističnega gospodarstva.

Predvidevam gromovit posmeh, češ, kdo pa še gre danes za pastirja, in sploh, planšarstvo je že preživel.

Prvič, naj povem, da se reče »majer« in ne »pastir« in da je to vsega spoštovanja vreden poklic, ki zahteva dokaj več znanja, spretnosti in trdega dela, kot ga zmora marsikateri nad »pastirstvom« zmrujujoči se snob. Marsikdo bi tudi šel za »pastirja«, če bi bile razmere tako urejene, da planšarstvo ne bi bilo nujno samo sezonska zaposlitev, ki zahteva prekinitve »zimskega« delovnega razmerja in zelo bolečo izgubo pravic iz socialnega zavarovanja. To pa je možno in potrebno urediti. Tretjič, planšarstvo res bolj živetari, izumrlo pa ne bo. Je preveč trdno zakoreninjeno v trmasti bohinjskih dušah in preveč važen del njihovega načina življenja. V času, ko smo končno spoznali, da »pleha in cvekovi« ni moč jesti, ga oživlja tudi hladna gospodarska logika: živina, ki v poletnih mesecih v dolini hira, si v planini pridno priredi po sto in več kilogramov dragocenega mesa.

Do tu sega interes tradicionalnega gospodarstva. Pa bi nam lahko planine tudi tedaj, ko ni sezone, še kaj dale? V zadnjih letih prihajajo dolinci, ki v dogovoru z gospodarji obnavljajo posamezne stanove in jih urejajo tudi za zimsko bivanje, žal ne vedno v skladu s tradicionalno arhitekturo. To obnovljeno zanimanje spremljajo tudi manj legalne,časne vselitve, večkrat povezane z vlomi in vandalizmom. Kaj pa, če bi organizirano zbrali denar, se dogovorili s pašno skupnostjo in pod nadzorom Zavoda za spomeniško varstvo uredili planšarje za dvojno, letočno — zimsko, planšarsko — planinsko gospo-

darstvo in postavili tja stalne oskrbnike? Oskrbovali bi jih pozimi tako kot planinske kočice, le skromnejše, za tisto planinsko občinstvo, ki mu je asketska domačnost planšarije pač ljubša od bolj obljudene postojanke. Kaj, če bi tako rešili propadajoče stanove in čisto rentabilno ohranili važen del naše pokrajinske kulture?

Tretja vizija: Razširjeni Triglavski narodni park je dobro in smotrno urejen slovenski in mednarodni rekreacijski prostor z zaščitenim in netehniziranim naravnim okoljem. Smotrno opremljene in oskrbovane kočice in planine so ekonomska osnova celoletnega planinskega turizma. Tradicionalno gospodarstvo je naravni del prostora in življenja in vzpodbudno vpliva na ekonomski napredek alpskih dolin.

Slitši se ogorčeno tuljenje: »Kaj pa žičnice? Brez žičnic kočice ne bodo gospodarne! Kdo bo pa hodil pozimi peš v hribe?«

Glede žičniške »nujnosti« in »rentabilnosti« tale lepl, stari pregovor: »Bog, reši me, prijatelj, sovražnikov se bom ubranil sam.« Če bi bil skrajno »zleht«, bi lahko tudi retorično vprašal: »Prosim, naštejte pet rentabilnih slovenskih žičnic.« Kdo bo hodil (in tudi hodi) pozimi v (dobro oskrbovane) kočice, je jasno. Tisoči s trimskih stez in množičnih smučarskih maratonov. Desettisoči od stotisočev s poletnega Triglava. Šole na prostem in taborniki (sploh ne planšarije). Gorski romantiki in prijatelji izpod macesnov. Slovenci in industrijskega turizma do grla siti Neslovenci. Zlasti pa prav tiste delovne množice, ki jim hočejo žičniški demagogi na vsak način »zagotoviti« rekreacijo in »približati in odpreti pot v planine«! Da počiš od smeha. Ti namreč namerno ali nenamerno pozabljaš, da v naši trenutni stvarnosti s tem »približevanjem« ni nič. Iz Maribora ali Črnomlja je v Bohinj in nazaj (do nadaljnjega) štirinajst ur javnega prevoznikega potovanja in tako bo, dokler Slovincem ne zasijejo obetani prometni zlati časi. Za vikend bomo torej vsak na svojem koncu dežele, če pa se odločimo za večtedenski zimski dopust, nam bo morda »peš« dostop ljubši od žičnice.

Tudi nam ponujajo masiven dotok zlasti deviznih gostov in pri naši izvozni suši je to vaba, v katero vsak rad ugrizne. To pa se naredi takole: Potegneš žičnico čez Komarčo, Za jezerom, na Hribarice in pod Triglav, drugo čez Komno na Krn, pristaviš piskrček in že kapljajo vanj turistični cekinčki. Cena je — en uničen slovenski narodni park in en uničen slovenski narodni ponos, razen tega pa luknja v blagajni. O tem žičničarji namerno ali iz nevednosti molčijo: Taka »rešitev« je predraga, predraga že zato, ker bi realizacija trajala od pet do deset let. Rasla bi iz preskromnega zaledja, ki bi najbrž ne moglo kriti vmesnih nerentabilnostnih pojavov, ki bi jih povzročile ekonomsko nezaokrožene faze.

Gre namreč za ponavljanje proslule filozofije, da pač mora biti »zajlpon« in na vsakem koncu »oštarja«, potem bo pa že šlo. No, pa ni šlo, po vsem videzu predvsem zato, ker je bila žičniška investicija v premem nesorazmerju z drugimi postavkami turistične ponudbe. Tule ima Šušteršič prav: bohinjski zimski gost nima dosti izbire. Če se noče čez dan dolgočasiti, mora na Vogel smučat, take prisile pa gostje ne cenijo preveč.

V majhni švicarski vasi v predgorju Linthalskih Alp imam prijatelja hotelirja. Vas šteje kakih štirideset hiš, od tega so štirje »ta pravi« hoteli, ki skupaj s penzion in penziončki pospravijo kakih tri tisoč gostov. Žičniški sistem nad vasjo je dokaj skromnejši od vogelskega. Zato pa imajo še: dvojno tekaško stezo, pet ali šest dvoranic za igre in TV, kinodvorano, štiri smučarske šole, brezplačen otroški vrtec za otroke gostov, naravno drsališče (poleti je teniško igrišče), kegljišče, več rekreacijskih sob in štiri (!) zimske bazene. In ti ne more biti dolgčas, če se še tako trudiš. Vas je polna poleti in pozimi, tudi če je slabo vreme in žičnice ne delajo. Pa mi je moj hotelirski prijatelj povedal, da so žičnice sicer važen okrasek, če pa bi jih izločili iz celotnega kompleksa, bi se komaj še lahko same vzdrževale. In se je posvetilo v moji tehnokratski buči, da naše žičnice najbrž niso niti premajhne niti premalo številne, pač pa je preostali del turistične ponudbe tako enoličen, da jih finančno ne prenese in je treba torej investirati v dolinsko zaledje in v raznovrstnost ponudbe, ne pa v nove žičnice.

Kako bi torej bilo, če bi nehali z megalomanskimi fantazijami in bi raje koristno naložili milijone, namesto da nerentabilno zapravljamo milijarde? In kaj misliš, Matjaž, ali ne bi tehnično neoskrunjen, zagaranirano asketsko-rekreacijski triglavski park pomenil prav tisto popestritev, ki nam manjka — v širšem smislu besede? Bi, kajti »športna rekreacija«, je beseda, ki se v današnji Evropi piše z vse večjimi črkami in dobiva vse globlji, pristnejši pomen. Tega teologi žičniške vere menda niti ne slutijo. Ponuditi mondeni tehnični turizem zna vsak. Zakaj ne bi bili enkrat Slovenci originalnejši in bi ponudili ekskluzivno čisto, naraven prostor za čisto, naravno rekreacijo? Tako se mi zdi, da bi nam Evropa glasno čestitala, na tihem pa bi si zavistno oblikovala svoje turistične kremplje.

In če že moramo misliti tudi o milijardah, sem zato, da gredo v povezavo Kranjske gore z Bovcem, čez skupni zimski center Vršič. Odločno sem za to, da povečemo

Tolmin z zimskim centrom Vogel. Sem zato, da Vogel, Kanin in Vršič, resnične pomoči potrebna Trenta, Kranjska gora in Bohinj postanejo prstan okoli odličnega bisera. To ne za ceno ožičenja Triglava. So namreč stvari, ki jih ni mogoče prodati, ker nimajo cene: nasmejan otrok, ljubeča žena, svoboda misli, pravica do romanja na Triglav, vse tisto, kar imenujemo s skupnim imenom SREČA.

Vidiš, Matjaž, pa je šel po vodi moj cinični tehnokratizem in sem postal spet dvomov poln povprečni Slovenec. Obšla me je povsem netehnokratska vizija, da bi naši ljudje, ki so vendar vedno odrinili svoj dinar pomoči potrebnim, morda dali kak dinarček tudi za same sebe, za svoje Julijce in za svoj Triglav. Kajti ne glede na občinske katastrofe in nekatere maloposessedniške ideje so Triglav in Julijci le kulturna last vseh Slovencev. Zdaj naj bi s to našo dediščino na potuhnjem način grdo delali in zgodovinsko je dokazano, da ob takih priložnostih Slovence pamet sreča in se jim oči odpró.

Ampak, prav zaradi omenjenih dvomov bi se rad prepričal, da je tako. Netehnokratska vizija mi šepeta, da bo PZS s svojimi društvi organizirala čim širšo anketo med čim širšim občestvom, da zve, kaj misli planinsko občinstvo o triglavskem problemu. Obo-rožena s tem demokratičnim mnenjem bo predlagala javno razpravo in izzvala dokončno družbenopolitično odločitev o konceptu ureditve razširjenega triglavskega narodnega parka.

Vidiš, Matjaž, v tole vizijo pa res ne verjamem. Sicer mi bo kdo očital, da prejudiciram izid takega referenduma, vendar mislim, da ravno tiste množico na triglavskih poteh dokazujejo, da imaš s »Triglavske vero« š e kako prav. Gledam (nepodpisani) žičniški oglas na hrbtni platnici septembrskega PV, ga tehtam s pešaško armado na gorskih pešpotih in si mislim, da žičniški propagandisti v PZS ne bodo tvegali demokratične izpovedi slovenske triglavske vesti. Preveč na trdo bi se morali spustiti na zemljo. Na širši slovenski javnosti je, da oceni, če je tolikšno šentflorjanstvo še sprejemljivo. Pa bi morali vsaj mladini dati možnost, da pove, kako si predstavlja svoj triglavski jutri: kot trlrogo bojevnisko glorio iz slovenskega grba ali kot kup kamenja ob neki prometni gostilni. Prostra je samo za eno. Prav je, da mladina, ki ne pozna kompromisa, včasih opomni kompromisarske starce, da ne gradijo za kratko sedanost temveč za dolgo bodočnost.

Končam, Matjaž. »Vera« je bila napisana in katekizem — upam — tudi. Zdrav bodi!

NEKATERI PROBLEMI V ZVEZI S PLANINSKO VZGOJO NAJMLAJŠIH

SILVO KRISTAN

Konec oktobra v minulem letu je bil v Ljubljani seminar za mentorje planinske vzgoje v vzgojnovarstvenih zavodih in predstavnike mladinskih odsekov, ki neposredno sodelujejo v akciji ciciban-planinec. Udeleženci seminarja so ob tej priložnosti izpolnili kratek vprašalnik (10 vprašanj), ki naj bi dal natančnejši vpogled v nekatera vprašanja planinske vzgoje najmlajših in načrtal izhodišča za programsko usmeritev vseh tistih, ki so, ali bi morali biti zainteresirani za razvoj te enkratne vzgojne akcije v svetu. Vprašalnik je izpolnilo 27 udeležencev seminarja iz Cerknega, Domžal, Ilirske Bistrice, Jesenic, Kopra, Kranja, Kranja, Litije, Ljubljane, Maribora, Radomelj, Rimskih Toplic, Raven na Koroškem, Tržiča in Tolmina. Glede na majhno število anketiranih oseb, ki tudi niso bile iz vseh krajev Slovenije, ugotovitev ni mogoče posplošiti, vendar pa nakazujejo nekatere poglobitve probleme in izhodišča za delovanje mladinske komisije pri Planinski zvezi Slovenije, mladinskih odsekov, vzgojnovarstvenih zavodov in drugih telesno-kulturnih dejavnikov.

Anketa naj bi rabila tudi za poskusno študijo za morebitni večji projekt, ki bi na reprezentativnem vzorcu za celotno področje SR Slovenije obdelal problematiko planinske vzgoje predšolskih otrok.

Čeprav z matematičnega vidika ni korektno, da računamo odstotke pri številih, ki so manjša od 100, smo se zaradi boljše preglednosti vseeno odločili za tak način prikazovanja rezultatov. Rezultati so obogateni tudi z razgovorom z udeleženci seminarja.

Anketni rezultati in diskusija:

1. vprašanje: Kakšne težave imate pri svojem mentorskem delu?

37 % udeležencev seminarja nima nikakršnih težav;

27 % navaja težave z vodniki, pomočniki in spremljevalci;

7 % nima v bližini ustreznih izletniških točk;

3 % zatrjujejo, da ni povezave med planinskim društvom in vzgojnovarstvenim zavodom.

Več kot tretjina pri svojem vzgojnem delu nima nikakršnih težav. Zanimivo je, da nihče ne navaja finančnih ovir. Skoraj četrtina ima kadrovske težave. Diskusija z udeleženci seminarja je pokazala, da so kadrovske težave predvsem tam:

— kjer ni planinskega društva ali pa mladinski odsek ni dovolj dejaven in ne najde ustreznega stika z vzgojnovarstvenim zavodom;

— kjer v vzgojnovarstvenem zavodu ni več vzgojiteljic, ki bi bile naklonjene tej dejavnosti in bi bile pripravljene delovati v tej smeri;

— kjer pedagoško vodstvo zavoda tej dejavnosti ni naklonjeno.

Glede na to, da kadrovske težave zavzemajo največji delež v negativnih odgovorih, bi se kazalo v naslednjem obdobju usmeriti predvsem v odpravljanju le-teh. Poglavitni ukrepi bi verjetno morali zajemati:

— Spodbujanje mladinskih odsekov (in oživljanje le-teh, če ne delujejo) k tesnejšemu povezovanju z vzgojnovarstvenimi zavodi. Mladinski odseki naj v svojih letnih načrtih predvidijo sodelovanje z vzgojnovarstvenimi zavodi in naj jim ponudijo svoje usluge. Tesno sodelovanje mladinskega odseka z vzgojnovarstvenim zavodom pomeni tudi načrtno dolgoročno kadrovanje članstva v mladinski odsek.

— Prirejanje regionalnih seminarjev za predstavnike vseh vzgojnovarstvenih zavodov (ne glede na to, ali že imajo planinsko vzgojo) s priporočilom Zavoda za šolstvo SR Slovenije. Ob tem je treba poudariti, da je Republiški sekretariat za šolstvo že leta 1969 priporočil vzgojnoizobraževalnim institucijam, da izpopolnjevanje svojega vzgojnega kadra na področju planinske vzgoje štejejo za strokovno izpopolnjevanje svojih delavcev.

2. vprašanje: Ali sodeluje vzgojnovarstveni zavod s planskim društvom? 92 % odgovorov kaže na to, da obstaja sodelovanje med vzgojnovarstvenim zavodom in planinskim društvom;

8 % vprašancev ni potrdilo takšnega sodelovanja.

Ugotovitev kaže na to, da so prav planinska društva v večini primerov pomemben spodbujevalec izletniške dejavnosti v vzgojnovarstvenih zavodih. V tej smeri bi bilo treba tudi nadaljevati. Ob tem ne smemo pozabiti, da najboljše rezultate lahko da samo tesno in neposredno sodelovanje vzgojiteljic, ker jim otroci in starši zaupajo, njihova strokovna usposobljenost pa dejavnost še bolj obogati.

Ugotovitev o sodelovanju med vzgojnovarstvenimi zavodi in planinskimi društvi pa se ne sklada povsem z ugotovitvijo, da ima kar četrtina vprašancev (22 %) težave z vodniki (1. vprašanje). Očitno gre marsikje bolj za formalno sodelovanje, manj pa za praktično pomoč planinskega društva oziroma mladinskega odseka pri vodenju posameznih izletov. Glede na tako domnevo je mogoče samo še potrditi priporočilo o tesnejšem praktičnem sodelovanju mladinskega odseka z vzgojnovarstvenim zavodom. Na rednih seminarjih za mentorje planinske dejavnosti in seminarjih za načelnike mladinskih odsekov bi bilo potrebno nenehno opozarjati, kako potrebni so medsebojni stiki in skupno načrtovanje ter izvajanje programa izletniške dejavnosti in planinske vzgoje.

3. vprašanje: Ali sodelujete s starši pri načrtovanju izletov?

83 % vprašanih sodeluje s starši.

Menimo, da je taka pot pravilna. Koristno je, če starše na roditeljskem sestanku seznamimo s smotri planinske vzgoje in z akcijo ciciban-planinec ter jih hkrati povabimo k sodelovanju. Poskušajmo pritegniti k sodelovanju čim več staršev. Marsikdaj nam pri načrtovanju in izpeljavi izletov (pomočniki, spremljevalci, prevoz) starši lahko odločilno pomagajo. Pozitiven odnos staršev do te dejavnosti, njihovo zanimanje in sodelovanje, lahko zelo ugodno odmevajo še posebej takrat, če starši sodelujejo v različnih družbenih organizacijah (ZTKO, TTKS, DPM) in organih samoupravljanja v delovnih organizacijah (prevoz, denarna pomoč). S tesnim sodelovanjem mentorice v vzgojnovarstvenem zavodu, mladinskega odseka in staršev lahko pričakujemo pri načrtovanju planinske dejavnosti in planinske vzgoje največji uspeh. To potrjuje tudi praksa.

4. vprašanje: Ali pomaga občinska zveza za telesno kulturo pri planinski dejavnosti najmlajših?

70 % odgovorov zanika kakršnokoli pomoč ObZTKO;

30 % odgovorov potrjuje pomoč v obliki prevozov ali kritja potnih stroškov za vodnike.

Pri navedenih podatkih je treba upoštevati, da so pozitivno odgovorili 4 udeleženci seminarja iz Ilirske Bistrice, kjer je sodelovanje vseh dejavnikov na ustrezni ravni. Zato je mogoče sklepati, da je dejanska pomoč ObZTKO verjetno manjša, kot jo kažejo podatki te ankete. Tudi diskusija je pokazala, da gre marsikje za dvojna merila pri financiranju dejavnosti v različnih telesno kulturnih organizacijah. Nobena skrivnost namreč ni, da marsikje amaterski strokovni delavci v različnih športnih klubih dobivajo drugačna nadomestila za svoje delo in vloženi čas kot pa tisti, ki se posvečajo planinski vzgojni dejavnosti. Zakaj je tako?

Mogoče je sklepati dvojje:

- Manjši interes ObZTKO oziroma TTKS za telesno-kulturno področje ali pa
- načrtovalci planinske vzgojne dejavnosti (PD, VVZ) ne nastopajo pri ObZTKO oziroma TTKS z ustreznimi programi.

Ob tem se spet kaže potreba po dejavnem sodelovanju planinskih delavcev v organih ObZTKO in TTKS, hkrati pa tudi potreba po izdelavi ustreznih programov in kandidiranju za določeno vsoto denarja iz združenih sredstev za telesno kulturo. V zvezi s tem bi se morali predstavniki in ljubitelji planinske dejavnosti v strokovnih službah ObZTKO, v izvršnih odborih ter združenj in na rednih skupščinah dosledno zavzemati za izpolnjevanje portoroških sklepov, tj. 50 % združenih sredstev za telesno kulturo mora biti namenjenih financiranju množičnosti. V zvezi z množičnostjo pa je treba dati na tehtnico tudi to, kaj je prava množičnost, ki je v najširšem družbenem interesu, in kaj je lažna množičnost, ki je v interesu ožjih krogov.

Na 4. vprašanje se navezuje tudi naslednje:

5. vprašanje: Kdo krije stroške planinske dejavnosti najmlajših?

- v 66 % krijejo stroške starši,
- v 37 % planinska društva,
- v 33 % vzgojnovarstveni zavodi,

v petih primerih krije del stroškov ObZTKO, v dveh pa Društvo prijateljev mladine in Občinska skupnost otroškega varstva.

Podatki kažejo, da pri financiranju planinske dejavnosti sodeluje več partnerjev. Najbrž je tako prav.

Največji delež prispevajo starši. Prispevek staršev je namenjen prehrani in prevozu otrok. Prav je, da te stroške krijejo starši, čeprav obstajajo pomisleki glede stroškov prevoza. Pomislek izvirja iz dejstva, da vsi delovni ljudje združujejo določen odstotek osebnega dohodka za telesno kulturo. Po portoroških sklepih naj bi bilo polovico teh sredstev namenjenih množičnosti. In kaj dobijo iz sklada za množičnost naši najmlajši? Koliko sredstev, ki jih združujejo starši za telesno kulturo, uporabimo tudi za njihove predšolske otroke? Marsikje so razmišljali tako, zato tudi prevoze in stroške vodnikov krijejo ObZTKO iz sredstev, ki so namenjena množičnosti. Morda bi se kazalo v tej smeri dogovorjati povsod.

Ob preveliki finančni obremenitvi staršev bi v nekaterih primerih lahko prišlo do socialnega razlikovanja. Tega ne smemo dopustiti. Zato je prav, da v takih primerih poiščemo ustrezne partnerje, ki bi za te otroke primaknili svoj delež. Anketa je tudi pokazala, kje so skrite rezerve za take otroke (Društvo prijateljev mladine, Občinska skupnost otroškega varstva).

Pri načrtovanju planinske vzgojne dejavnosti pa ne smemo pozabiti na otroke, ki niso vključeni v vzgojnovarstvene zavode. Prav v teh primerih bi morali odigrati pomembno vlogo mladinski odseki v sodelovanju s KS, Društvom prijateljev mladine in Društvom Partizan.

Anketa je pokazala, da planinska društva in vzgojnovarstveni zavodi v približno enakih deležih krijejo stroške planinske dejavnosti najmlajših. Pri teh deležih gre predvsem za kritje potnih stroškov vodnikov, le izjemoma pa za ustrezno nagrajevanje opravljenega dela. Izstopa majhen delež ObZTKO (gl. 4. vprašanje, 5 pritrilnih odgovorov, od tega 4 iz Ilirske Bistrice). Ob tem se spet zastavlja vprašanje meril za nagrajevanje amaterskega strokovnega dela v planinstvu. Vemo namreč, da imajo številne ObZTKO svoje pravilnike za nagrajevanje amaterskih strokovnih delavcev. Ali vključujejo ti pravilniki tudi amaterske strokovne delavce v planinski organizaciji? Marsikje tega ni mogoče potrditi. Zakaj veljajo drugačna merila za trenerja pionirjev, denimo v nogometnem klubu, in drugačna za odgovorno in večkrat tudi nevarno delo na področju planinske vzgoje? Prav gotovo bi bilo potrebno vprašanje nagrajevanja strokovnih delavcev v planinski dejavnosti — v primerjavi z nagrajevanjem v drugih telesno-kulturnih organizacijah — sistemsko in enotno urediti, pri tem pa upoštevati vzgojni, kulturni, družbeni in obrambni pomen te dejavnosti.

6. vprašanje: Kakšen je program vaše planinske skupine?

55 % povezuje dejavnost za značko ciciban-planinec z nalogami za športno značko in vključuje program planinske šole;

30 % povezuje dejavnost za športno značko z nalogami za značko ciciban-planinec, vendar brez programa planinske šole;

15 % dela samo izlete za športno značko.

Več kot polovica udeležencev seminarja (55 %) izkorišča vso ponudbo, ki je namenjena tej starostni stopnji. Tako delovanje predšolske planinske skupine si tudi želimo.

Kaže, da bi v nadaljnjem prizadevanju kazalo opozarjati mentorje, da se hkrati vključujejo v obe akciji in posredujejo najmlajšim program planinske šole, ki je namenjen tej starostni stopnji.

Pomoč mladinskega odseka pri posredovanju tem planinske vzgoje sicer ne gre zavračati, vendar bi bilo smotno, če bi to opravile vzgojiteljice na način, ki ustreza tej starostni stopnji. V ta namen bi bilo potrebno:

- izdati knjižico z Izbranim in tej starostni stopnji prilagojenim gradivom,
- vse teme obdelati z diapozitivi, ki bi jih zveza lahko poslala zainteresiranim mentorjem;
- hospitiranje na izletu predšolske planinske skupine.

7. vprašanje: Ali število izletov za športno značko (8) ustreza? 93 % vprašanih meni, da število izletov za športno značko ustreza, dva udeleženca seminarja menita, da bi izletov lahko bilo še več. Nihče ne meni, da je izletov preveč.

Ugotovitev je izredno zanimiva zato, ker se marsikje pritožujejo, da je 8 izletov v dveh letih preveč. Najbrž v teh primerih ne gre za objektivne težave. Izkušnje kažejo, da je tam, kjer sta prisotna ljubezen do narave in pedagoški eros, mogoče obvladati tudi marsikatero objektivno oviro.

8. vprašanje: Ali število izletov za značko ciciban-planinec (11) ustreza?

81 % vprašanih meni, da število izletov za značko ciciban-planinec ustreza;

19 % vprašanih meni, da je 11 izletov preveč, ker jih v celoti ne morejo opraviti.

Enajst izletov najbrž ni pretirana zahteva za tiste otroke, ki so vključeni v vzgojno-varstveni zavod in se akcije lotijo načrtno že s petim letom. Vzgojni program namreč predpisuje veliko sprehodov. Tak sprehod je treba samo še nekoliko podaljšati in ga prirediti v skladu s smotri planinske vzgoje. Gotovo pa je, da enajst izletov težko opravijo otroci, ki niso v vzgojnovarstvenem zavodu ali pa obiskujejo samo skrajšani program male šole, če nimajo takih staršev, ki bi skupaj s svojimi otroci redno odhajali na izlete. To pa pomeni, da akcija ni dostopna slehernemu predšolskemu otroku. Prav v teh primerih pa bi moral biti mladinski odsek poglaviti nosilec in izvajalec te dejavnosti (ob podpori Društva prijateljev mladine in KS). Ob tem je treba opozoriti, da starši ne zaupajo radi otrok zelo mladim fantom in dekletom. Če k sodelovanju pritegnemo še vzgojiteljico iz bližnjega vzgojnovarstvenega zavoda, je zagotovljena tudi pedagoška plat akcije, zaupanje staršev pa je večje.

Ponekod težave zaradi tega, ker je preveč izletov, rešujejo tako, da na roditelskem stanku priporočajo staršem, naj sami opravijo s svojimi otroki nekaj izletov. Taka pomoč je sicer dobrodošla in še posebej koristna, če smo pripravili do izleta roditelja, ki nima te navade in raje poležava pred televizorjem. Vendar pa bi morali otroci večji del izletov opraviti v skupini vrstnikov pod ustreznim pedagoškim vodstvom.

Glede na to, da o telesni zmogljivosti predšolskih otrok nimamo dovolj objektivnih in preverjenih meril in izkušenj, smo poskušali z naslednjim vprašanjem dobiti mnenje udeležencev seminarja.

9. vprašanje: Koliko lahko v enem dnevu hodijo 5 in pol do 6 in pol leta stari otroci, ki so hoje vajeni, ne da bi bili preveč utrujeni?

38 % vprašanih meni, da otrok lahko hodi 2 uri;

37 % vprašanih meni, da otrok lahko hodi 3 ure;

18 % meni, da lahko hodi otrok več kot 3 ure;

7 % meni, da lahko otrok hodi samo 1 uro.

Podatki potrjujejo, da predpisane obremenitve za športno značko in značko ciciban-planinec niso pretirane. Seveda pa mora tempo hoje ustrezati tej starostni stopnji, čas hoje pa načrtno in postopno od izleta do izleta podaljšujemo. Nikdar tudi ne gre za neprekinjeno hojo, ker pot vedno popestrimo z vrsto vzgojnih, poučnih, zabavnih in družabnih nalog. Če opazimo znake utrujenosti, odredimo počitek.

10. vprašanje: Je bilo postavljeno udeležencem seminarja zato, da bi z odgovori zažrtali vsebinsko zasnovano nadaljnjih seminarjev. Vprašanje je bilo:

Kakšnih tem si želite na prihodnjem seminarju?

Odgovori:

- Zbrati izkušnje in mnenja tistih, ki se že dlje časa ukvarjajo s planinsko vzgojo najmlajših.
- Hospitiranje na izletu predšolske planinske skupine.
- Prikaz filma ali diapozitivov s planinskega izleta najmlajših.
- Kako organizirati otroke v planinskem društvu.
- Organizacijske oblike dela z najmlajšimi na ravni občine.
- Motivacije otroka.
- Vključevanje staršev v akcijo ciciban-planinec.
- Kako organizirati akcijo ciciban-planinec (za tiste, ki akcijo začenejo in nimajo izkušenj).
- Seznaniti z literaturo, od koder bi črpali gradivo za najmlajše.
- Posredovati teme z avdiovizualnimi sredstvi.

Kratek povzetek pglavitnih ugotovitev in priporočil za razvoj planinske vzgoje najmlajših:

1. Kvantitativni razvoj akcije ciciban-planinec je odvisen od razpoložljivega kadra (mentorji, vzgojiteljice, vodniki, spremljevalci) in povezovanja različnih partnerjev (MO, VVZ, DPM, KS, skupnost otroškega varstva).

V tej smeri bi bilo potrebno:

- da je temeljni pobudnik akcije na terenu PD oziroma njegov MO, ki naj tudi praktično pomaga pri vodenju posameznih izletov; ob tem ne smemo pozabiti otrok, ki niso v vzgojnovarstvenem zavodu;
- organizirati regionalne seminarje za VVZ s priporočilom Zavoda za šolstvo SR Slovenije;
- pritegniti več staršev v akcijo;
- vsako leto podeliti priznanje najbolj zaslužnim in uspešnim mentorjem.

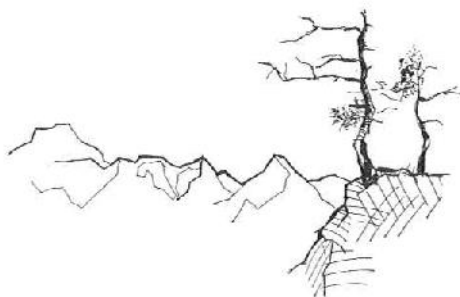
2. Kvalitativni razvoj akcije je odvisen od vključevanja pedagoških delavcev (vzgojiteljic) in smotrnega načrtnega vzgojnega dela z vsemi neposrednimi izvajalci.

V tej smeri bi kazalo:

- izdati knjižico z izbranim gradivom za to starostno stopnjo in dodati še kratek izbor izkušenj in mnenj tistih, ki v akciji že dlje časa uspešno delujejo;
- obdelati vse gradivo z diapozitivi, ki bi bili na voljo zainteresiranim mentorjem;
- pri izboru tem za seminarje mentorjev upoštevati želje in potrebe udeležencev, predvsem pa ločiti seminarje za »začetnike« in tiste, ki v akciji delujejo že dlje časa.

3. Potrebno je večje vključevanje PD v ObZTKO in TTKS (tam, kjer je to povezovanje pomanjkljivo) z namenom, da se:

- PD enakovredno vključujejo s svojimi programi v celotno telesno-kulturno ponudbo na območju ObZTKO oziroma TTKS;
- in tako dosežemo enakopravno vrednotenje dela planinske organizacije in njenih strokovnih delavcev v primerjavi z drugimi telesno-kulturnimi organizacijami.

Razgled s Triglava, Kredarice (posneto s panoramsko kamero (Gorizont))

Foto A. Sušnik

društvene novice

NE BOMO JIH POZABILI

Trije zaslužni planinci Savinjske deželice so v zadnjem času za vselej odšli iz naše srede, vsi trije pa zaslužijo, da ostanejo živi v našem spominu, v živi kroniki svojih društev in naše skupne planinske organizacije.

Preminil je zares sloviti oskrbnik **Gustl Tajhmajster** iz Šmarjete pri Rinskih Toplicah. Ostal je skoraj do zadnjega diha prava planinska legenda za vzhodni del naše dežele, znan pa je bil tudi Ljubljancem, čislali so ga pa vsi, ki so ga imeli priložnost spoznati pri njegovem delu pred vojno na Mrzlici, po vojni pa na Mozirski koči na Golteh, na Frischaufovem domu na Okrešlju, na Kocbekovi koči na Korošici, na Raduhi, na gori Oljki, pri Igli in ne nazadnje na Celjski koči. Ker sem ga pri društvenem delu spremljal skoraj dve desetletji, smem in moram reči, da je bil pravi »korektivni« oskrbnik PD Celje. Če je na kakli postojanki zaškrpalo, smo naprosili Tajhmajstra, naj jo spravi v red. Zavoljo tega in seveda zaradi izjemnih dimenzij njegove osebnosti, humorja, optimizma, neugonobljive poslovne resnobe, obenem pa zaradi njegove izjemne iznajdljivosti je postal nekakšna legenda, pravi pojem planinskega oskrbnika za planinske množice pa tudi za planinske odbornike. Pri tem mu je močno pomagala tudi že pokojna žena Mica, izvrstna kuharica in imenitna gospodinja, ki je izžarevala istočasno zgledno ljubeznivost in strokovno gospodinjstvo nepopustljivost, natančnost in gostoljubnost. Kdor kolikšaj pozna za-

Gustl Tajhmajster

gate in težave planinskega oskrbnništva in gospodarstva, bo vedel, kaj je za PD pomenilo, če je ključne neke zavožene postojanke prevzel tak planinski oskrbniški par. Popularnost oskrbnika Tajhmajstra je zares slonela na trdi življenjski izkušnji, na znanju, na občutku za planinstvo in na pristnem odnosu do ljudi, do gorskih domačij, to je do prvih planinskih sosedov,

do uslužbencev na kočah, do nosačev in pastirjev, do drvarjev in planšarjev. O njem in njegovi ženi smo v PV že pisali, spomnili pa so se obeh radi tudi sotrudniki PV v svojih spisih in dopisih.

Vsi, ki smo imeli srečo s Tajhmajstrom sodelovati, ga bomo ohranili v trajnem spominu — z delom na slovenskih planinskih kočah pa se je neizbrisno zapisal v anale in zgodovino slovenskega planinstva.

19. novembra 1980 je v Šmarjeti pri Rimskih Toplicah preminil 75-letni **Miha Škornik**, starosta šmarjeških planincev, ustanovitelj PD v tem prelepem kotu spodnje Savinjske doline. Izučil se je za krojača, delal v Kranju in drugod po Gorenjskem, v Celju, Hrastniku in Zidanem mostu, bil funkcionar v strokovnih in delavskih organizacijah, za oddih pa si je izbral planine. Ko se je spet naselil v domačem kraju, je začel misliti na ustanovitev PD. Leta 1952 je postal predsednik pripravljalnega odbora, naslednje leto pa je bilo ustanovljena PD Rimske Toplice. V glavnem je sam vodil društveno delo, njegova je bila zamisel o koči na prelepem Kopitniku, čudovito lepem hribu nad Škornikovo domačijo.

Dom na Kopitniku (1955) bo ostal spomenik njegovemu delu za planinstvo, prav tako pa uspevajoče PD, ki šteje danes že nad 400 članov. Enajst let je na Kopitniku ob sobotah in nedeljah sam dežural, leta 1966 pa je prevzel oskrbnišтво in ga sam vodil do leta 1979. Dom na Kopitniku in PD Rimske Toplice, oboje pomeni Škorni-

kov trajen spomenik. Prejel je več planinskih odlikovanj, ob 70-letnici pa ga je PD Rimske Toplice imenovalo za svojega častnega člana.

Franjo Jaklič je bil kljub svoji osebni skromnosti zelo popularna planinska osebnost, znana po vsej Savinjski deželici in onstran njenih meja. Na zadnji poti smo ga pospremili 4. oktobra 1980 na ljubljanskih Žalah. Bil je zares do kraja zvest in zanesljiv odbornik PD Celje od leta 1945. Delal je v gospodarski komisiji z veliko odgovornostjo in zares zgledno vnemo. Dobro gospodarje je PD Celje seveda potrebovalo, saj je leta 1945 prevzelo vrsto med vojno bolj ali manj uničenih planinskih postojank, lotilo pa se je tudi nove gradnje na Okrešlju, na Golteh, poskrbelo tudi za planinsko postojanko na Raduhi, za obnovo in povečanje planinstva in turizma v Logarski dolini, za goro Oljko, za Celjsko kočo, veliko dela in skrbi je bilo tudi na Korošici. Pokojni Franjo je bil neverjetno vztrajen in požrtvovalen, obenem pa iznajdljiv in veder družbeni delavec, pravi zgled drugim s svojo delovno vnemo, z optimizmom in vedrino tudi takrat, ko nam je bilo zares težko — po gozdnem požaru na Golteh, pri velikih obnovitvenih delih v Logarski dolini, pri gradnji novega Frischaufovega doma na Okrešlju in še kdaj. Pokojnikova izjemna fizična moč in delovna morala, oboje je zacementirano v razmeroma veliko gospodarstvo PD Celje, v temelj in življenjsko vrednost organizacije. Poleg teh velikih gospodarskih skrbi pa si je Franjo Jaklič naložil

Miha Škornik

Franjo Jaklič

še organizacijsko delo pri smučarstvu in posebej pri smuških prireditvah na Celjski koči, na Okrešlju. Delal je tudi pri Olopševalnem društvu, pri Turističnem društvu in pri Kladivarju. Ne smem pozabiti na ljubeznivo in strokovno brezhibno pomoč pri organizaciji in izvedbi velikih gimnazijskih maturantskih plesov od leta 1949 do 1963 in pri gradnji modernega gimnazijskega športnega prostora (1968).

Njegovo delo mu ostaja trajen spomenik, njegova vedra, podjetna in pogumna osebnost pa bo živela v naših srcih (gl. tudi PV 1979, str. 580).

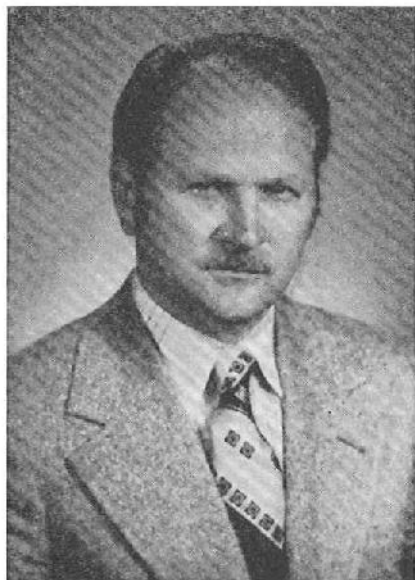
T. O.

JANEZU V SLOVO

Bilo je turobno petkovo popoldne 24. oktobra lani, ko smo se planinci PD »RAŠICA« poslovlili od našega člana Janeza Artlja iz Šmartna pod Šmarno goro, kjer je bil rojen leta 1924. Pot ga je vodila do Tacna pod Grmado, kjer si je ustvaril družino. Vsako jutro se mu je prvi pogled ustavil na Šmarni gori in če je le ujel čas, je »skočil« do vrha. »Da ti zajtrk bolj tekne,« je dejal, ko se je vrnil.

Tako je začel planinariti že v mladih letih. Prehodil je vse gore v naši lepi Sloveniji pa tudi drugod. Žalost nam stiska srca ob misli, da Te ne bo več v naše prelepe gore, da Te ne bo več med nas planince, Tvoje prijatelje. Pogrešali Te bomo na sejah upravnega odbora, kjer si delal vestno, s požrtvovalnostjo na gospodarskem področju. Prav tako Te bodo pogrešali pla-

Janez Artelj

ninci, ki prihajajo na našo Rašico, kjer si jih pričakal s čajem in lepo, prijazno besedo.

Podajamo Ti roke v pozdrav, toda ne več kot nekdanj s smehom na ustih, zdaj Ti jo podajamo v zadnje slovo, z žalostjo v srcih, ki nam duši misli in besede.

Dj. M.

IN MEMORIAM

Leto dni mineva, ko se je množica na pokopališču v Lescah za vedno poslovila od planinskega veterana in častnega člana PD Radovljica — Pavla Olipa.

Ob 80-letnici društva — pred 5 leti — smo v PV z veseljem pisali o njem, o njegovem življenju in delu. Ob novici o njegovl nenadni smrti, ki je med planinci boleče odjeknila, pa nismo zmogli besede; utihnili smo, kajti preveč smo se poznali, bili smo si zelo blizu in prekruta je bila resnica, da bi jo mogli tako hitro dojeti. Še toliko bolj, ker smo komaj dobrih 14 dni pred smrtjo še skupaj praznovali njegov 78. rojstni dan. Tedaj je bil vesel, živahen, iskrivih oči, ko je beseda nanesla na planinstvo. Zanimalo ga je delo v društvu, zanimala ga je obnova postojank, ki jih je ob otvoritvah, kot dolgoletni predsednik, izročal svojemu namenu. Težko mu je bilo, da ni mogel več zahajati v gore, iskati zavetja v kočah in se veseliti med planinci. Kljub temu pa je v svoji notranjosti živel z gorami; sleherni dan sta mu pogled in misli odhajale na vrhove, ki obkrožajo njegovo domačijo.

Ko smo ga položili v njegov poslednji dom, slovensko zemljo, ki jo je nadvse ljubil in se boril zanjo, so gore žarele v vseh svoji veličini in lepoti, kot bi se mu hotele zahvaliti za vse, kar je storil zanje. Tudi mi, dragi Pavel, te ne bomo pozabili; spominjali se te bomo kot planinca, ki si nas toliko let vodil in nam znal vcepiti spoštovanje in ljubezen do gora in kot človeka, ki nikdar in nikomur nisi znal odreči pomoči.

Iskrena ti hvala je skromna beseda, a jo izrekajo iz srca

radovljiški planinci

POBRATENJE PD

(Razširjeno poročilo)

Prvo soboto v oktobru je bilo na Planini pri Jezeru, sredi prelepih bohinjskih gora, pomembno planinsko slavlje: bili smo priča pobratenuju dveh PD — zamejskega SPD iz Trsta in PD SAP-Viator iz Ljubljane. Tako so planinci teh dveh društev trajno potrdili prijateljske stike, ki jih sicer že dolgo med seboj vzdržujeta.

Gostitelji, člani PD SAP-Viator, so tržaške goste sprejeli toplo in prijateljsko že v

delovni organizaciji v Ljubljani. Potem so se skupaj odpeljali do Stare Fužine, odkoder so se povzpeli mimo Planine Vogar do Planine pri Jezeru. Tu se je začelo slavlje, ko sta spregovorila predsednika društev in so navzoči planinci sledili tudi kulturnemu sporedu.

Predsednik, gostitelj, Miha Primc, je ob tej priložnosti med drugim tudi rekel:

PD Viator je mlado društvo, saj dela od leta 1973. Zdaj upravljajo kočjo na Planini pri Jezeru, ki so jo sami usposobili za tako dejavnost. Počasi so jo namnožilo tudi članstvo; zlasti mladina je številno zastopana v tem društvu. Pred tremi leti so organizirali izlet v neznano. To je bilo presenečenje, saj so šli v okolico Trsta, kjer so se prvič srečali z zamejskimi Slovenci, s člani SPD iz Trsta. Tedaj so se dogovorili, da bodo taka srečanja še nadaljevali.

No, res so jih nadaljevali, saj so se srečali leta 1978 na Rašici, leta 1979 pri koči na Planini pri Jezeru, nato so šli spet v Trst in tako je to sodelovanje počasi dozorevalo, ko so sklenili, da se bodo pobratili.

Ob tem so navezali stike tudi z OŠ Hinka Smrekarja, kar kaže, da so planinci PD Viator delavni in da delujejo, kar je še posebej treba poudariti tudi navzven. Osnovna dejavnost PD je izletništvo, lani pa so se domenili, da bodo spremenili ime društva in sicer v PD SAP-Viator.

Predsednik SPD iz Trsta ing. Pino Rudež pa je dejal:

»Tržaški slovenski planinci občutimo pobratenje kot praznik in za to doživljajo se moram iskreno zahvaliti vsem planincem PD SAP-Viator. Ob razvitu društvenega prapora se zahvaljujem navzočim predstavnikom PD, ki so pripomogli, da je prapor tako bogato okrašen s trakovi in s spominskimi znaki PD, ki idealno zaobjemajo vse področje, kjer Slovenci živimo, od Koroške pa tja do Trsta, Gorice in Slovenske Benečije. Ta soudeležba PZS ter vseh planinskih društev nekako potrjuje zamisel enotnega kulturnega prostora in ta pojem, ki je zajet tudi v sodelovanju na raznih področjih pa tudi v planinstvu, je nam zamejskim Slovencem izredno drag, tako da občutimo Slovenijo ne samo kot matično domovino, ampak kot domovino.«

SPD iz Trsta je lani slavilo 75-letnico obstoja. V vsem tem obdobju smo negovali planinstvo, smučanje, v svojem področju dela pa imamo tudi planinsko vertikalo SPDT, ki teče od tromeje na Peči pa do Glinščice; omenimo pa naj tudi pobudo zadruga Mangart, ki prav zdaj dokončuje planinski dom v Žabnicah. S svojim delovanjem želimo izpričati ljubezen ne samo do narave in gora, ampak tudi do lastnih narodnostnih korenin, do svoje zgodovine in jezika.

Pobratenje s SAP-Viator pomeni za tržaške slovenske planince novo dopolnilo v delo-

vanju, obenem pa tudi stalnost v vzdrževanju živih vezi s svojim matičnim narodom.

Ob tej priložnosti so planinci SPDT razvili tudi svoj društveni prapor.

Slovesnost so zaključili s kresom ob jezeru pred kočjo, kjer je še dolgo v noč odmevala slovenska pesem. Naslednji dan so nekateri planinci odšli na bližnjo planino Laz, drugi pa so se odločili za dolino Triglavskih jezer. Slovesnost je bila res prijetna, sicer pa ... še mnogo takih srečanj.

Zlatko Jolinčič,
SPD Trst

BRATSKA PLANINSKA POT LJUBLJANA—ZAGREB

Uradno se je začelo tam sredi oktobra lani, ko so jo odprli z vso pozornostjo, ki jo je ob tem dogodku pokazala javnost seveda in z mnogimi, ki so prišli na Gorjance pogledat, kako se tudi v resnici kaže bratstvo med planinci dveh republik. Tedaj smo dobili lična vabila, na katerih je pisalo:

MDO planinskih društev ljubljanskega območja in Planinski savez Zagreba ter PD Novo mesto odpirajo 19. oktobra 1980 Bratsko planinsko pot Ljubljana—Zagreb in sicer pri planinskem domu Vinka Paderšiča na Gorjancih ... In tako naprej.*

Vsekakor dogodek, ki ga je bilo vredno spremljati, in je prav, da najde kakšno vrstico več tudi na straneh Planinskega Vestnika, saj gre navsezadnje v tem primeru za prizadevanje, ki sta ga skušali spraviti v življenje dve planinski srenji, ljubljanska in zagrebška, s tem, da bi njih planinsko misel v prihodnje povezovala prav ta bratska planinska pot. Reči je treba, da so jo to sodelovanje slovenskih in hrvaških planincev prav s tem dogodkom imenitno opredmetilo, saj navsezadnje tudi pobratenja med slovenskimi planinskimi društvi in hrvaškimi niso redka (PD Rašica s PD Sutjeska iz Zagreba, PD Delo in PD Grafičar iz Zagreba in tako naprej); to je vsekakor tudi plod in rezultat planinskega entuziazma, planinske pripadnosti in pa tudi praktična oblika tradicionalnih vezi, ki jih slovenski in hrvaški planinci goje že dolga leta.

In še nekaj o poti sami. Naprej tole: Področje, po katerem je ta pot speljana, ni planinsko v tistem pomenu besede, kot jo razumemo tedaj, kadar o tem govorimo, imamo pa v mislih Gorenjsko. Je pa izredno privlačna že iz naravnih razlogov, saj je speljana po širjavih in gričih ter poljih in zaselkih od Ljubljane, ko se začneja v vasi Sostro, gre mimo Višnje gore, Muljave, Zagradca, Žužemberka in Mirne peči, Trške

* Pri pripravi te poti so s slovenske strani sodelovali še naslednja PD — PD Železnica, PD Listroj in PD Žužemberk.

Dom Vinka Paderšiča leta 1970

Foto Dokumentacija PV

gore do Otočca. Od tam se zvija mlno Tolstega vrha in Gospodične do Kota in Vodic in Gorenje vasi, gre skozi Pečno na Japetič, z Japetiča pa se spusti do Samobora. Iz Samobora gre proti Zagrebu tako, da obliče Dubravico, Sljeme in Runolist, Lipo in Čučerje. V nasprotni smeri pa je začetek poti na Medvednici, kjer leži vas Čučerje.

Uporaben vodnik, ki je na voljo vsem, ko bodo hodili po tej poti, je napisan v slovenskem in srbskohrvatskem jeziku. Vsebinsko pa je pregleden in s podatki izjemno bogat. Sestavljenci so se zgledovali po znani knjižici — vodniku po Slovenski planinski transversali. Na poti pa je na voljo kar 23 žigov, 13 v Sloveniji, 10 pa na hrvatskem delu te poti.

Zadnja informacija: Nekaj planincev je to pot že prehodilo.

To pa že dopušča zaključek, da bo ta pot, ki je primerna predvsem za tisti del leta, ko so druge, zahtevnejše gore zaprte za »širšo uporabo«, živahna in zanimiva za mnoge ljubitelje tihe narave.

M. K.

POHORJE VABI

»Dobrodošli na Grizoldovi domačiji«... Tako so nas pozdravljali slavaloki, ko smo se vzpenjali na 840 m visoki Smolnik nad Rušami. Tu je bila 5. oktobra 1980 slovesnost, ki so jo organizirale družbenopolitične organizacije in KS Smolnik-Fala. Od-

krili so spominsko ploščo, na kateri piše:

GRIZOLDOVO DOMAČIJO

so 27. marca 1945 nemški vojaki zažgali
zverinsko umorili
gospodarja Mirka Grizolda in sina Franja
ter ustrelili Jožefa Fridriha.
Zemlja je vsrkala vašo kri.
Iz nje za nas življenje brsti.

Približno 2000 ljudi se je zbralo na tem prečudovitem delu Pohorja, da bi se poklonili spomenu žrtvam boja za našo svobodo ter se seznanili s težko, a veličastno zgodovino NOB tega kraja, obenem pa vse to združili z lepim izletom v naravo.

Po pozdravnih besedah je godba zaigrala himno, potem smo poslušali vrsto govorov o zgodovini osvobodilnega boja na tem delu Pohorja, zibelki pohorskih partizanov. Tovarišica Knjič-Gašparičeva je izredno skrbno orisala tedanji politični položaj, ob tem pa poudarila, da so na Grizoldovi domačiji v 100 letih štirje rodovi zvesto vztrajali v borbi za slovenske pravice. Praded zverinsko umorjenega 15-letnega Franja, Davorin Grizold, ljudski pesnik in narodni buditelj, je že leta 1865 ustanovil prvo bralno društvo v Rušah in med vaščani utrjeval narodno zavest. Povedala je, da je bila domačija Grizold, visoko na Pohorju, med okupacijo izredno pomembna postoj-

janka NOB. Člani družine so aktivno sodelovali v NOB. Na njihovem domu je bila tehnika, javka za kurirje, obveščevalce in aktiviste. Partizani so tu našli vedno topel dom. Ko je okupator vse to razkril, so 27. marca 1945. leta, tik pred velikonočnimi prazniki, na pragu svobode, nemški SS oddelki obkolili domačijo. Mučili so gospodarja Mirka, 15-letnega sina Franja, še živima iztaknili oči, nato pa ju ubili skupaj z Jožetom Fridrihom, ki je bil na domačiji. Gospodinja Antonijo Grizold, ki še danes živi, so izgnali iz hiše s tremi malimi otroci, ki so jokali in se oklepali njenega krila. Morala je biti priča tej tragediji. Nato so Nemci izropali kmetijo, se opijanili, spustili sode po hribu navzdol, tiste velike pa, ki jih niso mogli premakniti, pa so prestrelili, da je vsa pijača stekla po kleti. Nato so domačijo zažgali.

Po odkritju plošče je delegacija odšla v Ruše, da bi položila venec na spomenik padlim žrtvam. Na Grizoldovi domačiji pa je bil bogat kulturni spored, na katerem so sodelovali Marlesov oktet, zbor upokojencev, mladinke in mladinci, taborniki in pionirji (zvrščenih je bilo 17 praporov). Za zaključek pa so še ubrano zadonele citre. Zelo smo bili zadovoljni, ko se je s kleno besedo oglasil še komandant mariborske garnizije Jože Berce in poudaril, kolikšnega pomena so za splošni ljudski odpor te samotne pohorske kmetije, in obljubil, da jim bodo vojaki njegove garnizije vedno pripravljeni priskočiti na pomoč.

Skupaj s to slovesnostjo smo proglasili še eno zmago, kajti v teh dneh so dobile elektriko še zadnje kmetije na tem področju, kar je brez dvoma najlepše darilo svojcem padlih žrtev. Pri delu za električno napeljavo so pomagali tudi gojenci Kemijske šole v Rušah in vojaki. Po končani proslavi so se ljudje še dolgo zadržali na tej lepi pohorski domačiji, ki jo je ogrevalo toplo jesensko sonce. Gasilsko društvo Smolnik pa je organiziralo prodajo jedi in pijače.

Vse priznanje organizatorjem in hvala domačinom z Grizoldovine ter vsem, ki so kakorkoli prispevali, da je slovesnost res veličastno izzvenela!

Na rob temu zapisu bi še dodala, da leži Grizoldova domačija na eni izmed najlepših razglednih točk na severnem Pohorju, na srednjem Smolniku. Tu so čudoviti smuški tereni, po več 100 m navzdol in počez čez lepo negovane travnike, primerne za začetnike in izurjene smučarje. Raj za planince, ki si žele miru in prvobitne naravne krajine.

Vprašala sem sedanjo gospodinjso tov. Helgo, vnukinjo umorjenega gospodarja Mirka Grizolda, ali mogoče mislijo kaj na to, da bi se ukvarjali s kmečkim turizmom, pa mi je odgovorila, da zdaj, ko so dobili elektriko, zelo resno razmišljajo o tem, in da bodo začeli verjetno že letos. Prepričana pa sem, da bi vsakdo, ki bi se oglasil na tej lepi domačiji, dobil tudi že zdaj potrebno okrepčilo.

Pohorje vabl...

Foto Dokument, PV

Najbližji dostop je iz Ruš ob Lobnici mimo Glažute — slabi dve uri zmerne hoje. Je pa možnost tudi za vožnjo z avtom, 9 km po dobri cesti (del je že asfaltiran) čez Plsker prav do Grizolda, od tam pa potem naprej do Areha. Vsakdo, ki bo kdaj obiskal to pomorsko obeležje NOB na tem lepem pohorskem zatišju in razgledišču hkrati, se bo sem gotovo še vračal.

Erna Meško

35 LET OBNOVE PD ILIRSKA BISTRICA

PD Ilirska Bistrica sodi med tista maloštevilna društva v mestu in občini, ki se lahko in upravičeno ponašajo z izjemno dolgo nepretrgano tradicijo. Pa ne le s tradicijo, ponašajo se lahko s pestro in bogato dejavnostjo, ki so jo gojile in razvijale mnoge generacije v zelo različnih pogojih in ki jim je bilo planinstvo, vezano na Snežnik in njegovo planinsko zaledje, nad vse pri srcu.

Pred tremi leti je PD Ilirska Bistrica slavilo 70-letnico obstoja in delovanja z novimi uspehi svojega številnega članstva.

Društveni arhiv skrbno hrani dragocene dokumente, zapisnike, dopise, članske sezname in drugo, kar priča o marljivosti prvih odbornikov in vseh, ki so želeli ohraniti slovenski planinski svet pred dvema okupatorjema; težave, ki so jih imeli pri postavljanju prve planinske postojanke pod Snežnikom, Vilharjeve kočve v Črnem dolu leta 1914, pa do današnjih dni.

Prav pred kratkim pa je društveni arhiv dobil še nove dokumente. Pri planinskih družinah, ki so po zadnji vojni prevzele skrb za nadaljevanje planinske tradicije, tako pri družini Milana Šajna, Igorja Klanšča, Janka Milavca, Milla Cubra, Cirila Samsa, Juleta Primca, Anice Strle-Debevčeve, Slavka Kosa, Draga Karolina, Silvestra Maraža, Karla Muhe in drugih so bili shranjeni dokumenti, ki na novo osvetljujejo prve organizirane začetke v obnavljanju domačega PD v svobodni domovini. Italijanske okupacijske oblasti so že kmalu po prvi vojni začele vse močnejše ovirati dejavnost vseh slovenskih društev. Tudi planinsko društvo ni bilo izjema. V letu 1926 so ga celo prepovedali, njegovo imovino pa so oblastniki izročili CAI — Club Alpino Italiano, Sezione Villa del Nevoso provicia Fiume, ki pa ni zaživel, saj so ga domačini bojkotirali.

Bistriški planinci so si dajali duška s skupinskimi in posamičnimi izleti na Snežnik, v Črni dol in z obiski mnogih slovenskih gor. Vendar fašistični pritisk in nato druga svetovna vojna nista dovolili nikaškega organiziranega dela.

Zato pa so s toliko večjim veseljem bistriški planinci poprijeli za delo že v prvih dneh v osvobodjeni domovini, kot da bi že-

leti nadomestili vseh 19 let, ko jih je italijanska fašistična oblast neusmiljeno postavila zunaj zakona.

Društveni arhiv ima tako prav ta prvi dokument — zapisnik prvega sestanka PD. Že to, da je bil prvi sestanek že 30. avgusta 1945, torej komaj tri mesece po končani vojni in to med prvimi v Sloveniji, pove dosti. Iz zapisnika zvemo, da se je sestanka v nekdanji kavarni Jadran udeležilo kar 56 planincev in planink in med njimi mnogi člani stare Ilirsko-bistriške podružnice SPD. Sestanka se je udeležila tudi tov. Trebec Guština-Živa, referent za kulturo in prosveto pri poverjeništvu v Ajdovščini.

V zapisniku piše:

»Otvoril je sestanek tov. Vide Oprešnik, tajnik NOO za okraj Ilirska Bistrica ter podal uvodno besedo k pomenu obnovitve SPD v Ilirski Bistrici. Poudaril je med drugim, da je dolžnost vseh planincev in planink, da nadaljujejo delo započeto po naših prednikih, ki so še za časa mačeha Avstrije obudili zavest in ljubezen do naših planin, kar moramo mi s podvojenjo silo nadaljevati započeto delo, s čimer se bomo tudi ml oddolžili spominu padlih tovarišev in tovarišic za svobodo, saj so v večini trpeli in umirali ravno v planinah, da so prinesli svobodo našemu toliko let trpečemu narodu. Pozval je vse navzoče naj v svesti z vsem tem stopijo takoj na delo, saj bo to najpomembnejši dokaz in spomenik. S tem se oddolžimo žrtvi naših nesmrtnih junakov.«

Izvolili so tudičasni odbor, ki naj bi vodil društvo do »končne ureditve po pravih in navodilih, ki bodo prispele iz osrednje zveze SPD«.

Izvoljeni so bili: predsednik — Ivan Biček, namestnik — Anton Primc-Dušan, tajnik — Saša Ličan, odborniki: Franc Hrvat, Dragica Sterle, Stana Volk, Zora Kakež, bolničarki: Lojzka Zadel in Mici Tršar, nadzorstvo: Lado Hrvat.

Sklenili so tudi, da posebna skupina planincev pregleda vse kočve na področju Snežnika, tiste iz časa delovanja stare planinske podružnice SPD in tiste, ki jih je gradilo italijansko vojaštvo za vojne potrebe in da organizirajo skupen planinski izlet članstva »in da se tako da duška vsem, ki zaradi okupatorja niso mogli že toliko časa uživati veselje in lepote, ki jim ga nudijo naše lepe planine osvobodjene po zaslugi NOV, POJ in JA«.

Domenili so se še za društveno članarino, ki naj bi jo pobirali vsak mesec (v tedanjih jugolirah) in se dogovorili tudi, da od Uprave narodne imovine sprejmejo nekaj koč, »ki bodo lahko služile planinstvu«. Ob koncu sestanka se je v društvo vpisalo vseh 56 navzočih članov.

Pa še utrinek iz spominov tedanje odbornice Stanke Volk. Skupaj s prijateljico in

Masovnost in delo s planinskim podmladkom sta gotovo osnovni značilnosti sedanjega dela PD Ilirska Bistrica

Foto Vojko Čeligoj

odbornico Lojzko Zadel so kot delegatki ilirsko-bistriškega obnovljenega planinskega društva šli na prvo skupščino slovenskih planincev, ki je bila konec februarja 1946 v Ljubljani. Predsednik ju je pred nabito polno dvorano predstavil navzočim delegatom z besedami: »Vendarle so se nam po 26 letih vrnila naše primorske lastovke.« Ploskanja ni in ni hotelo biti konec, pravi Stanka Volk. Bilo je nepozabno. Bil je to čas, ko so povsod po Sloveniji in še posebej po Primorski s silnim navdušenjem znova gradili slovensko planinsko organizacijo.

Planinsko društvo Ilirska Bistrica je vse svoje akcije v letu 1980 opravilo z geslom »35-letnice obnove planinstva pod Snežnikom«, da bi se tudi tako oddolžili tistim, ki so utrjevali temelje sedanjega planinskega društva, ki z mnogokaterimi dejavnostmi povezuje že 1500 članov, oskrbuje dve lepi planinski postojanki, na mogočnem Snežniku in na Sviščakih, in ima toliko prijateljev doma in po vsej domovini.

Vojko Čeligoj

PLANINCI RADI ORGANIZIRAJO IZLETE V NEZNANO — PD VELENJE

Programi izletov PD Velenje so bili v letu 1980 izpeljani brez nevšečnosti in v veliko zadovoljstvo članov; povprečno 40 do 50 udeležencev.

Najbolj med vsemi pa je slejkoprej zanimiv izlet v neznano. Devet so jih že izvedli. Bili so na Naravskih ledinah, Gori Oljki, na Gorah nad Hrastnikom, na Zasavski gori, Jančah, Poštarskem domu pod Uršljo goro, Partizanskem vrhu, Domu pod Reško planino, Strelovcu, Klemenči planini. Jubilejni deseti izlet pa je vodil Stane Jamnikar. Udeležilo se ga je 53 planincev. Izbrali pa so za ta izlet Pohorje in sicer Štuhcov dom pri Treh kraljih. Izlet je bil izredno skrbno pripravljen, saj so pripravili tudi kulturni program, v katerem so sodelovali skoraj vsi izletniki, če ne pri

odgovorih na vprašanja o planinstvu in NOB pa v petju slovenskih narodnih in partizanskih pesmi. Nastopili so tudi člani foto sekcije; pripravili so zanimivo predavanje z diapozitivi o izletih. Planinski prijatelji so se ob tej priložnosti zahvalili organizatorju teh izletov tov. Stanetu Jamnikarju in mu poklonili praktično darilo. Takih izletov, predvsem v kraje s partizanskim izročilom, si planinci žele še več.

Julijana Hočevar

TEKMOVANJE ZA POKAL ČAVNA

Takoj po lanskem prelahkem Milovanovičevem memorialu v orientaciji so se Ajdovci pritoževali, da trasa ni bila selektivna, da je razvrstitev krojila »gimnazijska učenost«, da je bilo bolj važno vedeti, koliko listov ima cvet te in te rastline, kot pa čimprej najti kontrolne točke, ki pa so bile več kot očitne. Odločili so se, da bodo tudi oni organizirali orientacijsko tekmovanje, kjer bosta važna le telesna pripravljenost in znanje v orientaciji. Miro Simonič je ob pomoči MO PD Ajdovščina povabil ekipe, s katerimi se že dolgo srečujejo na tekmovanjih. Ekipe ZRVS so se verjetno ustrašile zimskih pogojev, zadnji prijavitelci pa so se navdušili na seminarju za načelnike MO v Bohinju.

V soboto, 15. 11. je bila ajdovska avtobusna postaja založena s pisanimi nahrbtniki, na katerih so bile pritrjene še bolj pisane spalne vreče. Zaradi zemeljskega plazu na cesti za Col Jo je trideseterica domačih organizatorjev in tekmovalcev, z njimi so bili tudi prvi gostje, tabornice iz Tolmina, ubrala na Čaven kar peš. Listje z bukev in gabrov ob markirani poti je že odpadlo, zato je bil razgled bolj nenavaden kot poleti. Kolona se je izogibala zadnjim ostankom zmrznjenega snega, ki je ležal le še na poti in je pomešan z uvelim listjem predstavljal pravo past za prijetno utrujene hribolazce. V koči je bilo treba postoriti mnogo stvari. Fantje so pripravili drva, kurili, nekateri pa so se seveda le grelj.

Četverica je vrgla partijo briškole in z njo premagovala tremo. Že v trdi temi je prišla kolona, ki je dosegla Predmejo z zadnjim popoldanskim avtobusom. Svetilk skoraj niso potrebovali, saj jim je v zasneženem gozdu svetila luna, ovita v prosojno kopreno čipkastih meglic. Iz kuhinje je vabljivo dišalo, po večerji pa se je razvnel pevsko-plesni večer, ki je bil uvod v mrzlo, a zaradi gneče na skupnih ležiščih, zabavno noč.

Na startu v nedeljo zjutraj so se zbrali taborniki iz Kranja, Ljubljane in Tolmina ter planinci iz Postojne, Idrije, Lokavca, Pivke, Ljubljane in Ajdovščine. Na razgibanj progi med Čermenjakom (1336 m), Cinglco (1307 m), Praprotno (1374 m) in Modrasovcem (1306 m) jih je ovirala nenakomerna megla, sneg in mraz pa sta bolj motila kontrolorje. Burja si je na srečo vzela »prosto soboto«. Na težki progi nekaterih točk ni našla nobena ekipa, na drugih pa so kontrolorji dobili le en ali dva obiska. Pokale pokrovitelja (OK ZSMS Ajdovščina) so si priborili med pionirji planinci iz Pivke, med mladinci v najštevilnejši in izenačene konkurenci — planinci iz domačega Lokavca, med člani pa so bili najbolj spretni fantje iz PD Ajdovščina.

Ajdovski planinci so obljubili, da bo tekmovalanje za pokal Čavna postalo tradicionalno, udeleženci prve naporene preizkušnje znanja in vzdržljivosti v tem delu Trnovskega gozda pa so zagotovili, da se v prelepem svetu okoli Čavna in Golakov še vidimo.

Tomaž Kranjc

METEOROLOŠKA POSTAJA NA KREDARICI

Hidrometeorološki zavod SRS vzdržuje na Kredarici že od 1. avgusta 1954 naprej, torej polnih 16 let, meteorološko opazovalnico, ki je mimogrede povedano — najvišja stalno naseljena točka v Sloveniji in je hkrati tudi najvišje ležeča slovenska meteorološka postaja.

Vsako jesen, še pred prvim izdatnejšim sneženjem, moramo postajo založiti z zadostno količino kuriva, hrane, opreme in z raznovrstnim materialom, od vžigalic do šivanke.

Vsa prejšnja leta so ta tovor prenašali na Kredarico tovorni konji. Po pet konj je vsak dan ob zori zapuščalo Krmo in se popoldne spet vračalo v stajo. Živali so vdano prenašale tovor. Kdor pa je imel priložnost videti to hropečo, hrzajočo in preznojeno karavano, se jo lahko zamislil, saj so se mu konji zasmilili v dno srca. V mislih je že načrtoval tovarno žičnico na Kredarico, ki bo ves tovor zvozila iz Krme do planinske postojanke kar mimogrede. Kdaj bodo to zamisel uresničili, ne vemo. Od lepih besed, načrtov in obljub ni mogoče živeti, zato je na pomoč priskočil

helikopter RSNZ in 22. oktobra 1980 v najlepšem sončnem vremenu v petih urah znosil na Kredarico 5 ton premoga v vrečah, 5 m³ drv, 400 litrov bencinske mešanice za pogon elektroagregatov, dve toni hrane, nekaj orodja, instrumentov in drugega prepotrebnegea materiala.

Ko je ekipa delavcev Hidrometeorološkega zavoda prišla 22. oktobra 1980 zarana v Krmo, je ugotovila, da so neznanci odnesli izpred Kovinarskega doma 1 m³ drv in 7 vreč premoga po 40 kg, štiri vreče pa so tatovi prerežali, da bi videli, kaj je v njih. Odnegli so tudi plahto, s katero je bilo kurivo zaščiten pred padavinami.

Tisti, ki so si na tako grd način povečali domačo zalogo kuriva, seveda na račun tovarišev, ki bodo tudi letošnje zimo preživljali na Kredarici, naj se ob tem »štostu« kar zamislijo. Škode sicer ni veliko, le nekaj nad 1500 dinarjev je je, huje je dejstvo, da je bila zaloga kuriva za Kredarico tako znatno manjša in je do prihodnje jeseni ne bo mogoče dopolniti. Zato utegne tovarišem, ki bodo tudi tokrat previharili zimske viharje na tej osamljeni točki, morda zmanjkati kuriva in bodo v ostri visokogorski zimi ždeli ob mrzli peči.

Prav bi bilo, da bi ti »neznani storilci« vedeli, kako zelo so oškodovali tovariše, ki vrsto let opravljajo odgovorno delo na tej izpostavljeni točki in so vselej pripravljene pomagati človeku v stiski, mu nuditi toplo okrepčilo in poklicati reševalce.

Ob koncu naj se zahvalimo pilotom in posadki helikopterja pa tudi naključnim obiskovalcem Krme, ki so tisti dan pomagali pri nakladanju in razkladanju tovara.

F. Bernot

50 LET DANILA PEČNIKA

V letu 1980, ko je planinsko društvo Brežice ob svojih tridesetletnici razvilo društveni prapor, je Danilo Pečnik, predsednik društva in pobudnik za prapor, praznoval življenjski jubilej.

Z Abrahamom se je Danilo srečal 17. decembra 1980, potem ko je med planinci preživel kar 23 let. Svojo planinsko pot je začel tedaj, ko je prvič stopil na vrh Triglava. Lepota naših gora ga je očarala in Danilo jim ostaja zvest še danes. Pa ne le to. Zraven tega, da je sam aktiven planinec, navdušuje tudi mlade za hojo v gore.

O njegovi delavnosti med planinci priča tudi dejstvo, da je leta 1962 prejel srebrni znak Planinske zveze Jugoslavije.

Planinsko društvo Bohor mu je podelilo mentorski znak za vestno delo z mladimi, leta 1979 pa je prejel zlat in srebrn čeveljček za prehojenih 1000 km.

Danilo je vsako leto med številnimi udeleženci zimskega pohoda na Stol, pa tudi sicer je v športu aktiven. Rad sodeluje

Danilo Pečnik

na tekih, na jesenskih krosih, tudi na lanskem republiškem v Radovljici je bil, tekmuje pa tudi na delavskih športnih igrah in tako naprej.

Danilo je vzoren planinec in skrben oče, zato mu želimo še veliko uspešnih let. Naj bo mladim planincem še naprej vzornik.

Milan Jazbec

NOVA PLANINSKA POT JIH ZDRUŽUJE

V prijetni rezijanski vasi Ravenca, kjer je sicer sedež občinske uprave za Rezijo, so se v nedeljo, 7. 12. 1980, na delovnem

sestanku srečali predstavniki članov Gruppo alpinistico Reslano in PD Bovec iz Bovca. Beseda je tekla o skupni akciji gradnje nove planinske poti s Kanina po grebenih do sedla Med Babam. Pot, ki bo šla po sami mejni črti med talijo in Jugoslavijo, bo del novo krožne Ta Visoke Rezijanske poti, ki bo obšla po vrhovih gora celotno dolino Rezije. Skupni del poti pa se bo lepo vključeval tudi v sistem že obstoječih planinskih poti v kaninskem pogorju, zlasti pa bo planincem približal južna pobočja te mogočne gore.

V sproščenem, prijateljskem pogovoru so planinci sprejeli nekaj povsem konkretnih zadolžitev. Skupne delovne akcije gradnje, čiščenja in označevanja poti se bodo pričele v začetku junija, skupni del poti bo označen z obojestranskimi markacijami, poleg tega pa bodo bovški planinci pomagali pri nekaterih zahtevnejših delih na italijanski strani, zlasti pri spustu poti s Krnice in Žrdi, vrhov v zahodnem grebenu Kanina. Dogovorili so se tudi o pripravi in zagotovitvi potrebnega gradbenega materiala za pot. Seveda so se pogovarjali tudi o nadaljnjem sodelovanju in o krepljivi vezi. Že prihodnji mesec bodo bovški planinci gostovali med tovariši v Reziji s predavanjem z diapozitivi o naših gorah, zagotovili pa jim bodo tudi to, da bodo redno prejeli osrednjo slovensko planinsko revijo Planinski Vestnik.

Za zaključek so marljivi Rezijanci z diapozitivi in ob spremljavi njihove tako samo-svoje ljudske glasbe predstavili svojo dolino pod mogočnim Kaninom in svojo planinsko delovanje. Večkrat je bilo poudarjeno, da je to nova vez Rezijanov z matičnim narodom, hkrati pa nov most prijateljskega sožitja med Italijo in Jugoslavijo. Gore združujejo narode, nova pot pa naj simbolično drži k še tesnejšemu sodelovanju, prijateljstvu in sožitju.

Boris Mlekuž

varstvo narave

STROKOVNO POSVETOVANJE »EKOLOGIJA IN KULTURA«

Univerza v Mariboru je organizirala od 21. do 22. novembra strokovno posvetovanje »Ekologija in kultura« v sklopu Ekoloških dni v Mariboru.

Veliko je bilo že napisanega in povedanega o problematiki človekovega okolja. V minulih letih je bilo opravljenih več strokovnih analiz o onesnaženosti zraka, vode in pokrajine. Marsikje so bili sprejeti tudi ukrepi, ki naj bi preprečevali nade-

ljevanje onesnaženja. Organizirani so že bili podobni ekološki dnevi in druge aktivnosti.

Posvet v Mariboru je imel nekoliko drugačno vsebino. Poudarek je bil na kultiviranju človekovega odnosa do ožjega okolja, v katerem živi in dela, kakor tudi do širšega prostora in njegovih vrednot.

Na posvetovanju so udeleženci posvetili pozornost vzgojno-izobraževalnim programom od vrtca do univerze, zlasti še problematiki vrednotenja, ohranjanja in skrbi za zdravo življenjsko okolje. Druga skupi-

na tematskih referatov se je ukvarjala z vlogo in mestom društev (pionirskih, planinskih, lovskih, hortikulturnih, turističnih in drugih) pri vzgoji njihovih članov za kulturni odnos do okolja ter njihove neposredne aktivnosti pri varovanju naravnih in kulturnih vrednot. Prav tako so obravnavali tudi vlogo zavodov za varstvo naravne in kulturne dediščine ter krajeвне skupnosti. Posvet je skušal osvetliti problematiko varstva okolja iz vseh zornih kotov. Za ilustracijo naj naštejemo samo nekaj naslovov referatov: Med ekologijo in tehnično kulturo, Ekologija in kultura, urbanizem in arhitektura, Prostor — energija — hrana, Humana ekologija in njeni problemi, Kultura bivanja, Ohranjanje in razvoj kulturnih kvalitet okolja s planiranjem prostora, Problem okolja v stanovanjskih območjih, Odnos onesnaženosti okolja pri mestnem in podeželskem prebivalstvu Slovenije, Vzhodno Pohorje in njegova ekološka razpota, Vzgoja predšolskih otrok za varstvo okolja, Razmišljanje o kulturi in ekologiji v učnih načrtih za likovno vzgojo v osnovnih in za umetniško vzgojo v srednjih šolah, Preučevanje in varstvo arheološke dediščine pri nas v pomoč ekologiji. Že sami naslovi referatov nam kažejo, kako široko je bil zastavljen program tega posvetovanja, ki ga bo organizirala Univerza v Mariboru vsake tri leta in tako opozarjala na najbolj pereče probleme, ki jih srečujemo v svojem vsakdanjem življenju, od vrta do univerze, v svojih službah, krajevnih skupnostih, družbenopolitičnih organizacijah in društvih.

Nada Praprotnik

ZAKON O TRIGLAVSKEM NARODNEM PARKU

Dvainsedemdeset let je minilo, odkar je prof. Belar dal prvo pobudo za zavarovanje Doline sedmerih jezer, ki je nato od leta 1924 predstavljalo jedro Triglavskega narodnega parka (TNP). Vedno pogostejše je bilo slišati tudi zamisli o razširjenem parku, ki bi obsegal vsaj Triglavsko pogorje. Po mnogih študijah je bil leta 1978 pripravljen predlog za izdajo zakona novega Triglavskega narodnega parka, precej razširjenega, saj je obsegal večji del vzhodnih Julijskih Alp. Ta velika površina naj bi bila po strogosti varstvenih režimov razdeljena v štiri cone.

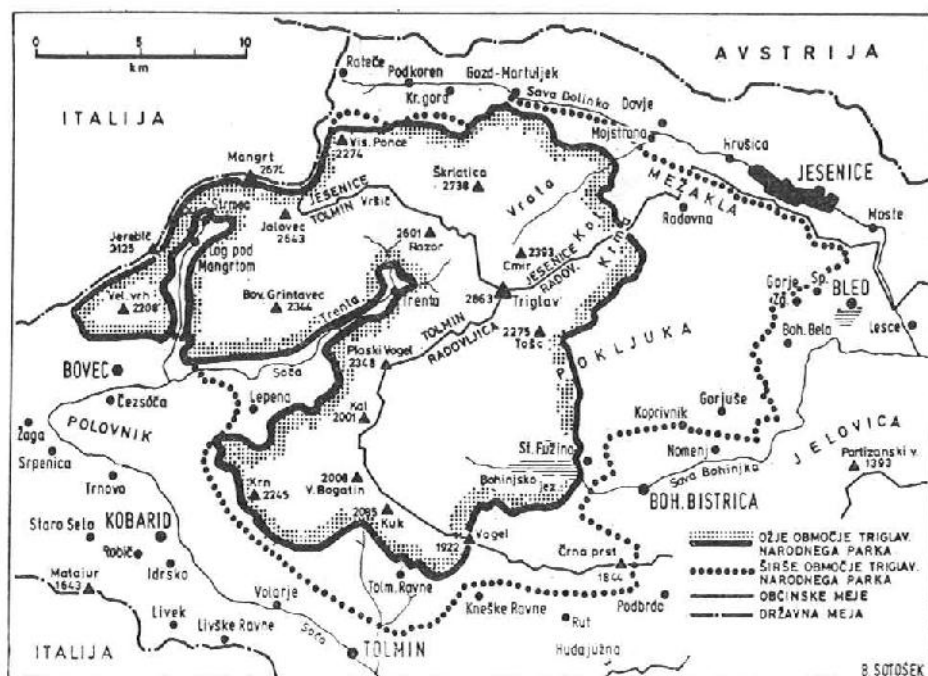
Predlog je doživel po eni strani pohvale, po drugi pa tudi kritike, zlasti glede mej različnih varstvenih režimov. Konec koncev je prevladalo mnenje, da predlog še ni dovolj pripravljen in so ga tako zavrnili. Za živahno in zanimivo zgodovino Triglavskega narodnega parka se je začelo novo poglavje. Znova se je sprožil ves delegatski aparat, znova se je začelo preučevanje

meja in načina varstva. Postopek se je po dveh letih dogovarjanja blizal končni stopnji in kazalo je, da so usklajena mnenja predlagatelja zakona z vsemi tremi prizadetimi občinami. Osnutek zakona je sprejela tudi Skupščina SRS 16. 7. 80. Bolj ko se je blizal december, ko naj bi predlog o Triglavskem narodnem parku obravnavali v skupščini, več različnih pripomb je bilo v sredstvih javnega obveščanja slišati.

Iz pripomb se je dalo izluščiti predvsem naslednje: delegate občine Radovljica je skrbel razvoj Stare Fužine in Studorja, Jeseničane gradnja žičnic na Vršču, Tolmince pa zlasti način upravljanja parka ter razvoj kmetijstva, gozdarstva in gradnja počitniških hišic v parku. Prav tako je bilo več pripomb tudi glede financiranja.

Vsi trije zbori Skupščine SRS so na odbori obravnavali predlog zakona in amandmaje občin. Po usklajevanju mnenj naj bi o zakonu znova razpravljali in sicer 16. 12. 80, vendar so na predlog delegatov iz Tolmina in Jesenic zakon o Triglavskem narodnem parku umaknili z dnevnega reda. Vzrok zato so bili že zgoraj naštetih problemi.

Kaj lahko zaključimo iz vsega tega? Dobri dve leti smo razpravljali o mejah in vsebini Triglavskega narodnega parka, postopoma je zamisel o zavarovanju dobivala v delegatskem sistemu stvarno podobo. Zato je danes težko razumeti, da so se po usklajenih občinskih mnenjih s predloženim zakonom v krajevnih skupnostih že tik pred sprejemom v skupščini znova razplamtele živahne razprave, mnogo živahnejše kot pa v začetku postopka obravnavanja. Zasledimo lahko nekaj skupnega: napačno razlago namena ustanovitve Triglavskega narodnega parka. Narodni park je javna površina z usmerjenim razvojem, nikakor pa ne zaprto, »konzervirano« območje, odkoder je treba izgnati domačine, preprečiti kmetijstvo, gozdarstvo in postopoma spremeniti pokrajino v pragozd in divjino, kamor bi lahko zahajali le znanstveniki in izbranci. Nasprotno, predeli do gozdne meje so se v dolgih stoletjih sožitja med človekom in naravo oblikovali v kulturno krajino, ki jo danes cenimo kot slovensko značilnost. Zato naj bi narodni park z ustreznimi smernicami in varstvenimi režimi vzpodbujal vso tradicionalno dejavnost človeka v tem prostoru in omogočal obstoj domačinov, preprečeval pa spreminjanje krajinske podobe, med drugim z industrializacijo in »onesnaževanjem« z vikendi. Mimogrede, kakšne prednosti predstavlja za domačine gradnja vikendov? Pa še en pomislek: v zgornji dolini Soče je živelo okoli 800 ljudi, danes jih je le okoli 300. Kaj je bilo doslej storjenega, da bi izseljevanje iz tega predela preprečili? V osrednjem območju Triglavskega narodnega parka, z izjemo Ukanca, ni stalnih

naselij, prevladujejo varovalni gozdovi in svet nad gozdno mejo. Kmetijska aktivnost je omejena na planšarsko živinorejo, ki ni v nasprotju z varstvenimi režimi v parku. V širšem območju leži večina gospodarskih gozdov (na primer — Pokljuka), kmetijskih površin in naselij. Razvoj tega območja določajo smernice, s katerimi naj bi bili onemogočeni grobi posegi v krajino, ne pa kakršnokoli »konzerviranje« predelov.

Torej se predlagatelji in prizadete občine zavzemajo za isto stvar — za razvoj. Razlike so le v vsebinskem pojmovanju te besede. Ali je razvoj gradnja nerentabilnega žičnišča, za katerega vzdrževanje plačuje vsa slovenska skupnost? Ali morda serija velikih hotelov ob Bohinjskem jezeru?

Ob vsem tem se sprašujemo, kakšna je bila sploh resnična obveščenost delegatov, zlasti pa domačinov na območju predlaganega narodnega parka? Ali se za ščitom »ljudstva« ne skrivajo lahko tudi privatni interesi posameznikov? Ali pripeljejo gozdne ceste res samo po naključju v bližino vikendov in lovskih koč?

Vsa ta vprašanja, kot tudi umik predloga zakona o Triglavskem narodnem parku, kažejo našo nezrelost, da bi tako institucijo lahko tudi uzakonili. Zavedati se moramo, da ne gre za medobčinski dogovor, ampak za odločitev celotne slovenske javnosti s

sodelovanjem skupščinskih delegatov. Triglavski narodni park je že dobrih sedemdeset let ogledalo našega odnosa do naravne dediščine. In vendar se danes s podobo, ki nam jo kaže, v svetu ravno ne moremo hvaliti.

Peter Skoberne

PREBERITE PLANINSKI VESTNIK, KI LETOS NI POVIŠAL NAROČNINE in priporočite to slovensko najstarejšo revijo tudi prijateljem, znancem.

Članarina ni samo to, da smo si z njo zagotovili »boniteto« v spanju v planinski koči. Članarina je tudi vezana na program PD in PZS; članarina so koč, so pota, je popularizacija planinstva, je kamen v dejavnosti, ki gradi planinske medsebojne odnose. Članarina je to, pa tudi »opredmetena oblika naše pripadnosti organizaciji«.

(Iz diskusije s 5. seje GO PZS)

SPOZNAVANJE GORSKEGA SVETA V NAŠIH SOLAH

Znano je, da si človek tisto, kar vidi in dobro pozna, tudi dosti prej in bolje zapomni kot pa tisto, kar mu dajo bolj ali manj suhoparni podatki iz raznih knjig. Tako je zlasti pri zemljepisnih in prirodopisnih podatkih. Tako tisti ljudje, ki mnogo potujejo, o nekaterih predelih in njihovih značilnostih seveda dosti več vedo kot zgolj teoretiki, kljub strokovnosti in obilici literature.

Drznem si trditi, da gorniki, ki z ljubeznijo zahajamo v gore, le-te dobro poznamo in smo lahko do ne popolnih ali dvoumnih »papirnatih«¹ podatkov tudi kritični.

K takemu pisanju me je vzpodbudilo prebranje učbenikov za četrti razred osnovne šole, pri predmetu spoznavanje družbe je to knjiga Slovenija, moja ožja domovina, ki jo je izdala DZS, pri spoznavanju narave pa knjiga Spoznavanje narave, ki je izšla leta 1974. Otroci so se v začetku šolskega leta učili o značilnostih našega gorskega sveta in seveda tudi o Alpah. Med naščotimi vrhovi Julijskih Alp ni nikjer najti Jalovca. Ta »fant od fare«, kakor ga imenuje že Kugy in katerega oblika je tako enkratna, da je ni moč zamenjati z nobenim izmed sosednjih vršacev! Tudi Jalovčeva upodobitev na našem planinskem znaku nam dokazuje njegovo pomembnost. Med zemljepisnimi pojmi me moti tudi naslov Kamniške ali Savinjske Alpe!

Pri spoznavanju narave me prav tako moti več stvari. Sicer je res, da je knjiga izšla že pred šestimi leti, vendar menim, da »krive vare«² otrokom ne bi smeli vcepljati! Pri poglavju o planinskem orlu piše, da je pri nas približno 40 orlov in da zmore lov nanj le lovec, ki je dober plozalec in vešč strelec; resnica je ta, da zdaj živi pri nas le še nekaj parov, lov nanje pa je prepo-vedan.

Pri poglavju o gamsih me je zbodel že sam naslov: Divja koza ali gams. Pisec v nadaljevanju skoraj opusti naziv gams in uporablja le napačnega (vemo, da sta si gams in divja koza le v daljnem sorodstvu). Pri istem poglavju omenja kot sorodnika gamsa — kozoroga in muflona, ki ju baje skušajo umetno prilagoditi našim krajem. V resnici pa je sorodnik gamsa le kozorog, ki je že nekoč živel v naših krajih, pa so ga iztrebili (divji lov), pozneje pa so ga spet naselili. Pojav muflonov pri nas pa je le posledica zablode nestrokovnjakov, ki so to žival, ki spada med ovce (in ne med koze) in ki je v resnici doma na Korziki in na Sardiniji, pri nas pa ni nikoli živel, pričeli naseljevati v naše gore. Znano je, da se pred temi »tujci«³ celo smrad umika v višje predele.

Nanizala sem le nekaj stvari, ki mi niso in niso dale miru. Mislim, da bi se v današnjem času take nepravilnosti v vzgoji mladih ne smele dogajati.

Lipovšek-Schuller Marija
(instruktor VN)

ALPINISTIČNI RAZGLEDI 3

Osma številka AR pritegne bralca predvsem z dvema prispevkoma, ki obravnavata dve povsem različni temi; vsaka po svoje pa intenzivno posegata v alpinistično dogajanje. Prvi prispevek to počne neposredno, ko se sprašuje o razumnosti samohodstva, »soliranja«, za katerega avtor Franci Savenc trdi, da »je najtežja, najodgovornejša in najnevarnejša oblika alpinistične dejavnosti«. Potem, ko navede vrsto izjemnih solo vzponov, ki so jih naši alpinisti opravili v zadnjem času, avtor ugotavlja, da je za mnogo tega kriva »solistična cvforija«⁴ — kategorizacija alpinistov, čeprav, kot dalje ugotavlja, noben solo vzpon ni prav nič več vreden kot vzpon, ki ga opravi naveza. Morda pa je, se sprašuje naprej, krivo »vzdušje pred odpravo v najvišjo steno sveta«⁵ (Lhotse)?

Odgovori na vsa ta vprašanja nikakor niso lahki, težko se je odločiti za ali proti, čeprav je Bine Mlač dodal Savencem članku izjavo Škota Mc Istaca, občasnega samohodca, ki pravi: »Verjetnostni račun ni na strani samohodcev. Baje se na starost samo dva od desetih igrata s svojimi vnučki.« In vendar se razvoja ne da zaustaviti, ne da se ga usmeriti v vnaprej predvideno strugo; samohodstvo spremlja alpinizem že od vseh začetkov, vseskozi je njegov sestavni del. S človekovo potrebo po potrjevanju samega sebe, po premagovanju ovir v prostoru in v njem samem; samohodstvo ohranja tisti mik po skrajnih preizkušnjah, ki ga vzpon v navezi, zaradi dovršene tehnike in pripravljenosti alpinistov varen in z minimalnim tveganjem, ne nudi več. Seveda pa so lahko vprašljivi najrazličnejši motivi, ki naj bi spodbujali samohodstvo.

Posredno, zato pa nič manj pomembno, posega v alpinistično življenje, predvsem v razmišljanje o alpinizmu prispevek (pravzaprav sta dva na isto temo) o pravopisnih in izrazoslovnih problemih planinskega pisanja, katerega avtor je Franci Savenc, z njim pa je spodbudil k pisanju tudi Meto Rotovnik-Tavčar, ki skuša odgovorjati na vprašanja, ki jih v svojem tekstu zastavlja Savenc. Mnogim, ki pišejo o planinstvu in alpinizmu, so se ta vprašanja ob njihovem delu samo po sebi že zastavljala, mnogi so morda že iskali ali pa še iščejo odgovorov nanje, zato bi bilo prav, da vsi tisti, ki jim

je ta tematika blizu in ki lahko tvorno prispevajo k razreševanju zapletenih vprašanj planinske in alpinistične terminologije in pravopisnih zapletov, prispevajo svoja dognanja in razmislek.

Tudi ta, osma številka AR, je v celoti zanimiva in informativna, tako v svojih stalnih rubrikah o plonirjih alpinizma, o zanimivostih, novicah po svetu in opisih vzponov, opremljenih s fotografijami in skicami, kot tudi v tistih tekstih, ki se lotevajo posameznih problemov, pa naj gre za izbor kandidatov za Lotse ali pa za novosti pri alpinistični opremlitvi. Nadvsem informativen, ki v marsičem odsluškava dejansko stanje v našem alpinizmu, je prispevek Francija Malešiča, ko govori o slovenski alpinistični dejavnosti v letu 1979.

Zal za vse te zanimivosti velja, da v AR ne »zvenijo« tako, kot bi odmevale, denimo, v Planinskem Vestniku, ki ga, vsaj glede na naročnike, bere več ljudi, kot pa jih bere AR, ki zaradi takih in drugačnih težav izhajajo v skromni nakladi. Morda pa je zdaj na potezi PV?

Mitja Košir

POPRAVEK V KNJIGI »TRIGLAV, GORA NAŠIH GORA«

V knjigi »Triglav, gora naših gora« sem v svojem članku »Moj Triglav« zasledil na str. 246 trikrat isto, a bistveno napako. Napaka more narediti stavek nerazumljiv. V deveti vrsti od zgoraj navzdol se glasi zadnji del stavka... vodil naravnost v gornjo konico pod Malo črno steno. Nerazumljivo. Glasiti se mora namesto »konico« — krnico. Tudi 20. vrsta se začne: ... a mračno konico... Nerazumljivo. Pravilno: a mračno krnico. V 227. vrsti se začne stavek: »Le ena stena konice...« Pravilno: Le ena stena krnice. V »Slovenskem pravopisu« piše: »krnica — kotlina v pobočju«. V naših gorah, ki so jih v ledeni dobi pokrivali ledeniki, so se mnogi konci visečih ledenikov zajedli globoko v strmo pobočje. Ko so se stajali ali umaknili v višje lege, so zapustili za seboj koritaste kotline s kratkim dnom in se slepo končajo. Z ene strani so odprte, s treh pa zaprte z bolj zli manj strmim, celo s stenastim pobočjem. Mala črna stena pod bivšim triglavskim ledenikom je posebno značilen zaključek krnice na vrhu Triglavse severne stene. Slovenski steber tvori jugozahodno stran te krnice, ki jo je izdolbel nekdanji viseči ledenik.

Da bo še bolj jasno, pripominjam, da smo nekdaj »Veliko črno steno« imenovali le »Črni greben« pod Kugyjevo polico. »Veliko črno steno« smo imenovali tisto temno steno, kjer se konča, poleg črnega grabna — nemska smer. »Mala črna stena« danes ni več tako črna, ker se je ledenik še bolj umaknil proti vrhu. V moji mladosti pa je

bila prav tako »črna« od vlage, ker je čeznjo padala voda v obliki ozkega slapa, ki je pritekal izpod ledenika. Ta je s koncem segal do začetka stene. Na sliki, stran 124, je Benescheva slika Triglava. Pozoren opazovalec vidi perpektivno prikrajšane začetke vseh treh sten v obliki nepretrgane temne sence. V ozadju je res črna stena v črnem grabnu, nato Velika črna stena in spodaj začetek Male črne stene. Pozoren opazovalec vidi moleti v senco Velike črne stene malo špico Slovenskega stebra, čez katerega smo drenovci prišli iz stene po naši smeri: Snežišče, mali skok, velike police, dolgi kamlin, bele plati, lahka stena, sneženi strmi jarek, vertikalni težki skok, krnica pod Malo črno steno, Slovenski steber, izstop.

Pavel Kunaver

Branislav Cerović: NACIONALNI PARK DURMITOR

Planinarski vodič. Beograd, Planinarski savez Beograda 1979. 180 str. 53 fotografij

Leta 1932 jo je sedmošolec Cerović, prevzet od Cvijićevih opisov, mahnil peš iz Beograda v Durmitor, brez prebite pare, brez fotoaparata, brez pesniške žilice. Vendar je Durmitor naredil čudež. »Z ostrim dletom si je izklesal v meni prostor zase, ne v kotičku srca, marveč sredi njega. Postal je nepozaben, nepogrešljiv.« Tri leta ga je zvesto obiskoval in odkrival »vedno nove razglede z istih vrhov, okrešlje, prevale, grape, jezera«, markiral prve poti, 1935 vodil prvo skupino, po vojni obnavljal pota. Sedaj goji željo, da bi na durmitorski Kredarici zgradili kočo ali vsaj zavetišče. Močna tektonika in rečna, ledeniška erozija sta v Durmitorju ustvarili gorski svet fantastičnih oblik. Nastale so prave ostrice, mogočno obokani in plečati vrhovi in vitki stebri. Najbolj nenavadne oblike vrhov se gnetejo tod: navpični, sedlasti, usločeni, zaobljeni, samotni, zali, grozljivi, svetli in temni, sivi in zeleni, čudni in kričasti, pritlikavci in velikani, vsi stisnjeni na tako majhnem prostoru, da jih dober pešec lahko obhodi v enem samem dnevu.

Neločljivi spremljevalci vrhov so bleščočji, prehodni, slikoviti okrešlji, v katerih še pozno poleti leži sneg. Nekateri med njimi, v nižjih legah, so planinski pašniki, ki jim ni para.

Pa ledeniška jezera: v široki, globoki kotanji, na dnu krnice, obdana z visokimi stenami, še poleti opasana z ledom in snegom ali pa dremajo sredi neskončnih travnikov.

Kanjonske zareze na obrobju in v osrčju Durmitorja so do 1500 metrov globoke in jim v Evropi ni enakih.

Podoba te edinstvene pokrajine dopolnjuje mikavna naselja v podgorju, skromni, nesebični, plemeniti in pogumni gorjanci,

neuklonljivi bojovníci za svobodo in boljše življenje.

Spričo neštetihih geoloških, geografskih, botaničnih, hidroloških in kulturnozgodovinskih posebnosti in znamenitosti je Durmitor leta 1952 postal narodni park (36 000 ha).

Prvi obiskovalci Durmitorja so bili učenci (A. Boué), prvi botanik je bil J. Pančić (1873), v osemdesetih letih so prišli geodeti, prvi planinec je bil D. Bratinić, prvi alpinist je bil dr. O. Baumann (1883). Sloviti geograf in geolog Jovan Cvijić je začel raziskovati Durmitor leta 1898. S svojimi izsledki je opozoril znanstveno in širšo javnost na to gorstvo. Prva skupna planincev se je napotila vanj 1926. Na pobudo dr. B. Gušića, neutrudnega propagatorja Dinaridov, so 1930 posneli dokumentarni film, 1932 je izšel Atlas Durmitorja, nato fotoalbum dr. R. Simonovića, 1935 mono-

grafija o Durmitorju, 1938 pa prvi planinski vodnik (B. Gušić in B. Cerović). Durmitor je postal dostopen, ko so 1934 zgradili cesto Plevlje—Savnik, množičen obisk pa se začel po letu 1950.

Tile podatki so le grob izveček iz uvodnega splošnega dela Cerovićevega tekoče, sveže, doživeto napisanega vodnika po Durmitorju. Drugi del zajema podatke o narodnem parku, Žablaku, dostopih v gorstvo in bivanju v njem. V nadaljevanju so podrobni opisi posameznih gorskih skupin (pisec je razdelil Durmitor na sedmero skupin), ob koncu pa najdemo še opis kanjona Tare, doline Komarnice in Grabovice. Ne manjka tudi poglavje o zimskih vzponih na vrhove. Vodnik zaključuje bibliografija (33 naslovov), priložen pa je še tribarven zemljevid 40 × 40 cm (1 : 28 570).

F. Vogelnik

alpinistične novice

ODPRAVARSTVO SE SPREMINJA

Alpinizem se v zadnjem času usmerja v oddaljena gorstva. V tem pa sodelujejo vsi tisti, ki se s planinstvom kakorkoli ukvarjajo, pa naj si gredo na izlet ali pa so na poti, da bi osvojili vrh neke v Himalaji. Kljub bogatim izkušnjam pa tisti, ki se odpravljajo v daljna gorstva, večkrat ali pa celo praviloma naletijo na različne probleme. Da bi probleme, ki se večkrat pojavljajo, preučili, sta Visokogorska skupina (le Groupe de Haute Montagne) in revija La Montagne et Alpinisme v Chamonixu organizirali posvetovanje o odpravah. Tedaj so med drugim ugotovili tudi tole: ni še dolgo tega, ko smo razpravljali o tem, kako bi kar najhitreje prišli v Chamonix ali Vercors. Danes pa razmišljamo, kako bi prišli v Kathmandu s tonami materiala ali pa v bazni tabor v Kordiljerah z nahrbtniki, ali pa v fjord na Grönlandu z ribiško palico v roki.

Vse to je ustvaril nagli razvoj, ki smo mu priča. Transport smo poenostavili, pocenili transportne stroške; z novimi cestami, letali, helikopterji smo si uredili lažji pristop do vznožja gora, informacije o gorstvih so že razmeroma dobro znane; dežele gostiteljice se odpirajo svetu, pogosto je za vstop v deželo in za vzpon na goro dovolj že potni list. Svoje k temu prispeva višja življenjska raven pa tudi prenasitenost evropskih pogorij dodaja k temu svoje. In tako se želje alpinistov pa tudi drugih udeležencev takih pohodov, srečujejo na takih področjih, ki so daleč od domovine. In so izletniško alpinistično ali kakorkoli že — zanimiva.

Tako »popotovanja« potekajo kar v treh smereh — najprej so tu pohodi, ko udeleženci odkrivajo deželo, se spoznavajo z življenjem, potem je tu alpinizem, ki se navadno odvija daleč od prenapolnjenih zavetišč in mu je že šotorček ali bivač pa nahrbtnik dovolj, da tako zanimanje najde tudi svoj ustrezen smisel. In nazadnje — zahtevni alpinizem, tu pa gre že za večje ali manjše odprave, ki za svojo dejavnost uporabljajo tudi nosače.

Tako nekako so izzvenile debate, ki se jih je na to temo udeležilo nad 50 strokovnjakov in predstavnikov planinskih institucij v Franciji.

Barbara Berce

SREČANJE VISOKOGORSKE SKUPNOSTI (G.H.M.) V NEPALU POMLADI 1981

Visokogorska skupnost (le Groupe de Haute Montagne) je sklenila ponuditi vrhunskim alpinistom originalno možnost, ko bi povečali področja, na katerih se alpinistično udeležujejo in se ne bi bilo treba ubadati s tegobami, s katerimi se navadno srečujejo pri organiziranju klasičnih odprav.

Ta nova možnost, ki jo ponujajo v obliki visokogorskega tabora ob vznožju oddaljenih in težko dostopnih gora, bi omogočila vrhunskim plezalcem dosegati vsakor boljše alpinistične rezultate. To žele doseči tako, da bi sicer obdržali klasični način organizacije priprav, dostopa v bazni tabor in predvsem varnosti in pomoči, s tem seveda, da bi tabor organizacijsko dopolnili z nekaterimi novostmi.

Glavna novost bi bila ta, da bi bili alpinisti

povsem svobodni v svojem odločanju. Pustili bi jim, da bodo sami presojali svoje sposobnosti, zmožnosti in želje po novostih. Skupni pa bi ostali še vedno težko rešljivi problemi, kot so: material, transport, spoštovanje zakonov dežele gostiteljice, tehnični pripomočki in reševalne možnosti.

Prvi višinski tabor bo postavljen v področju, ki ga obdajajo pobočja jugovzhodnega Tram Serkuja (6608 m) in zahodno-severo-zahodnega Kang Taiga (6780 m) v dolini Khumbu-Hinku-Himal, ledenik Kya-shar, dolina Kyashar.

Ta višinski tabor bi bil namenjen članom Visokogorske skupnosti in vrhunskim alpinistom — članom francoskega Alpinističnega društva (CAF) in pridruženim društvom. Trajanje bivanja naj bi bilo neomejeno, vendar najmanj 3 tedne v baznem taboru. Sklenjeno je že, da bo bazni tabor deloval od 15. marca do 15. maja 1981.

Skupne stroške bivanja bo prevzel organizacijski komite, individualni stroški pa so predvideni za plezalni pribor, osebno opremo, višinsko opremo in zavarovanje, drugo pa je skupno. Okvirna cena za 4 tedne bivanja v baznem taboru (45 dni in pot Paris—Paris) je 8000 francoskih frankov, seveda z možnostjo, da se številka spremeni (glej zapl o alpinistično-turistični živahnosti v svetu).

B. B.

NAJVIŠJI VRHOVI V JUŽNI AMERIKI

Najnovejša merjenja nadmorskih višin v Južni Ameriki s pomočjo satelitov so dala bistveno drugačne rezultate — tako navaja zadnja izdaja Timesovega atlasa sveta (Times Atlas of the World) in objavlja nove podatke. Iz tabele je razvidno, da so razlike v merjenjih zelo velike:

Aconcagua je na primer — doslej je veljala za najvišji vrh — šele na tretjem mestu. Štirje najvišji vrhovi ležijo na čilsko-argentinski meji ali blizu nje na argentinski strani (od severa proti jugu si sledijo Ojos del Salado, Cerro Bonete, Cerro Aconcagua in Tupungato), medtem ko je Nevada de Ancocuma bližnji sosed Illampuja (6485 m), oba pa ležita v Boliviji vzhodno od jezera Titicaca.

Vrh	Prejšnja višina (m)	sedanja višina (m)
Ojos del Salado	6885	7084
Nevada de Ancocuma	6550	7014
Cerro Aconcagua	7035	6960
Cerro Bonete	6842	6870
Tupungato	6800	6800

K. N.

KHUMBU-HIMAL MOUNT EVEREST, 8848 m

Kot smo po letošnji avgustovski številki revije »Alpinismus« že poročali, je Japonec Yazuoh Kato dosegel vrh Everesta kot samohodec, in sicer po severovzhodnem grebenu. Zdaj lahko postrazujemo z nadaljnjimi podrobnostmi o tem podvigu. Vzpon se je Kato posrečil v okviru velike japonske odprave s severne, to je tibetanske strani. Na najvišji vrh sveta se je Kato pozpel 3. maja 1980. Preostali člani plezalskega mostva so odnehali že v višini 8000 metrov, očitno zaradi prevelikih bremen, ki so jih sami tvorili po gori. Uporabljali so umetni kisik, smer vzpona je bila opremljena s pritrdjenimi vrvmi, mostvo je imelo s seboj filmsko kamero in magnetofon, da bi tako zabeležili osvojitve vrha. Dva nadaljnja člana odprave Takashi Ozaki in Tsuneoh Shigehiro sta se povzpela na vrh Everesta 10. maja po direktni smeri na severnem pobočju, v zadnjem delu poti pa sta prišla do najvišje točke po Hornbeinovem kuloarju.

Natanko v istem času se je mudila na južni (nepalski) strani Mount Everesta španska odprava. Tudi njeni člani so bili uspešni: 14. maja 1980 ob 15.30 sta dosegla vrh 30-letni Martin Zabaleta in Šerpa Pasang Temba, kar je bil 38. pristop na najvišjo goro sveta. Na zadnji del vzpona sta se oba moža odpravila ob 2. uri in 30 minut z Južnega sedla. Hkrati z njima se je odpravila na pot tudi naveza, v kateri sta bila Juan Ignacio Lorente in Šerpa Ang Rima, vendar vrha ni dosegla. Celoten podvig je spremljalo skrajno slabo vreme. Med bivanjem na gori se je zgodilo tudi veliko nesreč, ki pa so se na srečo končale brez hujših posledic.

M. A.

PETINDVAJSET LET HORSKE SLUŽBE NA SLOVAŠKEM

Horska služba na Slovaškem je slavila petindvajsetletnico, v priložnostnem zborniku pa beremo, da segajo spomini na reševanje v gorah tudi dvesto let nazaj. Slovaška Horska Služba pokriva Male in Visoke Tatere, Nizke, Zahodne in Visoke Tatere ter Slovenski rej. V Horski službi dela okrog 15 poklicnih reševalcev ter prek 400 prostovoljcev. Med temi so odlično pripravljeni alpinisti, odpravarji, zdravniki, specialisti za plazove, vodniki lavinskih psov in letalci reševalci.

Pomembnost in upravičenost obstoja Horske službe potrjuje podatek, da je ta leta 1978 opravila 810 zahtevnejših in težkih reševalnih akcij, pri čemer so pomagali 1483 laže poškodovanim planincem ter odpremili v dolino 27 smrtno ponesrečenih planincev in drugih obiskovalcev gora. Vodili so 772 izletov, v katerih je sodelovalo 29 887 udeležencev, opravili so 1971 pre-

davanj, ki jim je prisostvovalo 105 783 poslušalcev. Nekaj let nazaj ročujejo že tudi s helikopterji, njihovo varstvo pred snežnimi plazovi pa ima že stare korenine in velik ugled tudi zunaj meja ČSSR. V okviru Horske službe deluje institut v Jasni. Skrbe za reševanje, za opozarjanje pred plazovi; dajejo pa tudi nasvete in predlagajo rešitve s področja varstva objektov in prometa pred plazovi.

Med člani Horske službe je mnogo najboljših alpinistov in udeležencev odprav. Obredli so že ves svet, plezali na Spitzbergih, v Kavkazu, Afriki, Pamiru, Hindukušu, Karakorumu in Himalaji, kjer so si utrli tudi nekaj prvih pristopov ter nekaj prvenstvenih vzponov. Znani so tudi po prvenstvenih vzponih in ponovitvah v naših gorah, ne nazadnje so bili tudi na Južnem tečaju.

S slovaškimi gorskimi reševalci, ki so zastopani tudi v IKAR, dobro sodelujemo, znana pa je tudi privrženost teh gornikov našim goram, ki jih obiskujejo ob vsaki priložnosti.

Ob jubileju jim, sicer nekoliko kasno, tudi na tem mestu želimo še mnogo uspehov, posebej v njihovem preventivnem delu, ki so mu posvetili veliko svojih sil.

Pavle Šegula

NEKAJ NOVIC O DELU BAVARSKIH GORSKIH REŠEVALCEV

Kadar beseda nanese na nemške gorske reševalce, ne moremo mimo pojma Bergwacht. Slednja je samostojna pravna oseba, skupnost v organizaciji Nemškega Rdečega križa. Bergwacht ima vrsto dolžnosti, med njimi tudi reševanje v gorah, za kar so seveda zadolženi gorski reševalci. Krajevno je Bergwacht razpodeljena na območje, kot so Allgäu, Bayerwald, Chiemgau, Fichtelgebirge, Frankenjura, Hochland in Rhön. Organizacije na teh območjih zajemajo skupno 5035 pripadnikov BW, med njimi 4125 članov in 910 pripravnikov, pa še 147 zdravnikov, 326 instruktorjev in 43 vodnikov lavinskih psov.

O posegih v gorah imamo za čas med 1. 1. 1979 in 31. 12. 1979 na voljo tele podatke:

Prvo pomoč so dali 2016 osebam, rešili so 380 oseb, z vozili evakuirali 166 oseb, v težavah so pomagali 56 osebam in spravili v dolino 59 mrtvih. Helikopterji so izvedli 126 akcij. Gorski reševalci BW so

ukrepali tudi na smučiščih. Prvo pomoč so dali 4823 osebam, s smučmi so na varno odpremili 2083 oseb, z vozili so evakuirali 225 oseb. Sodelovali so pri spravilu 11 mrtvih smučarjev, reševali v 11 nesrečah v plazovih. Helikopterji so posredovali v 70 nesrečah. Člani BW so sodelovali kot preventiva in pomoč pri 1068 športnih prireditvah na smučiščih.

Opravljenih je bilo 4190 iskalnih akcij, kljub obilnemu delu pa so si privoščili še 195 slepih akcij.

Člani BW sodelujejo v varstvu narave. Tam je bilo izvedenih 4190 patrolnih obhodov, posredovali so 1428-krat.

BW je po vsem navedenem zelo močna in dobro urejena organizacija. Od leta 1973 naprej je v veljavi zakon o reševalni službi, ki se je v delu BW in gorske reševalne službe odrazil v izdatnem povečanju opreme, zlasti vozil in radijskih naprav za zvezo. Iz sredstev državnih investicij je bilo BW na voljo skoro 2 000 000 DM, razen tega pa so na podlagi zakonskih predpisov prejeli še 18 812 144 DM, kar je skoro 300 000 000 deviznih dinarjev.

Vendar to še ni vse.

Pred leti je bila osnovana ustanova »Varnost v smučarskem športu«, ki je z delovno skupnostjo ustanovila še »Skiwacht«, nekako vzporednico z Bergwacht, ter že opravila poskusno uveljavljanje na smučiščih.

Zamišljeno je, da naj bi SW skrbela na smučiščih za tisto, kar BW izvaja z gorsko reševalno službo v gorah. Bilo je nekaj oporekanj, vendar je prvi poskusni zimi sledila druga sezona, zdaj pa je v službi SW že tudi 60 članov BW, ki na smučiščih skrbijo za servisno službo in za reševanje — prvo pomoč, transport, zdravstveno oskrbo itd. V teh prizadevanjih sodelujeta tako Bergwacht kot Zveza nemških železnic z oddelkom za žičnice.

Stvari so v nekem smislu dokaj zapletene, vendar velja povodati, da delo teče zelo uspešno, kar se kaže tudi v IKAR, kjer z nemškimi delegati dobro sodelujemo.

Pavle Šegula

STE ŽE PORAVNALI NAROČNINO ZA PLANINSKI VESTNIK ZA LETO 1980? PLANINSKI VESTNIK je odvisen tudi od tistega dinarja, ki predstavlja še neplačano naročnino za minulo leto!

KOZOROGI V PIRENEJIH

Naravni park »Valle de Ordesa«, pokrajina Huesca v Pireneji, je zadnje zatočišče ene izmed štirih podvrst kozorogov, ki živijo na Iberskem polotoku. V dolini Ordesa so leta 1971 našli samo še 12 primerkov »Capra pyrenaica«, do poletja 1979 pa se je ob vsej skrbi povečala črda teh živali le na 20 glav. Poglavitni vzroki za tako počasno naraščanje števila teh kozorogov so po mnenju biologov:

močna sokrva izroditev povzroča razmora številne dedne hibe, zato tudi visoka smrtnost pri mladih;

huda konkurenca gamsov (*Rupicapra rupicapra*), katerih stalež na področju Ordesa ocenjujejo na 800 do 1000 živali; le-te namreč porabijo veliko večino pozimi že tako skromne hrane, ob tem pa se kozorogi praviloma zadržujejo na obojni strani doline, to je na področju Faja de Pelay, kjer v zimskem času obleži posebno veliko snega.

Da bi odpravili vsaj drugi vzrok, so med minulo zimo uredili tri krmišča posebej za kozoroge.

Druge tri podvrste španskih kozorogov, ki živijo v gorah Gredosa, Cazarle in Bodeite, se v nasprotju s prvo sijajno razvijajo. To velja še zlasti za podvrsto »Capra pyrenaica Victorlae« v pogorju Gredos. Leta 1905 je preostalo od te podvrste le še nekaj nad 20 živali, vse druge so končale pod krogli brezvestnih lovcev. Po zaslugi pobude, ki sta jo sprožila Pedro Pidal, ki je bil v tistem času državni komisar za turizem, in Manuel González Amezúa, ustanovitelj kluba Alpino Español, je španski kralj Alfonz XIII. izdal odlok o posebni zaščiti kozorogov v pogorju Gredos. Kot poroča revija »Alpinismus« v letošnji oktobrski številki, so bila ta prizadevanja tako uspešna, da so stalež kozorogov leta 1978 ocenjevali na približno 4000 živali.

M. A.

ENOTNO OZNAČENE POTI V AVSTRIJI

Od pravilne, jasno razumljive oznake poti in steza sta zlasti v gorskem svetu odvisna varnost, pogosto pa tudi življenje planincev. Predvsem tuji so največkrat do cela odvisni od preglednosti in zanesljivosti markacij. Tako so po vsej Avstriji že nekaj časa sem v veljavi enotno določene markacije. Tudi v avstrijski deželi Štajerski so poslej vse markacije le še rdeče-belo-rdeče z ustreznimi številskimi potmi v belem polju. Številke od 1 do 9 so namenjene za bližnja območja posameznih

krajev, 10 do 99 za prehode in nad 100 za vse daljše poti, pristope do posameznih vršacev in podobno. To je vsekakor zelo pregledna ureditev, ki ob uporabi ustreznega zemljevida omogoča tudi pri nenadnem poslabšanju vremena ali v megli zanesljivo orientacijo.

Posebno skrb namenja avstrijsko alpsko združenje napisnim tablam, ki so namenjene sprehajalcem ali označujejo krajše pohodne smeri. Za zdaj je tako, da največkrat sploh ni nobenih oznak ali pa jih je tako malo, da le potrjujejo pravilo. Događa se tudi, da imajo skoraj v vsaki turistično razviti občini drugačne napisne table. Zato združenje predlaga, naj bi po vsej državi sprožili akcijo za postavitve enotnih krajevnih tabel na vseh turističnih poteh. Po tem predlogu naj bi na primer po vsej Štajerski postavili enake opozorilne napise za krajevna in bližnja območja, tako da bi turisti našli v vseh delih dežele enak sistem. Tovrstni opozorilni napisi bi morali biti enaki tako po velikosti kot po obliki, barvi in pisavi, izdelali pa bi jih seveda lahko v vsaki občini sami. Predlog spominja na podobno ureditev v Švicli, ki je glede tega nasploh lahko za zgled. Pri spevek smo povzeli po letošnji oktobrski številki revije »Der Bergsteiger«.

M. A.

ODPRTO PISMO O PRIHODNOSTI NAŠEGA PLANETA Z GEOLOŠKEGA VIDIKA

Darwin je imel prav. Najspodobnejši preživijo v življenjskem okolju. Sem vsekakor sodi homo sapiens, torej človek, ki je pokazal neverjetne sposobnosti prilagajanja v kvartarju, kar je le nekaj milijonov let. Ljudje, kot vrsta, lahko tudi izginemo s sveta. Dokazi iz zemeljske zgodovine govorijo o mnogih vrstah, ki so izginile. Bili so časi, ko so množično odhajale vrste rastlinja in živalstva. Trilobiti, fusulinidi, dinosavri ter velikanski pleistocenski sesalci so le primeri za pojav, razcvet in za nadaljnji razvoj v nove vrste — so torej le primeri za vrste, ki so se prilagodile življenjskim zahtevam okolja, nato pa izumrle po nekaj desetstisoč ali stotinah milijonov let.

Za primer vzemimo dinosavre. Več kot sto milijonov let so vladali na zemlji, ko pa so se pogoji za življenje preveč na hitro spremenili oziroma, ko se je pojavil neznan dejavnik ob koncu mezozoika, je bilo njihove mogočnosti konec. Za dinosavre je bilo tako, kot da je nastopil konec sveta, saj niso mogli dojeti, da se bo nepomem-

ben sesalec razvil v vladarja sveta in prevzel njihovo mesto.

Tudi za nas, ki smo priče in povzročitelji izginjanja mnogih življenjskih vrst, morda celo svoje lastno, je videti, da se bliža konec sveta — seveda takega, kot si ga sami predstavljamo. Ravnotežje v naravi, ki je nastalo po prilagoditvi mnogih vrst na okolje v obdobjih zadnjih desetih milijonov let, je nekaj, kar bi moralo ostati nedotakljivo. Ljudje pa to ravnotežje rušimo. V rokah imamo neverjetno moč, s katero spreminjamo okolje, spreminjamo zrak in vodo, ki nas obdaja, se vsega tega lotevamo s kemikalijami, kar vse drži v katastrofo, saj se mnoge življenjske vrste ne bodo mogle v tako kratkem času, kot jim ga dajemo na razpolago, prilagoditi na nove življenjske pogoje. Zato pač ne bodo preživele. Upamo edinole lahko, da bo udarec okolju milejši, kot se zdi na prvi pogled, saj se je okolje prilagajalo velikim spremembam, ki jih je povzročil človek.

Toda, če se upanje ne bo izpolnilo, ker bo onesnaženje okolja preveliko, bomo seveda izginili z zelo velikim številom drugih oblik življenja vred. Bi bil takšen rezultat tako zelo drugačen od onega ob koncu mezozoika? Mislim, da vsa moč, s katero razpolagamo, vendarle ne zadostuje za popolno uničenje vsega živga na zemlji. Kake celice, bakterije ali tudi razviti organizmi, kot so na primer žuželke, bodo preživele s tem, da se bodo prilagodile novim pogojem na sicer vedno se spreminjajoči površini zemlje, pa naj bodo ti pogoji takšni ali drugačni.

Dandanašnji smo obremenjeni s časovnimi enotami — kot so minute, dnevi in leta. Pozabljamo, da smo uokvirjeni v razsežnosti časa, ki jih merimo z geološkimi in astronomskimi merili. Zemlja se je razvijala skoraj pet milijard let in kot lahko sklepamo po razvoju sonca, imamo pred seboj še najmanj pet, morda deset milijard let. Pogled na minuli pet milijard let nas lahko navdaja z upanjem. Življenje se je pojavilo med tretjo in četrto milijardo, oksidacija zemeljske atmosfere pred dvema milijardama let. Celotna bera živalskih fosilov je nastala v zadnji polovici milijarde let. Celo če se celotna življenjska zgradba sesuje, je še vedno dovolj časa za nastanek ene ali več novih zgradb, pri čemer pa seveda ni nujno, da bi se pojavil na koncu naslednje tudi človek. Karkoli že storimo, ne moremo uničiti mogočnih sil narave, ki oblikujejo okolje, v katerem se na površju zemlje razvija življenje. Ne moremo uničiti kali življenja, kot tudi ne moremo izničiti razvojnega načela za nove življenjske oblike, ki nastanejo kot posledica vedno se spreminjajočih pogojev okolja.

J. H.

ZDRAVI V GORE! DESET ZLATIH NAPOTKOV ZA ZDRAVSTVENO PRAVILNO RAVNANJE

1. Zdrav v gore in ne »zdravi s pomočjo gora«. Največ nesreč se pripeti zaradi preutrujenosti in izčrpanosti. Planinci in plezalci potrebujejo najmanj toliko treninga kot drugi ljubiteljski športniki.

2. Na večer pred turo se izdatno najejte in napijte, vsekakor kar najmanj alkohola. Zjutraj pred odhodom ne pozabite na zajtrk, seveda zdaj nobenih težkih jedi več: vrhov ne napadamo s polnimi želodci, ampak z izdatnimi zalogami!

3. Po odhodu najprej 30 minut pospešene hoje za ogrevanje, pozneje je treba hitrost vedno uravnavati po najslabšem članu v skupini. Srčni utrip naj ne bi presegel 130, največ 150 na minuto.

4. Najpozneje vsaki dve uri četrturni počitek, med katerim mora vsakdo nekaj pojedsti in izdatno piti, tudi če ne čutite lakote in žeje.

5. Med turo je treba piti, piti in znova piti! Pitje tekočin, ki vsebujejo mineralne soli, je alfa in omega pri hoji v gorah in pri plezilstvu. Piti je treba pri vsaki priložnosti pred turo in po njej. Povprečno 2 do 4 litre tekočine, razdeljeno čez dan. Alkohol v vsakršni obliki pa je pred turo in med turo prepovedan.

6. Pri utrujenosti in izčrpanosti takoj izdaten počitek — vendar ne goltajte groznega sladkorja, ampak jejte kruh, kekse ali čokolado, poleg tega k temu pljete kolikor največ morete. Sicer pa: bolje je obrniti, kot pa za vsako ceno doseči vrh — to se ne konča tako redko s katastrofo.

7. Od otrok pod 12. leti ne smete preveč zahtevati, saj še niso sposobni trajnejših naporov. Starih ljudi, tudi če imajo kakšno kronično bolezen, ni mogoče že vnaprej izključiti od hoje po gorah. Nasprotno! Toda pred tem vsekakor obiščite športnega zdravnika.

8. Kolikor višje se povzpemo, toliko redkejši postaja zrak. Že v višini 200 metrov nad morsk gladino je treba dati telesu dovolj časa za aklimatizacijo (izdaten počitek), preden boste od njega zahtevali hujši napor. V nasprotnem primeru se je treba sprijazniti s hudimi presenečenji.

9. Če ste zašli ali je prišlo do nesreče, ostanite tam, kjer ste in začnite takoj oddajati mednarodni gorski klic v sili: 6-krat na minuto svetlobno ali zvočno znamenje. Po enominutnem premoru ponavljajte svojega znamenja tako dolgo, dokler ne dobite odgovora (enako znamenje, vendar le 3-krat na minuto). Če ste pred začetkom ture kjerkoli zapisali ali povedali smer in cilj, vas bodo na tak način zanesljivo našli.

10. Med še tako nezahtevnimi pohodi je treba nositi s seboj zavitek za primer stiske: kaseto s prvo pomočjo, ogrinjalo

za bivačiranje, rezervno perilo, reševalno folijo.

(Zgornje zlate napotke povzemamo po objavi v letošnji 6. številki glasila avstrijskega turističnega združenja »Der Tourist«, sprejele so jih ustrezne planinske in alpinistične pa tudi smučarske organizacije v Avstriji.)

M. A.

60 LET PLANINSKE ZALOŽBE RUDOLPH ROTHER

16. novembra 1920, torej takoj po opustošenih prve svetovne vojne, je nemški poklicni trgovec s knjigami Rudolph Rother z velikimi težavami ustanovil podjetje z nalogo, da s svojim delovanjem predstavi sodobnikom lepote gorskega sveta, v katere masovni turizem tisti čas še ni močnejše prodrli. Povezal se je z najbolj znanimi planinskimi pisatelji tistega časa (med njimi tudi z dr. Juliusom Kugyjem) in si z njihovo pomočjo pridobil reviji »Der Winter« in »Die Deutsche Alpenzeitung«. Delovanje založbe je bilo v predvojnem času izjemno pestro, saj se je poleg publicistike ukvarjala še z organiziranjem smučarskih tečajev v dotlej osamljenih gorskih vasicah (Corvara, Madonna, Lech), kjer so iz vaških gostilnic nastali znani hoteli za imenitnike. Podjetni Rother je zgradil tudi vrsto planinskih koč v še neodkritih delih Bavarske in Tirolske, poleg vsega pa je 1925 s prijateljem dr. Arnoldom Fanckom posnel še nemi film »Čudeži smučanja«.

Druga svetovna vojna je podjetje skoraj uničila, vendar se mu je uspelo rešiti, ko se je usmeril v založništvo. Tudi ko je 1964 prevzel vodstvo R. Rother mlajši in po smrti ustanovitelja 1969. leta, se osnovni cilj založbe, odkrivanje gorskega sveta, ni spremenil. Poglavitni uspeh založbe je obsežna serija planinskih vodnikov v različnih izvedbah, s katerimi pokriva večji del alpskega sveta (planinski, plezalni in smučarski vodniki), ki jih je v katalogu za leto 1980 že 330. Poleg tega izdaja založba planinsko leposlovje (pri njej so izšle tudi Kugyjeve knjige), planinske karte, panoramske karte, vodnike po divjih vodah, plezalne in planinske priročnike itd. Poleg vsega pa izdaja še dve planinski reviji: DIE BERGWELT in DER BERGKAMERAD. Pa še naslov založbe: Bergverlag RUDOLPH ROTHER, 8 München 19, Postfach 67, BRD.

K. N.

SMUČANJE IN NJEGOVE NEVARNOSTI

Zima 1980/81 se je začela razmeroma zgodaj in tako ni čudno, če številni ljubitelji smučanja sanjarijo o tem, kako in kdaj

bodo »potegnili« bolj ali manj obvladane zavoje po zasneženih pobočjih in uživali v lepoti gorskega sveta. Tudi gospodarstvo se je dobro pripravilo na dobičkonosen posel s smučmi in snegom. Kajti stotisoči se bodo tudi v tej zimi odločili za krajše ali daljše počitnice, da bi v zasneženih gorah našli zadovoljstvo, veselje in počitek.

Toda ali ne bodo desetisoči med njimi našli namesto sreče — nesrečo? Ali je vsem tem nemara usojeno, da se bodo vrnili z zimskih počitnic z zlomljeno nogo ali celo počeno lobanjo, nekatere pa bodo sredi bele opojnosti zasuli snežni plazovi. Skratka, zdi se, kot da bi alpska smučarija neizogibno zahtevala oderuško ceno za zimsko zadovoljstvo.

Kot odgovor na takšna vprašanja se nam zastavljajo tri teze:

1. Vsaki nesreči na smučiščih se je mogoče izogniti in sicer tako, da bi nihče več ne smučal! Če pa smučanje že hočemo in o tem ni mogoče dvomiti, tedaj je takšna trditev vsekakor vprašljiva in nevzdržna.
2. Pri alpskem smučanju se bodo nesreče vedno dogajale. Na nobenem življenjskem področju, kjer prevladuje gibanje, ni mogoče docela preprečiti nezgod. To velja še zlasti za šport, ko zahtevamo od telesa posebne napore. Smučanje pa je gibanje v pogojih, ki jih moremo označiti za posebno podvržene nezgodam. Zato je pričakovati, da se bodo nesreče dogajale vse dotlej, dokler govorimo o smučanju kot o množičnem pojavu našega časa.
3. Večini smučarskih nezgod bi se lahko izognili z razumnejšim ravnanjem. Pri tej trditvi gro seveda za upanje in za obveznost. Razvoj v zadnjih letih potrjuje takšno mnenje, kajti kljub velikemu povečanju števila smučarjev število nezgod ni večje. Vzroke za tako razveseljiv razvoj je treba iskati:
 - a) v krepitvi varnostnega občutka pri množici smučarjev zaradi vse prodornejšega obveščanja in opozarjanja;
 - b) v izboljšanju tehnično boljše vožnje pri večini smučarjev,
 - c) v kakovostno boljši ponudbi smučarskih prog, vključno z njihovim boljšim vzdrževanjem in zavarovanjem,
 - d) v boljših in bolj prilagodljivih smučskih vezeh.

Izogremo se lahko le tisti nesreči, ki jo vidimo. Nevarnost, ki jo opazimo pravočasno, pomeni največkrat nevarnost, ki smo jo obvladali. To ne velja le za trčenja na strmih progah, marveč tudi za vse objektivne nevarnosti na smučiščih, torej tudi za plazove in padce. Na cestah se ravnamo po različnih lučeh, smučarjem v gorah pa sveti le sonce in prav je tako. Vendar bi bilo dobro, če bi v njihovi zavesti neoprostano utripala rumena luč, ki bi jim govorila: pozor, previdnost, obzirnost! Kajti varnosti na smučskih progah si ne moremo kupiti z vozovnico za vlečnico.

Varnost je predvsem zadeva smučarja samega, sodi pa tudi na področje osebne odgovornosti.

To je okrajšan povzetek iz prispevka z istim naslovom, ki ga je za zadnjo lanske leto številko avstrijske revije »Der Naturfreund« napisal dr. Josef Pichler.

M. A.

VZPON NA NAJVIŠJI VRH PIRENEJEV

PD Platak je organiziralo potovanje v Španijo z namenom, da bi se povzpeli na najvišji vrh Pirenejev, Pico de Aneto (3404 m). Pri najboljši volji organizatorji niso mogli dobiti informacij o tej gori. Vse, kar so zvedeli, je bilo, da je treba čez ledenik, da je baza za vzpon Viella in da je treba imeti s seboj cepine in dereze.

Šele v Španiji smo zvedeli, da moramo začeti vzpon z druge strani — iz Bonasque, da je mogoče priti do doma celo z avtomobilom, tam pa čakajo vodniki. Pot smo sicer našli, a je bila preozka za avtobus, naprej je bilo treba — peš. Prišli smo do doma, tam pa o vodičih ni bilo sledu. Minili smo redek iglast gozd in po polurni hoji prišli do »Rifugio Rencusa« na višini 2140 m. Tudi tam ni bilo vodnikov. Povedali so nam, da je do vrha 5—6 ur in da je pot označena s — kamnitimi možici, reperji.

Najproje smo šli skozi kamnito področje brez zelenja, samo granit, peščenec in apnenec. Po hudourniški grapi smo se povzpeli na greben, odkoder smo lahko že občudovali naš cilj. Srečali smo vsega skupaj tri planince; vsak pa nam je drugače govoril. Ta je dejal, da je pot težka, oni da je lahka, da so potrebne dereze pa spet, da jih ni treba in da se lahko do noči vrnemo do kože itd. Nazadnje smo le našli pot čez sedlo. Presencila nas je gruda, na kateri je cvetel šop rož. Ta podoba nas je v tej puščavi razveselila. Hodili smo po snegu, po kamenju, možicev je pa bilo vedno manj. Nazadnje smo le prišli do ledenika; bil je poln razpok. Površina ledenika je bila mehka in smo ga lahko zmogli brez derez, le cepin nam je bil potreben.

Zasneženo strmal smo premagali v ključih. S sedla smo zagledali drugo stran hriba, kjer se je med neprijaznim kamenjem zrcalilo dvoje lepih jezer. In tu smo spet srečavali planince z različnimi informacijami, o vrhu seveda. Šele tik pod vrhom so nam trljje Španci pomagali do cilja. Razgled je bil res prelep. Žal smo morali pohiteti, ker bi nas sicer lovila noč. Sestopali smo hitro in bili še pred mrakom v koči, veseli, da smo bili na vrhu najvišje gore v Španiji — Pico de Aneto.

Henrieta Ružić, PD Platak, Reka

prevod N. Kostanjevič

na kratko...

PD DOMŽALE

Planinci PD Domžale so v lanskem letu opravili 426 ur prostovoljnega dela. Zgled, ki se skriva za to številko, je posnemanja vreden, sicer pa na srečo, pri nas planincih še ni umrla volja do prostovoljnega dela.

PD JEZERSKO

To društvo je zelo delavno. Poleg Češke koče, ki jo oskrbuje že vrsto let, so uredili tudi slikovito Jezersko planinsko pot. Zanimivo pa je, da šteje to društvo 300 članov med tem, ko je probivalcev na Jezerskem vsega skupaj — 900.

BILOGORSKI PLANINAR

Tretja in zadnja številka v letu 1980 Bilogorskega planinca, list izdaja PD »Bilo« iz Koprivnice, prinaša vrsto zanimivih sestavkov. Med njimi naj omenimo sestavek

z naslovom Ivin vrh na Bilo gori (309 m), vrh so poimenovali po koprivniškem planincu, komunistu Ivici Ivanu Hiršlu; Bili smo na Kilimandžaru; Fotoamater na planinskem izletu; Po poteh AVNOJ in ZAVNOBH; Kaj je gorska reševalna služba itd. Zraven tega pa vsebuje še vrsto priložnostnih zapisov, vtisov s planinskih poti in spominov.

ČAVEN '80

V nedeljo, 16. novembra, je bilo na Čavnu pri Ajdovščini področno tekmovanje planincev v orientaciji. Tekmovanje je organiziralo PD Ajdovščina. Sodelovalo je 7 članskih, 12 mladinskih in 3 pionirskih ekipe.

Nekaj težav je organizatorjem in tekmovalcem povzročil plaz, ki je presekalo cesto Col—Predmeja. Tekmovalci so lahko prišli do Predmeje šele zvečer z avtobusom, ki je vozil po obvoznici. Že v tem smo šli proti Bavčarjevemu zavetišču na Čavnu.

Bilo nas je približno 60. Naslednjega dne je bilo tekmovanje.

Pogoji so bili slabi. Oviral nas je gosta megla in mehak sneg, po katerem smo zelo težko hodili. Na terenu smo se še nekako znašli, kljub temu smo prišli h koči — zadnji, kajti zbrane so bile že vse ekipe. Pri članih je bila prva ekipa iz Ajdovščine, pri mladincih pa ekipa iz Lokavca. Pri pionirjih se je najbolje odrezala ekipa iz Pivke. Naša ekipa je bila sedma pri mladincih.

Vse ekipe so dobile priznanja, zmagovalne pa še pokale.

Organizatorji so svojo nalogo dobro opravili, tako da je tekmovanje potekalo brez težav.

(Glej razširjeno poročilo v rubriki Društvene novice pod naslovom — Tekmovanje za pokal Čavna.)

Anton Meden,
Gimnazija Postojna

PD KAMNIK

je dobilo Bloudkovo nagrado 1980 za letošnje uspešno delovanje na področju planinstva. Društvo deluje že 85 let, ima 1250 članov, oskrbuje kočo na Kamniškem sedlu, Cozovo kočo na Kokrškem sedlu; zgradili so prvo tovorno žičnico na Slovenskem. Področje Kamniških planin na leto obišče čez 20 000 ljudi. Skrb za varstvo narave, delovne so planinske šole. Uspešni so tudi na alpinističnem področju. Na leto imajo več kot 600 vzponov, kar pomeni, da opravi vsak član AO do 20 vzponov. Bil so tudi v sestavi odprave na Mt. Everest.

MDO SAVINJSKA

Konec decembra 1980 je imel MDO Savinjske zaključno letno sejo, na kateri so se dogovorili o Poslovniku, o nalogah in delovanju PD MDO Savinjske; izvolili so predsednika in namestnika predsednika MDO ter sekretarja.

SOS

Kartonček, ki ga ima vsak izletnik, planinec s seboj, rabi vsakomur, kdor se znajde v izjemni osebni situaciji, za obvestilo, za prošnjo za pomoč.

Kartonček, vsebino in obliko, so sprejeli na lanskem sestanku treh dežel v Trgu (Feldkirchen) na avstrijskem Koroškem, je izpisan v treh jezikih — nemščini, italijanščini in slovenščini (v jezikovnem pogledu bo potrebnih nekaj popravkov). Vse buje najvažnejše osebnostne podatke, opis nevarnosti, situacije, kraja s skico človeškega telesa, na kateri je mogoče označiti

S O S

UNFALLSMELDUNG
DENUNCIA DI INCIDENTE
OBVESTILO O NESREČI

BITTE HELFEN
SI CHIEDE SOCCORSO
PROSIM ZA POMOČ

mesto poškodbe in pa telefonske številke, ki so v takih primerih pristojne.

Za zaključek piše: Tiskovino dobiš pri planinskih društvih Koroške, Slovenije in Furlanije, Julijske Krajine.

800 ODDAJ ODMEVI Z GORA

Leto 1980 je tudi oddaja Odmevi z gora zaključila z zaokroženo številko. Od 20. junija 1965, ko se je oglasila prva oddaja pa do 26. decembra lani, se je zvrstilo natanko 800 oddaj. Če bi izračunali celotno minuto, bi prišli do številke 8300 minut ali z drugimi besedami — za skoraj šest dni branja, če bi pri tem branju zdržali 24 ur na dan.

KRASY SLOVENSKA 11/80

Tudi novembrska številka slovaške planinske, turistične in naravovarstvene revije je vsebinsko zelo pestra. E. Puková opisuje Puškinov muzej v obnovljenem brodzanskem renesančnem gradu. L. Volek nas vabi v Poprad pod V. Tatrami. V 30. nadaljevanju kramljanja o tatarskih vrhovih (I. Bohuš) je opis Lomnickega štita. J. Pacl se zavzema za ohranitev Rohačev, ali bolje, za priključitev tega pogorja k TANAP. Ing. L. Mišik končuje razpravo o cestnem omrežju na širšem območju Tater. V. Nosál'ova govori o slovaških narodnih nošah, dr. K. Ondrejka pa o slovaških ljudskih plesih. E. Križanová povzema 25 let spomeniškega varstva na osrednjem Slovaškem. V 4. poglavju razprave o nastanku slovaških gora je govor o dobi subtropskih morij (M. Kováč, J.

Michalík). T. Sasik opisuje deber Tesnô, Gorenjo Oravo pa J. Vričan. Tudi ta številka je bogato ilustrirana.

F. V.

TURISTA NA CESTU 11/80

Uvodni članek novembrske številke češko-slovaške turistične revije nas vabi na smučarsko prečenje Čergovskega pogorja (ing. M. Ludvík), podobno pa J. Ludvíková na greben Velke Fatre. 5. zlet češkoslovaških turistov bo 1981 na vzhodnem češkem (dr. K. Sokol). O čolnih za vodne športe piše J. Nešpor, o snežnih plazovih pa ing. L. Milan. Zittavsko gričevje v NDR opisuje dr. B. Zelinka. J. Duchoň navaja podatke za prečenje Železnih gor. Gorski svet v zatrepu Tihe doline v Tatrah (Orli Perč) opisuje ing. R. Štěpánek. Nova navodila za obiskovalce TANAP naštevata ing. J. Turošík. Ob koncu opisuje I. Petřík, kako je fotografiral sončni vzhod.

F. V.

PTT NOVICE, GLASILO PTT DELAVCEV SLOVENIJE

Tudi to glasilo ni gluho za planinsko dejavnost, ki je med ptt delavci kar dobro razvita. 17. št. letošnjih Novic na primer med drugim objavlja zanimiv članek Tudi letos pošta 64284, Triglav. Ob tej priložnosti so s te pošte odposlali nad 2000 razglednic in pisem. Pošto so organizirali ob tradicionalnem pohodu 100 žensk na Triglav.

XI. PLANINSKI TABOR LJUBLJANSKIH PD

Za prihodnje leto ga je prevzelo PD Šmar-na gora. Organizator načrtuje, da bo to slovesnost povezal z obletnico požiga Rašice. V pripravljalnem odboru sodelujejo predstavniki množičnih organizacij Ljubljana-Siška. XI. tabor bo na Šmarni gori.

DELO IN ŽIVLJENJE

V tem glasilu posvečajo potrebno pozornost tudi planinstvu. Glasilo izdaja delovna skupnost tovarne obutve Alpina iz Žirov in je v 9. letošnji številki objavljena kar zanimiva opisna reportaža o pohodu na Triglav. Sestavek je napisal Silvo Dolinar.

ALPINISTIČNI RAZGLEDI — 7 (AR 7 str. 14, povsem spodaj)

Ali že veste... da bo moralo uredništvo Planinskega Vestnika rubriko Alpinistične novice poimenovati Tuje alpinistične novice, saj so bile letos objavljene le tri domače, kar je manj kot v letu 1911 in bi

nepoučeni lahko mislili, da se pri nas s tem sploh ne ukvarjamo. Kje smo, sodelavci?

VELANA — TEDENSKE NOVICE DELAVCEV TOVARNE ZAVES IZ LJUBLJANE

Tudi v teh Novicah je planinstvo tema, ki je večkrat navzoča. V številki konec septembra je na primer na prvem mestu sestavek z naslovom — Triglav 1980 — neobičajen in enkratni podvig — štirje rodovi na strehi Jugoslavije.

PLANINCI PD ZABUKOVICA VELIKO HODIJO

V oktobru so planinci PD Zabukovica organizirali »Planinski pohod Igriše—Hom«. Pri postojanki Hom je bilo srečanje planincev-transverzalcov tega društva. Srečanja se je udeležilo blizu 150 planincev. Ob tej priložnosti so ugotovili, da je v 30 letih, kar društvo deluje, osvojilo 1032 planincev to ali ono transverzalo značko. Samo v letošnjem jubilejnim letu so planinci obiskali 23 različnih transverzal in osvojili 166 znakov, med njimi 6 častnih znakov Slovenske planinske poti in tri značke bratske osrednje transverzale: Po planinah Hrvatske.

V društvu imajo zapisano, da so planinci tega društva doslej obiskali 34 transverzal Slovenije, Hrvatske, BIH, YU transverzalo, da imajo na razpolago (za prodajo) nad 30 transverzalnih dnevnikov in da se tudi društvena knjižnica vedno bolj bogati z literaturo, ki si jo posamezniki lahko izposodijo, ko gredo na pot.

Najbolj priljubljena pa je Savinjska planinska pot. Do 15. 10. 1980 je pot prehodilo 682 planincev, med njimi 202 člana PD Zabukovica ali samo letos 76 planincev, med njimi 23 članov PD Zabukovica.

Po evidenci, ki jo skrbno vodijo v društvu, posameznike opozarjajo na akcijo »planinar-transverzalac«. Ko posameznik opravi 10, 20, 30 transverzal, v društvu napišejo predlog PD »Željezar« Zagreb za značko »planinar transverzalac«. Doslej je 14 planincev prejelo značko III. stopnje (ena republiška in 9 lokalnih transverzal), trije planinci so prejeli značko II. stopnje, Miha Miklavc pa značko I. stopnje za tri republiške in 27 lokalnih transverzal.

Po evidenci, ki jo vodijo železničarji iz Zagreba, je PD Zabukovica po podeljenih znakah na drugem mestu v Jugoslaviji.

Na Homu je prejel priznanja za 7 transverzal Miha Miklavc, priznanja za 7 transverzal je prejela tudi mladinka Mojca, ki skrbi za planinsko literaturo.

V društvu menijo, da transverzale vabijo članstvo v naravo, v planine. Značka je le nagrada za spomin na opravljeno pot.

Franc Ježovnik

Tudi poletna dvojna številka Naše planine, časopisa Planinske zveze Hrvatske in Planinske zveze Bosne in Hercegovine, ki ga ureja prof. dr. Željko Poljak z uredniškim odborom, prinaša vrsto zanimivih sestavkov, novic in priložnostnih zapisov. Naj posebej opozorimo na uvodni sestavek Pojdi v gore, prijatelj (Idi u planinu, prijatelj, Smilja Petričević), potem na zapis o planinskem amaterskem filmu in pa na sestavke o spelcologiji. Ta številka je bogata tudi z novicami.

INFORMATOR, PD VIHARNIK

Peti letnik, številka tri prinaša poleg uvodnika tudi društvene novice, liste iz kronike društvenih izletov, Po gorah Durmitorja. Napovedujejo, da bo izšla zadnja, četrta številka Viharnika 20 decembra.

PD ŽIRI

To PD je ob svoji 30-letnici izdalo ličen Zbornik z naslovom »Planinsko društvo Žiri, 1950—1980 — 30 let«. V tem zborniku je nanizanih več člankov, med drugim — nagovor predsednika PZS Tomaža Banovca, sestavek Vinka Podobnika Žirovsko planinstvo doživlja že nekaj let nazaj velik razmah; kroniko PD Žiri je prispeval Ivan Pečelin, Ivan Reven piše o prvem visokogorskem izletu na Krn, Milena Trček govori o planinski mladini; cvetje naših gora je opisal Franc Oblak, Mirko Cankar pa razpravlja o planinski fotografiji. Zbornik je opremljen s številnimi fotografijami, med katerimi so tudi odlične fotografije Foto sekcije PD Žiri.

VREME NA KREDARICI, JESEN 1980

Prvi in zadnji jesenski mesec, to sta september in november, sta bila suha in topla, medtem ko je bil oktober preobilno namočen in zato tudi prehladen. Mesečni temperaturni popreček v septembru je znašal 5,4^o. Bil je za 1,9^o previsok v primerjavi z dolgoletnim temperaturnim poprečkom Kredarice. Dolgoletni oktobrski temperaturni popreček Kredarice je še pozitiven in znaša 0,6^o. Temperaturni popreček letošnjega oktobra pa je znašal —0,6^o. Bil je torej kar za 1,2^o pod normalno vrednostjo. November, zadnji jesenski mesec, ki je bil širom po Sloveniji občutno prehladen, je bil na Kredarici rahlo pretopen, kajti njegov temperaturni popreček je znašal —3,7^o in bil tako za 0,2^o nad normalno vrednostjo, ki znaša —3,9^o. Absolutni temperaturni ekstremi so bili v mejah doslej znanih vrednosti. Maksimalne temperature posameznih mesecev so znašale: 13,4^o 20. sept., 10,0^o 4. in 29. oktobra

in 10,2^o 24. novembra. Najnižje temperature posameznih mesecev so bile: —3,3^o 2. septembra, —8,4^o 21. oktobra in —16,7^o 2. novembra.

Najnižjo stopnjo poprečne mesečne oblačnosti je imel september (4,1), bilo je tudi najmanj padavin. V sedmih padavinskih dneh (trije z dežjem, štiri s snegom) je padlo skupaj 85 mm moče, kar je samo 45 % normalne vrednosti. September je bil tudi najbolj sončen mesec. Heliograf je registriral 211 ur sončnega obsevanja, kar je 56 % njegovega maksimalnega možnega trajanja. Oktobrski popreček mesečne oblačnosti, ki znaša 6,5, je bil znatno nad njegovo normalno vrednostjo, ki znaša samo 4,8. Oktober je na splošno na Kredarici mesec, ki se odlikuje po najmanjši stopnji oblačnosti in največjem relativnem trajanju sončnega sija. No, letos je bilo drugače in oktober je bil najbolj namočen mesec v letu. V skupno 15 padavinskih dneh (od tega 14 dni s sneženjem) je padlo na Kredarici 497 mm padavin, kar je 291 % normalne vrednosti. Zaradi visoke stopnje oblačnosti je heliograf registriral samo 107 ur sončnega sija, kar je 31 % njegovega maksimalnega možnega trajanja. V novembru znaša dolgoletni popreček mesečne oblačnosti 6,4. Letošnji pa je znašal 6,8. Zaradi povečane stopnje oblačnosti in krajšega dneva je imela Kredarica samo 86 ur sončnega sija ali komaj 30 % maksimalnega trajanja. Tudi mesečna množina padavin, ki znaša 221 mm, je komaj 97 % normalne vrednosti. Padavine so padale v 16 dneh izključno kot sneg. Septembra je bila Kredarica le dva dni pod skromno snežno odejo, katere maksimalna debelina je bila 4 cm (11. sept.). V oktobru je snežna odeja ležala 23 dni in nato še naprej ves november. Maksimalna oktobrška debelina je merila 70 cm (16. okt.), novembrska pa 174 cm (29. nov.). Iz teh podatkov lahko zaključimo, da je bil v minuli jeseni planincem najbolj naklonjen september, medtem ko je oktober, ki je v normalnih razmerah v gorah najlepši mesec, povsem razočaral. Mesec november pa je bil blizu poprečka.

F. Bernot

Uredništvo in uprava PV se po tej poti iskreno zahvaljujeta za številne čestitke in voščila ob novem letu, ki ste jih naslovili na urednika ali na upravo Planinskega Vestnika v Ljubljani.

Urednik PV
Marjan Krišelj

ZALOŽBA KASET IN PLOŠČ

RTV LJUBLJANA

- PEVSKI ZBORI
- SIMFONIČNA GLASBA
- OPERE
- NARODNA IN NOVA NARODNA GLASBA
- ZABAVNA GLASBA
- JAZZ
- ROCK
- TEČAJI TUJIH JEZIKOV
- RADIJSKE IGRE ZA OTROKE
- RADIJSKA SOLA
- VSE ZA VAS NA KASETAH IN PLOŠČAH RTV LJUBLJANA